

แผนปฏิบัติการราชการ

ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
กระทรวงสาธารณสุข

ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

พอเพียง
วินัย
สุจริต
จิตอาสา
กตัญญู

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข

พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู

คำนำ

แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เป็นแผนพัฒนาเชิงประเด็นที่เป็นแผนต่อเนื่องจากแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๕) ที่ขยายระยะเวลาการดำเนินการถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๕ และแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ภายใต้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๕) ที่ขยายระยะเวลาการดำเนินการถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๕ มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงและส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันกับแผนทั้ง ๓ ระดับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนผลักดันสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของแผนระดับ ๑ ถึงแผนระดับ ๓ ภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยมีเป้าหมายคือ กระทรวงสาธารณสุข เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบอย่างยั่งยืน

กระทรวงสาธารณสุข หวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จะได้ให้ความสำคัญและนำแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เป็นแนวทางสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งหวังให้กระทรวงสาธารณสุขมีระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม บนฐานชีวิตวิถีใหม่ที่มีความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน โดยมีหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่งดงาม เป็นหลักนำทางและหลักคิดในการดำรงชีวิตวิถีใหม่ และพัฒนาให้ปรากฏชัดเป็นรูปธรรมในกระทรวงสาธารณสุข บุคลากรกระทรวงสาธารณสุขมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรม จริยธรรม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมมือกันสร้างเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุขด้วยการทำงานที่ยิ่งใหญ่ร่วมกันด้วยการมองไปข้างหน้า เปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า นำสู่การเป็นกระทรวงคุณธรรม (Moral Ministry of Public Health) ภายใต้คุณธรรม ๕ ประการ นั่นคือ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู และค่านิยมของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข “MOPH” พัฒนาและสร้างระบบนิเวศคุณธรรม ระบบนิเวศจริยธรรม วัฒนธรรมจริยธรรม ในกระทรวงสาธารณสุขสู่สังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืน มีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ต่อไป

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข
ตุลาคม ๒๕๖๕

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ส่วนที่ ๑	๑
ส่วนที่ ๒	๘
บทสรุปผู้บริหาร	๑
ความสอดคล้องกับแผน ๓ ระดับตามนโยบายของมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐	๘
๒.๑ แผนระดับที่ ๑	๙
๒.๒ แผนระดับที่ ๒	๑๑
๒.๓ แผนระดับที่ ๓	๑๘
ส่วนที่ ๓	๒๙
สถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย	๒๙
สังคมกระทรวงสาธารณสุข และสถานการณ์คุณธรรมในอนาคต	๓๑
๓.๑ สถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย	๓๑
๓.๒ สถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมในสังคมกระทรวงสาธารณสุข	๓๘
๓.๓ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	๔๐
๓.๔ สถานการณ์คุณธรรมในอนาคต	๕๖
ส่วนที่ ๔	๕๙
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	๕๙
๔.๑ ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม	๕๙
๔.๒ ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม	๖๑
๔.๓ องค์ประกอบของคุณธรรม จริยธรรม	๖๕
๔.๔ ทฤษฎีคุณธรรม จริยธรรม	๖๖
๔.๕ ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม	๖๘

	หน้า
๔.๖ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสร้างคนไทยเป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์”	๖๙
๔.๗ แนวคิดศาสตร์พระราชากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๗๐
๔.๘ ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรม	๗๔
๔.๙ คุณธรรมสำคัญที่จะได้รับการพัฒนาตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะเวลาที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)	๗๗
๔.๑๐ สรุปคุณธรรมที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย ตัวบ่งชี้และความหมาย	๙๐
ส่วนที่ ๕ สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะเวลาที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)	๙๓
๕.๑ สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะเวลาที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)	๙๓
๕.๑.๑ วัตถุประสงค์	๙๔
๕.๑.๒ ภาพรวมเป้าหมาย ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมายรวม	๙๕
๕.๑.๓ แผนย่อย	๙๖
- แผนย่อยที่ ๑	๙๗
- แผนย่อยที่ ๒	๑๐๗
- แผนย่อยที่ ๓	๑๑๑
- แผนย่อยที่ ๔	๑๑๕
๕.๒ ผลที่ได้รับจากแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะเวลาที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)	๑๑๙
ส่วนที่ ๖ การขับเคลื่อน การติดตามประเมินผล และการบริหารความเสี่ยง	๑๒๑
๖.๑ กลไกและการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะเวลาที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)	๑๒๑

	หน้า
๖.๒ แนวทาง กรอบแนวคิด และรูปแบบการติดตามประเมินผล ตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)	๑๒๒
๖.๒.๑ แนวทางของวงจรการบริหาร PDCA	๑๒๒
๖.๒.๒ กรอบแนวคิดดัชนีชี้วัดความสมดุล หรือ Balanced Scorecard	๑๒๔
๖.๒.๓ รูปแบบการติดตามและประเมินผล	๑๒๕
๖.๓ การติดตามและประเมินผลตามแผนปฏิบัติการ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)	๑๒๖
๖.๔ การบริหารความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง	๑๒๘
บรรณานุกรม	๑๓๑
ผู้จัดทำ	๑๓๔

สารบัญแนภาพ

	หน้า	
แผนภาพที่ ๑	ความสอดคล้องของแผน ๓ ระดับ กับแผนปฏิบัติราชการ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)	๓๐
แผนภาพที่ ๒	คะแนนการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๖๔ ของประเทศไทย	๓๔
แผนภาพที่ ๓	คุณธรรมที่เกิดขึ้นในเดือนมกราคม-กรกฎาคม ๒๕๖๔ การรายงานจากระบบรายงานสถานการณ์ข่าวคุณธรรม (E-Monitoring) เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔	๓๗

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง	แสดงระดับพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรม ของโคลเบอร์ก (Kohlberg)	๖๗
-------	--	----

พอเพียง วินัย สจฺจิต จิตอาสา' กตัญญู

ส่วนที่ ๑

บทสรุปผู้บริหาร

การจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้ให้ความสำคัญกับความสอดคล้องของแผน ๓ ระดับ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ ในเรื่อง “แนวทางการเสนอแผนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี” โดยมีความสอดคล้องกับแผนระดับที่ ๑ และแผนระดับที่ ๒ รวมทั้งแผนระดับที่ ๓ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แผนระดับที่ ๑ สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ด้านที่ ๓ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านที่ ๖ การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

แผนระดับที่ ๒ สอดคล้องและถ่ายทอดเป้าหมายทั้งระดับภาพรวมและระดับแผนย่อย รวมถึงแนวทางการพัฒนาจากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ประเด็นที่ ๑๑ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ประเด็นที่ ๑๕ พลังทางสังคม และประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แผนการปฏิรูปประเทศด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ฉบับปรับปรุง) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) หมายความว่า ๑๒ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติในระดับโครงการ

แผนระดับที่ ๓ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) และแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐)

แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) นี้ เป็นแผนพัฒนาเชิงประเด็น ซึ่งเป็นแผนต่อเนื่องจากแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๕) ที่ขยายระยะเวลาการดำเนินการถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๕ และแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ภายใต้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๕) ที่ขยายระยะเวลาการดำเนินการถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๕ มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงและส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันกับแผนทั้ง ๓ ระดับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนผลักดันสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของแผนระดับ ๑ ถึงแผนระดับ ๓ ภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยมีเป้าหมายคือ **กระทรวงสาธารณสุข เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบอย่างยั่งยืน** หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมิน ITA เมื่อสิ้นสุดแผน ทั้งนี้ การขับเคลื่อนสู่เป้าหมายดังกล่าวนี้ ประกอบด้วย ๔ ตัวชี้วัด คือ (๑) ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ (๒) ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ (๓) ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมิน ITA และ (๔) ดัชนีความสุขคนทำงาน

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย				
	ปี ๒๕๖๖	ปี ๒๕๖๗	ปี ๒๕๖๘	ปี ๒๕๖๙	ปี ๒๕๗๐
๑. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐
๒. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐
๓. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมิน ITA	๙๒	๙๔	๙๔	๙๔	๙๕
๔. ดัชนีความสุขคนทำงาน	ร้อยละ ๗๐ เมื่อสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๘๐				

และมีแผนย่อย จำนวน ๔ แผนย่อย ดังนี้ แผนย่อยที่ ๑ สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ให้เป็นองค์กรส่งเสริมการทำความดี เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ แผนย่อยที่ ๒ เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ระบบ และกลไกการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แผนย่อยที่ ๓ ส่งเสริมให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นแบบอย่างการส่งเสริมองค์กรคุณธรรมต้นแบบ และแผนย่อยที่ ๔ ส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรม และสร้างสังคม-วัฒนธรรมภายในหน่วยงาน

แผนย่อยที่ ๑ สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ให้เป็นองค์กรส่งเสริมการทำความดี เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ แผนย่อยนี้ประกอบด้วยกลยุทธ์ ๕ กลยุทธ์

- กลยุทธ์ที่ ๑ วางระบบรากฐานการส่งเสริมคุณธรรมของสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก
- กลยุทธ์ที่ ๒ ขับเคลื่อนหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ ด้วยการนำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู มาเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต
- กลยุทธ์ที่ ๓ ขับเคลื่อนกลไกชมรมจริยธรรมของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ ด้วยการนำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู มาเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต
- กลยุทธ์ที่ ๔ สร้างระบบนิเวศคุณธรรม ส่งเสริมพื้นที่สังคม / สาธารณะ ทั้งที่เป็นพื้นที่กายภาพ หรือพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ โดยให้มีกิจกรรมที่แสดงออกถึงกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม การทำความดีอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับบุคคลถึงระดับหน่วยงาน โดยใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- กลยุทธ์ที่ ๕ ส่งเสริมคุณธรรมหรือการทำความดีที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สะท้อนการมีคุณธรรมจริยธรรมของตน ทั้งที่เป็นกิจกรรมภายในและภายนอกหน่วยงาน และกิจกรรมการทำความดีด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนย่อยนี้มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นคุณค่าหลักของบุคคล และหน่วยงาน จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม ส่งเสริมการทำความดีอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับบุคคล ถึงระดับหน่วยงาน เสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง และมีหลักธรรมทางศาสนาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่งดงาม เป็นหลักนำทางและหลักคิดในการดำรงชีวิตและการพัฒนาให้ปรากฏชัดเป็นรูปธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนย่อยที่ ๒ เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ระบบ และกลไกการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
แผนย่อยนี้ประกอบด้วยกลยุทธ์ ๓ กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ ๑ เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการจัดการการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตบนฐานชีวิตวิถีใหม่

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาเกณฑ์การประเมินองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

กลยุทธ์ที่ ๓ ยกระดับคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ของหน่วยงานภาครัฐ (ITA)

แผนย่อยนี้มุ่งเน้นการสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนรู้ทักษะชีวิต พัฒนาให้บุคลากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตบนฐานชีวิตวิถีใหม่ ให้มีพฤติกรรมและทักษะชีวิตที่สะท้อนคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมระบบการจัดการการเรียนรู้ ที่เป็นกระบวนการภายในหน่วยงาน เผยแพร่งานวิชาการผ่านช่องทางต่าง ๆ นอกจากนี้ พัฒนาระบบ และกลไกการขับเคลื่อนและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ครอบคลุมถึงกฎหมาย มาตรการ นโยบาย รัฐบาล ที่เป็นกลไกกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขร่วมพัฒนาระบบ และขับเคลื่อนและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

แผนย่อยที่ ๓ ส่งเสริมให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นแบบอย่างการส่งเสริมองค์กรคุณธรรม
ต้นแบบ แผนย่อยนี้ประกอบด้วยกลยุทธ์ ๓ กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างนวัตกรรมด้านการส่งเสริมองค์กรคุณธรรมต้นแบบ

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาคความเข้มแข็งของเครือข่าย และขยายความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ

กลยุทธ์ที่ ๓ พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นระบบ

แผนย่อยนี้มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมด้านการส่งเสริมคุณธรรม นำการพัฒนาองค์กร คุณธรรม สร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย และขยายความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ และพัฒนาระบบ ฐานข้อมูลด้านองค์กรคุณธรรมทั้งบุคคล หน่วยงานต้นแบบ ชมรมจริยธรรม มุ่งเน้นการเผยแพร่ ต่อสาธารณะอย่างเป็นระบบ ข้อมูลสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย

แผนย่อยที่ ๔ ส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรม และสร้างสังคม-วัฒนธรรมภายในหน่วยงาน
แผนย่อยนี้ประกอบด้วยกลยุทธ์ ๒ กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนากลไกการส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรม การส่งเสริมจริยธรรม ในระดับองค์กรให้เชื่อมโยงสอดประสานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ ๒ บูรณาการงานด้านการส่งเสริมจริยธรรมเข้ากับงานด้านการส่งเสริม คุณธรรม เพื่อสร้างสังคม-วัฒนธรรมภายในหน่วยงาน

แผนย่อยนี้มุ่งเน้นการส่งเสริมการนำมาตรฐานทางจริยธรรม (Ethical Standard) ประมวลจริยธรรม (Code of Ethics) เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติด้านจริยธรรมในองค์กรให้ชัดเจน ซึ่ง ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข การจัดทำข้อกำหนดจริยธรรมซึ่งเป็นข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันภายในหน่วยงาน

ของรัฐ (Ethical Agreement) ที่สอดคล้องกับบทบาทภารกิจของหน่วยงาน สภาพปัญหา และความเสี่ยงทางจริยธรรม เช่น การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest : COI) ระบบอุปถัมภ์ การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การสร้างสังคม-วัฒนธรรมภายในหน่วยงาน รวมถึงความโปร่งใสและเป็นธรรมในการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันภายในหน่วยงาน ประกาศให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงกรอบการปฏิบัติหน้าที่อันเหมาะสมในการให้บริการแก่ประชาชน ขับเคลื่อนงานของรัฐในมิติต่าง ๆ โดยกำหนดจุดเน้นให้มีการส่งเสริมการนำมาตรฐานทางจริยธรรม ประมวลจริยธรรม และข้อกำหนดจริยธรรม เป็นเครื่องมือในการสร้างมาตรฐานทางจริยธรรม และบูรณาการงานด้านการส่งเสริมจริยธรรมเข้ากับงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อสร้างสังคม-วัฒนธรรมภายในหน่วยงานให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม ประชาชน เป็นสำคัญ โดย **“ไม่มีข้อยกเว้น ไม่มีข้อยกขา และไม่สูญเปล่า”** เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นศรัทธาบุคลากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมากขึ้น

กลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) กำหนดขึ้นภายใต้หลักการ

๑. การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
๒. ประสานพลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ได้ข้อเสนอในการดำเนินงานเชิงนโยบาย งบประมาณ และองค์ความรู้ด้านวิชาการ
๓. จัดกระบวนการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ตัวชี้วัดที่กำหนดในแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ตลอดจนคำนึงถึงความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา
๔. มีการรายงานผลการดำเนินงาน / โครงการ ภายใต้แผนการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) อย่างต่อเนื่อง
๕. ใช้กลไกที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้วยการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนบทบาทหรือกำหนดกลไกการดำเนินงานใหม่เท่าที่จำเป็น

การติดตามและประเมินผล ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งสำหรับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) การติดตามและประเมินผล ยึดแนวทางของวงจรกิจการ PDCA หรือวงจร Deming (Deming Cycle) อย่างกว้าง ๆ ไว้ ๔ ด้าน คือ Plan Do Check Act และกรอบแนวคิดดัชนีชี้วัดความสมดุล หรือ Balanced Scorecard ของ Robert S. Kaplan and David P. Norton ซึ่งประกอบไปด้วย ๔ มิติที่สำคัญ ได้แก่

๑. มิติด้านประสิทธิผลและความคุ้มค่า (Financial Perspective)
๒. มิติด้านผลกระทบต่อประชาชนที่จะได้รับการบริการจากภาครัฐที่มีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในหน่วยงาน (Customer Perspective)
๓. มิติด้านประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติงาน (Internal Perspective)
๔. มิติด้านการเรียนรู้และการเติบโต (Learning and Growth Perspective)

โดยดัดแปลงเกณฑ์ชีวิตดังกล่าวซึ่งใช้กับภาคเอกชน ให้เหมาะสมกับบริบทของแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการที่ดำเนินการโดยภาครัฐ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแปลงแนวทางการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกระทรวงสาธารณสุข จากประเด็นยุทธศาสตร์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ด้านที่ ๓ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านที่ ๖ การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ประเด็นที่ ๑๑ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ประเด็นที่ ๑๕ พลังทางสังคม และประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แผนการปฏิรูปประเทศด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ฉบับปรับปรุง) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) หมวดหมายที่ ๑๒ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติในระดับโครงการ แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) และแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) สู่การปฏิบัติในระดับโครงการ / กิจกรรม ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนดต่อไป

ซึ่งในอนาคต ๕ ปีข้างหน้า มุ่งหวังให้กระทรวงสาธารณสุขมีระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมบนฐานชีวิตวิถีใหม่ที่มีความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน โดยมีหลักธรรมทางศาสนา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม เป็นหลักนำทาง และหลักคิดในการดำรงชีวิตวิถีใหม่และการพัฒนาให้ปรากฏชัดเป็นรูปธรรมในกระทรวงสาธารณสุข พัฒนาบุคลากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรม จริยธรรม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในทุกมิติ ส่งเสริมการทำความดีอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมพัฒนาระบบเครดิตสังคม (Social Credit) การให้ด้วยพลังบวก เป็นแหล่งเรียนรู้ปลูกฝัง / ฝึกฝนพัฒนาคนในด้านคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับหน่วยงานอื่นในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม บนฐานคิดการรับรู้ถึงเป้าหมาย หรือ Sense of Purpose นั่นคือการรับรู้และสร้างเป้าหมายร่วมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงอนาคตของกระทรวงสาธารณสุขไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมก่อนประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง และร่วมมือกันสร้างเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุข ในการทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ร่วมกันด้วยการมองไปข้างหน้า เปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า นำสู่การเป็นกระทรวงคุณธรรม (Moral Ministry of Public Health) ภายใต้คุณธรรม ๕ ประการ นั่นคือพอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู และค่านิยมของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข “MOPH” โดยให้ค่านิยม “MOPH” ฝังอยู่ในจิตวิญญาณของบุคลากรสาธารณสุขทุกคน ไม่ว่าเป้าหมาย

การทำงานจะเป็นอย่างไรก็จะประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคนและพัฒนาระบบคุณธรรม จริยธรรมที่ดีและยั่งยืน ตลอดจนพัฒนาภาคีเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนคุณธรรม จริยธรรมให้มากขึ้น อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและสร้างระบบนิเวศคุณธรรม ระบบนิเวศจริยธรรม วัฒนธรรมจริยธรรม ในกระทรวงสาธารณสุขสู่สังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืน มีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิต ในศตวรรษที่ ๒๑ ต่อไป

พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู

ส่วนที่ ๒

ความสอดคล้องกับแผน ๓ ระดับ

ตามนโยบายของมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

การจัดทำแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้ให้ความสำคัญกับความสอดคล้องของแผน ๓ ระดับ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ ในเรื่อง “แนวทางการเสนอแผนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี” โดยแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เป็นแผนปฏิบัติราชการราย ๕ ปี ระดับส่วนราชการ ที่มีความสอดคล้องกับแผนระดับที่ ๑ อันประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ ด้านที่ ๓ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมและด้านที่ ๖ การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ แผนระดับที่ ๒ อันประกอบด้วย แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ประเด็นที่ ๑๑ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ประเด็นที่ ๑๕ พลังทางสังคม และประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ฉบับปรับปรุง) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) หมวดหมายที่ ๑๒ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งแผนระดับที่ ๓ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) และแผนปฏิบัติราชการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๒.๑ แผนระดับที่ ๑

แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ด้านที่ ๓ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านที่ ๖ การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

๒.๑.๑ ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ ๓ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

(๑) เป้าหมาย

- คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑
- สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต

(๒) ประเด็นยุทธศาสตร์

ประเด็นที่ ๑ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคม ร่วมปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการร่วมระหว่าง “ครอบครัว ชุมชน ศาสนา การศึกษา และสื่อ” ในการหล่อหลอมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม ในลักษณะที่เป็น “วิถี” การดำเนินชีวิต

ประเด็นที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคน เชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ ปฐมวัย วัยเด็ก วัยรุ่น วัยเรียน วัยผู้ใหญ่ วัยแรงงาน และวัยผู้สูงอายุ เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้ เป็นคนดี มีวินัย เรียนรู้ ได้ด้วยตนเองในทุกช่วงวัย มีความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า

ประเด็นที่ ๓ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย การส่งเสริมบทบาท ในการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ครอบครัว และชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปลูกฝัง และพัฒนาทักษะนอกห้องเรียน และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

(๓) การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ

แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) สามารถส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายตามประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ ๓ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การทำความดี ของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุขให้อยู่ในวิถีชีวิตเป็นพฤติกรรมนิสัย โดยการเปลี่ยนจากการปลูกฝังเป็นวิถีชีวิต เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ มีจิตสำนึกร่วมเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์สุขของประชาชน มีความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างระบบนิเวศ คุณธรรม จริยธรรม ในสถานที่ปฏิบัติงานอย่างยั่งยืน มีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑

๒.๑.๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (๑) เป้าหมาย

- การดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง

- การเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรม และทั่วถึง

(๒) ประเด็นยุทธศาสตร์

ประเด็นที่ ๓ การเสริมสร้างพลังทางสังคม โดยสร้างสังคมเข้มแข็งที่แบ่งปัน ไม่ทอดทิ้งกัน และมีคุณธรรม โดยสนับสนุนการรวมตัวและดึงพลังของภาคส่วนต่าง ๆ การรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ และสนับสนุนการพัฒนาทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

(๓) การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ

แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) สามารถส่งผลการบรรลุเป้าหมายตามประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้วยการสร้างสังคมกระทรวงสาธารณสุขที่มีความเข้มแข็งในระบบนิเวศคุณธรรม แบ่งปันความรัก ความสามัคคี เอื้ออาทรไม่ทอดทิ้งกัน สนับสนุนการรวมตัวและดึงพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของกระทรวงสาธารณสุข ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมให้อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วม ก่อเกิดพลังทางสังคม กระทรวงสาธารณสุขเชิงบวก เกิดการสร้างโอกาสและความเสมอภาคในสังคมกระทรวงสาธารณสุข

๒.๑.๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ ๖ การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

(๑) เป้าหมาย

ภาครัฐมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัย ยุติธรรม และประพฤตินิชอบ

(๒) ประเด็นยุทธศาสตร์

ประเด็นที่ ๑ ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส

ประเด็นที่ ๒ บุคลากรภาครัฐ เป็นคนดีและเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก มีความสามารถสูง มุ่งมั่น และเป็นมืออาชีพ

ประเด็นที่ ๓ ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัย ยุติธรรม และประพฤตินิชอบ

๒.๒ แผนระดับที่ ๒

๒.๒.๑ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) สอดคล้องและถ่ายทอดเป้าหมายทั้งระดับภาพรวมและระดับแผนย่อย รวมถึงแนวทางการพัฒนาจากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ประเด็นที่ ๑๑ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ประเด็นที่ ๑๕ พลังทางสังคม และประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ฉบับปรับปรุง) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) หมุดหมายที่ ๑๒ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต นโยบายและแผนระดับชาติด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติในระดับโครงการ

(๑) ประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยม และวัฒนธรรม

(๑.๑) เป้าหมายระดับประเด็นของแผนแม่บทฯ

เป้าหมาย

คนไทยมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และมีความรักและภูมิใจในความเป็นไทยมากขึ้น นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต สังคมไทยมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศมากขึ้น

ตัวชี้วัด

ดัชนีคุณธรรม ๕ ประการ ที่ปรากฏในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยม และวัฒนธรรม ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต การมีจิตสาธารณะ การเป็นอยู่อย่างพอเพียง การกระทำอย่างรับผิดชอบ และความเป็นธรรมทางสังคม เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ จากปีฐาน ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

(๑.๒) แผนย่อยของแผนแม่บทฯ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และการเสริมสร้างจิตสาธารณะและการเป็นพลเมืองที่ดี

แนวทางการพัฒนา

(๑) ปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว ปลูกฝังค่านิยมและบรรทัดฐานวัฒนธรรมที่ดีผ่านสถาบันครอบครัว ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่พัฒนาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม การมัธยัสถ์อดออม ซื่อสัตย์ และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างเสริมให้สถาบันครอบครัวเข้มแข็งและอบอุ่น

(๒) บูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม จริยธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนในและนอกสถานศึกษา จัดให้มีการเรียนการสอนตามพระราชดำริ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา จัดให้มีการเรียนรู้ทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้รองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(๓) สร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางศาสนา เพื่อเผยแพร่หลักคำสอนที่ดี
อุปถัมภ์คุ้มครองศาสนา ส่งเสริมกิจกรรมและการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน

(๔) ปลุกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน อนุรักษ์พัฒนา
และสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
รณรงค์ส่งเสริมความเป็นไทยในระดับท้องถิ่นและชุมชน จัดให้มีพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่
ส่งเสริมชุมชนให้เป็นฐานการสร้างวิถีชีวิตพอเพียง

(๕) การส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
สร้างจิตสาธารณะและจิตอาสาโดยใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
เพื่อรับผิดชอบต่อส่วนรวม สร้างเสริมผู้นำการเปลี่ยนแปลง และต้นแบบที่ดีทั้งระดับบุคคลและองค์กร
โดยการยกย่องผู้นำที่มีจิตสาธารณะและจิตอาสา และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมสนับสนุน
ให้มีกลไกการดำเนินงานในการเสริมสร้างการพัฒนาจิตสาธารณะและจิตอาสาเพื่อสังคมและส่วนรวม
โดยส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรสาธารณะที่ไม่หวังผลประโยชน์

เป้าหมายของแผนย่อย

คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมในทุกมิติตามมาตรฐาน
และสมดุลทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม มีจิตวิญญาณที่ดี เข้าใจในการปฏิบัติตนปรับตัว
เข้ากับสภาพแวดล้อมดีขึ้น

ตัวชี้วัด

ประชากรอายุ ๑๓ ปีขึ้นไป มีกิจกรรมการปฏิบัติตนที่สะท้อนการมีคุณธรรม
จริยธรรม เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี

(๑.๓) แผนย่อยของแผนแม่บทฯ การใช้สื่อและสื่อสารมวลชนในการปลุกฝัง
ค่านิยมและวัฒนธรรมของคนในสังคม

แนวทางการพัฒนา

(๑) พัฒนาสื่อสร้างสรรค์ โดยจัดเวลาและพื้นที่ออกอากาศสื่อกระแสหลัก
ให้แก่สื่อสร้างสรรค์ รวมทั้งการส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์และเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์
เพื่อนำเสนอตัวอย่างของการมีคุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตอาสา จิตสาธารณะ เพื่อปลุกฝังคุณธรรม
จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาท สิทธิ และหน้าที่การเป็นพลเมือง
ที่ดีให้กับประชาชนทั่วไป

(๒) พัฒนาระบบโครงสร้างเครือข่ายด้านข้อมูล เพื่อเป็นช่องทาง
ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง มีคุณภาพ และเชื่อถือได้

เป้าหมายของแผนย่อย

สื่อในสังคมไทยมีความเข้มแข็ง สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่
ประชาชนในสังคม ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดภัยและสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด

ระดับความสำเร็จของการสร้างการรับรู้ ความตระหนักรู้ และการใช้สื่ออย่างปลอดภัย และสร้างสรรค์ของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เฉลี่ยร้อยละ ๘๐ ภายในปี ๒๕๗๐

(๒) ประเด็นที่ ๑๑ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

(๒.๑) เป้าหมายระดับประเด็นของแผนแม่บทฯ

เป้าหมาย

คนไทยทุกช่วงวัยที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น ได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ตัวชี้วัด

ดัชนีการพัฒนามนุษย์ ค่าคะแนน ๐.๘๒ ภายในปี ๒๕๗๐

(๒.๒) แผนย่อยของแผนแม่บทฯ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์

แนวทางการพัฒนา

(๑) สร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย สร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับโลกศตวรรษที่ ๒๑ พัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้ การทำงานและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของประชากรแต่ละช่วงวัย รวมถึงการให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม พร้อมทั้งพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง

(๒) ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัว และชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม รวมทั้งสนับสนุนด้านวิชาการและสร้างนวัตกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน เพื่อให้องค์กรเครือข่ายชุมชนมีความเข้มแข็ง

เป้าหมายของแผนย่อย

ครอบครัวไทยมีความเข้มแข็งและมีจิตสำนึกความเป็นไทย ดำรงชีวิตแบบพอเพียงมากขึ้น

ตัวชี้วัด

ดัชนีครอบครัวอบอุ่นเพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ ๘๐ ภายในปี ๒๕๗๐

(๓) ประเด็นที่ ๑๕ พลังทางสังคม

(๓.๑) เป้าหมายระดับประเด็นของแผนแม่บทฯ

เป้าหมาย

ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด

มิติด้านโอกาสของดัชนีชี้วัดความก้าวหน้าทางสังคม เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ภายในปี ๒๕๗๐

(๓.๒) แผนย่อยของแผนแม่บทฯ การเสริมสร้างทุนทางสังคม**แนวทางการพัฒนา**

ต่อยอดการพัฒนาบนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา การสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของคนในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่และสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ในการยกระดับคุณค่าที่หลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนานวัตกรรมจากทุนทางวัฒนธรรมเพื่อต่อยอดสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สร้างสรรค์ และการส่งเสริมความร่วมมือด้านวัฒนธรรมระหว่างประเทศบนฐานมรดกทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันกับประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคอาเซียน รวมถึงการยกระดับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและของโลก

เป้าหมายของแผนย่อย

ภาคีการพัฒนา มีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ตัวชี้วัด

ดัชนีวัดทุนทางสังคม เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ภายในปี ๒๕๗๐

(๔) ประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ**(๔.๑) เป้าหมายระดับประเด็นของแผนแม่บทฯ****เป้าหมาย**

ประเทศไทยปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ตัวชี้วัด

ดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย อยู่ในอันดับ ๑ ใน ๔๓ และ / หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า ๕๗ คะแนน ภายในปี ๒๕๗๐

(๔.๒) แผนย่อยของแผนแม่บทฯ การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ**แนวทางการพัฒนา**

(๑) ปลุกและปลุกจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีวัฒนธรรมสุจริต และการปลูกฝังและหล่อหลอมวัฒนธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนทุกช่วงวัย ทุกระดับ มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรมคน โดยการ “ปลุก” และ “ปลุก” จิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีมีวัฒนธรรมสุจริต สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ส่วนตน สิ่งใดเป็นประโยชน์ส่วนรวม มีความละเอียดต่อการกระทำความผิด ไม่เพิกเฉยอดทนต่อการทุจริต และเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ รวมถึงการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมสุจริตในระดับชุมชน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่านิยมที่ยึดประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการส่งเสริมวัฒนธรรมสุจริตผ่านหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ เด็กไทยทุกคนต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อปฏิรูป “พลเมืองไทยในอนาคต” ให้มีความเป็นพลเมืองเต็มขั้น สามารถ

ทำหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดี มีจิตสำนึกยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย

(๒) ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้มีความใสสะอาดปราศจากพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริต โดยการปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างเปิดเผย โปร่งใส ถูกต้องเป็นธรรม ไม่คดโกง รู้จักแยกแยะเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน การสร้างธรรมาภิบาล ในการบริหารงานตลอดจนการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตให้แก่บุคลากร ขององค์กร โดยการสนับสนุนให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายต่อต้าน การทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง สอดส่อง ติดตามพฤติกรรมเสี่ยง และแจ้งเบาะแส เพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดการทุจริตประพฤตินิชอบได้ โดยมีมาตรการสนับสนุนและคุ้มครอง ผู้แจ้งเบาะแส

(๓) พัฒนาค่านิยมของนักรการเมืองให้มีเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ ในการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เนื่องจากผู้บริหารประเทศ / ท้องถิ่น / ชุมชน ต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมสูงกว่ามาตรฐาน ทางจริยธรรมทั่วไปในสังคม เพื่อเป็นต้นแบบแก่ประชาชน เด็ก เยาวชน และ สังคมโดยรวม โดยนอกเหนือจากคุณสมบัติตามที่กำหนดตามกฎหมายแล้ว ผู้บริหารประเทศต้องมีคุณสมบัติ ทางจริยธรรมด้วย มีการพัฒนางานยกระดับการมีจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อสร้าง นักรการเมืองที่มีคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งกำกับจริยธรรมภายในพรรคการเมือง

(๔) ปรับ “ระบบ” เพื่อลดจำนวนคดีทุจริตและประพฤตินิชอบ ในหน่วยงานภาครัฐ มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมการต่อสู้การทุจริตอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุน ให้การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน และมีความเท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต โดยการพัฒนาเครื่องมือเพื่อสร้างความโปร่งใส มุ่งเน้น การสร้างนวัตกรรมและมาตรการในการต่อต้านการทุจริตที่มีประสิทธิภาพและเท่าทันต่อพลวัต ของการทุจริต รวมถึงการประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีมาตรการ ระบบ หรือแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต และการบูรณาการการติดตามประเมินผลการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐในโครงการลงทุน ขนาดใหญ่ของรัฐและรัฐวิสาหกิจ ตั้งแต่ ขั้นตอนวางแผนก่อนดำเนินงาน ชั้นระหว่างการทำงาน และขั้นสรุปผลหลังการดำเนินโครงการ

(๕) ปรับระบบงานและโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการลดการใช้ ดุลพินิจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น การนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาใช้แทนการใช้ดุลพินิจ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน การสร้างมาตรฐานที่โปร่งใสในกระบวนการบริการของภาครัฐ ลดขั้นตอน กระบวนการและระยะเวลาในการปฏิบัติงานด้วยวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน ตรวจสอบได้ ปรับปรุงแก้ไข กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติอนุญาต รวมถึงการสร้างความโปร่งใสในการบริการข้อมูลภาครัฐทั้งระบบ โดยการพัฒนาระบบข้อมูลดิจิทัล ที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา กระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน การเข้าถึงข้อมูล รวมถึงข้อมูล

การจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ สร้างความโปร่งใส และส่งเสริมให้มีการตรวจสอบการบริหารจัดการของภาครัฐโดยสาธารณชน ซึ่งรวมถึงการมีกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง และการดำเนินการภาครัฐ เพื่อบูรณาการการทำงานของรัฐและประชาชน รวมถึงส่งเสริมสนับสนุน การตื่นตัวและเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการร่วมเฝ้าระวัง และป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ที่มีอยู่ใกล้ตัวโดยมีมาตรการสนับสนุนและคุ้มครองผู้ชี้เบาะแสที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจ ให้กับผู้ให้เบาะแส

เป้าหมายของแผนย่อย

ประชาชนมีวัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต

ตัวชี้วัด

เด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต ร้อยละ ๖๐

ในปี พ.ศ. ๒๕๗๐

๒.๒.๒ แผนการปฏิรูปประเทศ

แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) มีความสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศ ประเด็นที่ ๑๓ ด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และประเด็นที่ ๒๑ ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบ (ฉบับปรับปรุง)

แผนการปฏิรูปประเทศ ประเด็นที่ ๑๓ ด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๑. วัตถุประสงค์รวม

การนำหลักธรรมทางศาสนาใช้ในการพัฒนาจิตใจ ปัญญา และการพัฒนา ประเทศ มรดกทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ที่สั่งงามของชาติ การส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาเพื่อสุขภาพ พร้อมนำมาใช้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและความเป็นเลิศ การส่งเสริมการมีงานทำ การคุ้มครอง แรงงานให้มีความปลอดภัย สุขอนามัย รายได้และสวัสดิการที่ดี การประกันสังคม การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ในด้านความมั่นคง สุขภาพ และปัจจัยในการดำรงชีวิต แต่ละมิติล้วนมีความเชื่อมโยงกัน และสามารถทำให้เกิดการหลอมรวมนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาคนในชาติให้มีความเข้มแข็ง บนพื้นฐาน ของเศรษฐกิจที่พอเพียงแต่มีความเข้มแข็งมั่นคงโดยมี “วัฒนธรรม” เป็นพื้นฐานของการสะท้อน ความเป็นชาติ ที่ต้องผสมผสานกับความเข้าใจในอิทธิพลและบริบทของกระแสโลกเพื่อให้เกิดความสมดุล ทั้งสองส่วน อีกทั้งยังรวมถึงการสร้างสังคมบนฐานของคุณธรรมจริยธรรม ร่วมกับ “กีฬาและการออกกำลังกาย” ที่จะช่วยสร้างผลลัพธ์สำคัญสองส่วนคือ สุขภาพที่ดีและการสร้างทัศนคติที่พึงประสงค์ ไม่ว่าจะเป็น การสร้างความเคารพ (Respect) ทั้งต่อผู้อื่น ตนเอง และกฎกติกาของสังคม ด้านมิตรภาพ (Friendship Excellence) ที่ทลายขีดจำกัดของมนุษย์ ภายใต้นวัตกรรม “เร็วขึ้น สูงขึ้น แข็งแรงขึ้น” และเรื่อง “แรงงาน” คือ การพัฒนากำลังแรงงาน (Supply) ให้มีคุณภาพ และมีความสามารถเป็นผู้ประกอบการเอง เพื่อสร้าง ผลผลิตให้ประเทศและนำมาซึ่งความมั่นคงทั้งของตนเอง สังคม ร่วมกับ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”

เพื่อเป็นการเติมเต็มการพัฒนาและส่งเสริมในมิติอื่น ๆ สำหรับคนทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย ตั้งแต่แรกเกิด ในทุกภาคส่วนและในทุกพื้นที่ เพื่อให้ได้รับการพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดมีความสุขของแต่ละคน มีสมรรถนะสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ เตรียมความพร้อมสู่ความเป็นเลิศ นำไปสู่ การเติบโตและสร้างความมั่นคงในชีวิตได้อย่างยั่งยืน สามารถเป็นที่พึ่งของตนเองและสังคมจนวาระ สิ้นสุดท้ายของชีวิต เพื่อเป็นภาระแก่สังคมและครอบครัวด้วย และระยะเวลาสั้นที่สุดที่ต้องอาศัยผู้อื่น ค่าจุนดูแล

๒. เป้าหมายรวม

ประเทศไทยมั่นคงประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน

แผนการปฏิรูปประเทศ ประเด็นที่ ๒๑ ด้านการป้องกันและปราบปราม การทุจริตและประพฤติมิชอบ

๑. วัตถุประสงค์รวม

๑.๑ ให้มีการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการ ทุจริตประพฤติมิชอบ รวมทั้งให้มีกฎหมายในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วม ในการต่อต้านการทุจริตและชี้เบาะแสเมื่อพบเห็นการกระทำความผิดโดยมีมาตรการสนับสนุน และการคุ้มครองผู้ชี้เบาะแสด้วย

๑.๒ ให้มีมาตรการควบคุม กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการของหน่วยงาน ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของบุคลากร ใช้ดุลยพินิจ โดยสุจริต ภายใต้กรอบธรรมาภิบาลและการกำกับกิจการที่ได้อย่างแท้จริง

๑.๓ ให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐให้ประชาชนสามารถเข้าถึง และตรวจสอบได้ และสนับสนุนแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนในการต่อต้านการทุจริต เพื่อขจัดปัญหา การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ

๑.๔ ยกกระตือรือร้นบังคับใช้มาตรการทางวินัย มาตรการทางปกครอง หรือมาตรการทางกฎหมายต่อเจ้าพนักงานของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าประพฤติมิชอบหรือกระทำการทุจริต และประพฤติมิชอบอย่างเคร่งครัด

๑.๕ ปรับปรุงประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรม ทุกขั้นตอน (ไต่สวน ชี้มูล ฟ้องศาล พิพากษา) ทั้งแพ่งและอาญาให้รวดเร็ว รุนแรง เต็ดขาด เป็นธรรม เสมอภาค โดยเฉพาะมีการจัดทำและบูรณาการฐานข้อมูลคดีทุจริต ตลอดจนเร่งรัดการติดตาม นำทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำผิดทั้งในประเทศและต่างประเทศตกเป็นของแผ่นดิน และในกรณี ที่ยังไม่มีกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ก็ให้เร่งบัญญัติเพิ่มเติม

๒. เป้าหมายรวม

ประเทศไทยมีระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index) อยู่ใน ๒๐ อันดับแรกของโลกในปี ๒๕๗๙

๒.๒.๓ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ในระดับวัตถุประสงค์ เป้าหมายหลักตามหมุดหมายการพัฒนา และเป้าหมายหลัก

๑. วัตถุประสงค์

พลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างคุณค่าอย่างยั่งยืน”

๒. เป้าหมายตามหมุดหมายการพัฒนา

หมุดหมายที่ ๑๒ ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน **ตัวชี้วัด**

(๑) ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของภาครัฐไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๕

(๒) ผลการสำรวจรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ในองค์ประกอบดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ดัชนีการมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ ดัชนีทุนมนุษย์ และดัชนีการให้บริการภาครัฐออนไลน์ ไม่ต่ำกว่า อันดับที่ ๔๐ ของโลก และมีคะแนนไม่ต่ำกว่า ๐.๘๒

๓. เป้าหมายหลัก

ประการที่ ๓ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม

ประการที่ ๕ การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทใหม่

ตัวชี้วัด

อันดับประสิทธิภาพของรัฐบาล อยู่ในอันดับที่ ๑๕ ภายในปี ๒๕๗๐

๒.๒.๔ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ

แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ในนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่ ๙ เสริมสร้างความมั่นคงของชาติจากภัยทุจริต แผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคง รองรับนโยบายที่ ๑๑ การเสริมสร้างความมั่นคง

๒.๓ แผนระดับที่ ๓

แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เป็นแผนปฏิบัติการที่ต่อเนื่องจากแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙ และยังเป็นแผนส่งเสริมคุณธรรมฉบับแรก ของประเทศไทยอีกด้วย เป็นแผนระดับที่ ๓ ที่เป็นแผนการพัฒนาเชิงประเด็น (Issue-based) และสอดคล้องกับแผน ๓ ระดับ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ เรื่อง แนวทางการเสนอแผนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานทุกภาคส่วนร่วม ขับเคลื่อนให้คุณธรรมเป็นคุณค่าหลักนำการพัฒนา ให้เกิดการพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ครบทุกมิติ ทุกช่วงวัย เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน และนำพลังบวกมาสร้างความร่วมมือแก้ปัญหา

วิกฤติและเหตุการณ์พลิกผันต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญในปัจจุบันและอาจเกิดขึ้นในอนาคต พร้อมไปกับการบรรลุเป้าหมาย และตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยมทางวัฒนธรรมเป็นหลัก และบางส่วนของประเด็นที่ ๑๑ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ประเด็นที่ ๓ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นที่ ๑๕ พลังทางสังคม ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านโอกาสและความเสมอภาคประเด็นที่ ๔ และประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประเด็นที่ ๖ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) ที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อเป็นกรอบและกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินการรักษาจริยธรรมและส่งเสริม พัฒนาจริยธรรมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยองค์กรกลางบริหารงานบุคคล (ตามมาตรา ๓ และมาตรา ๒๐ ของพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒) และหน่วยงานของรัฐใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมจริยธรรม ภายในระยะเวลา ๕ ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนระบบราชการและองค์กรภาครัฐให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการพัฒนาชาติระยะยาว ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันและการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ อีกทั้งยังเป็นการดำเนินงานที่มีความสำคัญและเชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ และงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) กำหนดขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) อีกด้วย

๒.๓.๑ **สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)** ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย / ตัวชี้วัดหลัก และเป้าหมาย / ตัวชี้วัดภายใต้ ๓ แผนย่อย และแนวทางการพัฒนา สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์

นอกจากเป็นเครื่องมือสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแปลง แนวทางการพัฒนาของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติผลักดันไปสู่การปฏิบัติและบริหารการดำเนินงานให้ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด ยังมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

๑. เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม / การทำความดีที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย
๒. เพื่อให้ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาครัฐพัฒนาระบบและการเสริมสร้างขีดความสามารถของกลไกเพื่อการขับเคลื่อนและส่งเสริมคุณธรรม
๓. เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพคนและองค์กรเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรม

เป้าหมายและตัวชี้วัด

โดยมีเป้าหมาย และค่าเป้าหมาย / ตัวชี้วัดเชิงผลลัพธ์ คือ

๑. เป้าหมายคนไทยมีพฤติกรรมที่สะท้อนการมีคุณธรรมเพิ่มขึ้น มุ่งสู่สังคมคุณธรรมที่คนไทยอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ ภายใต้หลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม และประเทศไทยปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๒. ค่าเป้าหมาย / ตัวชี้วัด

๒.๑ ดัชนีคุณธรรม ๕ ประการ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู” เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี จากข้อมูลปีฐาน (พ.ศ. ๒๕๖๕)

๒.๒ หน่วยงานภาครัฐชั้นนำนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารงาน มีค่า ITA เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ จากข้อมูลปีฐาน (พ.ศ. ๒๕๖๖)

แนวทางการพัฒนา

ได้กำหนดเป็น ๓ แผนย่อย เพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของแผนระดับ ๒ ที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ ตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยมุ่งเน้นบทบาทของผู้นำองค์กร / ชุมชน เป็นแบบอย่างในด้านคุณธรรมและสนับสนุนกิจกรรมโดยมีเป้าหมาย และค่าเป้าหมาย / ตัวชี้วัดของแผนย่อย ๑-๓ ประกอบด้วย

แผนย่อย ๑ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม / การทำความดีที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรวม
เป้าหมายที่ ๑ ประชากรมีกิจกรรมการปฏิบัติตนที่สะท้อนการมีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น	ประชากรอายุ ๑๓ ปีขึ้นไป มีกิจกรรมการปฏิบัติตนที่สะท้อนการมีคุณธรรมจริยธรรม (ร้อยละต่อปี)	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี จากข้อมูลปีฐาน ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นค่าตั้งต้น (Baseline)
เป้าหมายที่ ๒ จำนวนเครือข่ายทางสังคมที่มีขีดความสามารถในการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทยเพิ่มขึ้น	จำนวนเครือข่ายทางสังคม มีขีดความสามารถในการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทยเพิ่มขึ้น (ร้อยละต่อปี)	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี จากข้อมูลปีฐาน ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ เป็นค่าตั้งต้น (Baseline)

แนวทางการพัฒนา

- สร้างพื้นที่และสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมหรือการทำความดี
- ยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลและองค์กรด้านการส่งเสริมคุณธรรม
- ส่งเสริมให้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลางชุมชนและขับเคลื่อนคุณธรรมด้วยพลังบวร

๔. พัฒนาขีดความสามารถของชุมชน องค์กร อำเภอ จังหวัด คุณธรรมสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

๕. ส่งเสริมการนำคุณธรรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การป้องกันและแก้ไขปัญหาอันเกิดจากภัยธรรมชาติ และวิกฤติโรคอุบัติใหม่

๖. สนับสนุนส่งเสริมกลไกของชุมชนให้มีระบบพี่เลี้ยง

แนวทางการพัฒนา	ชุดโครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
แนวทางการพัฒนาที่ ๑ สร้างพื้นที่และสนับสนุน กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม หรือการทำความดี	๑. ชุดโครงการสร้างเสริม สภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการส่งเสริมคุณธรรมบนฐาน ชีวิตวิถีใหม่	หน่วยงานทุกภาคส่วน
	๒. ชุดโครงการพัฒนาชุมชน องค์กร อำเภอ จังหวัดคุณธรรม	หน่วยงานทุกภาคส่วน
	๓. ชุดโครงการพิพิธภัณฑน์ในมิติ ด้านคุณธรรม	- กระทรวงวัฒนธรรม - สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
แนวทางการพัฒนาที่ ๒ ยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคล และองค์กรด้านการส่งเสริม คุณธรรม	๑. ชุดโครงการค้นหา / คัดเลือก / ยกย่องเชิดชูบุคคล ด้านการส่งเสริมคุณธรรม	หน่วยงานทุกภาคส่วน
	๒. ชุดโครงการค้นหา / คัดเลือก / ยกย่องเชิดชูองค์กร ด้านการส่งเสริมคุณธรรม	หน่วยงานทุกภาคส่วน
แนวทางการพัฒนาที่ ๓ ส่งเสริมให้สถาบันศาสนา เป็นศูนย์กลางชุมชน และขับเคลื่อนคุณธรรม ด้วยพลังบวร	ชุดโครงการส่งเสริมสถาบันศาสนา เป็นศูนย์กลางชุมชนและขับเคลื่อน คุณธรรมด้านพลังบวร (บ้าน-วัด / ศาสนสถาน-โรงเรียน / ส่วนราชการ)	- กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงวัฒนธรรม - สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ
แนวทางการพัฒนาที่ ๔ พัฒนาขีดความสามารถ ของชุมชน องค์กร อำเภอ จังหวัด คุณธรรมสู่การสร้างมูลค่า ทางเศรษฐกิจด้วยผลิตภัณฑ์ ทางวัฒนธรรม	ชุดโครงการพัฒนา ขีดความสามารถของชุมชน องค์กร อำเภอ จังหวัด คุณธรรม สู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม	- สำนักนายกรัฐมนตรี - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงวัฒนธรรม - กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา

แนวทางการพัฒนา	ชุดโครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
แนวทางการพัฒนาที่ ๕ ส่งเสริมการนำคุณธรรม เพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การป้องกันและแก้ไขปัญหา อันเกิดจากภัยธรรมชาติ และวิกฤติโรคอุบัติใหม่	๑. ชุดโครงการส่งเสริม การนำคุณธรรมเพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม	หน่วยงานทุกภาคส่วน
	๒. ชุดโครงการส่งเสริม การนำคุณธรรมเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาอันเกิดจาก ภัยธรรมชาติ และวิกฤติ โรคอุบัติใหม่	- สำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
แนวทางการพัฒนาที่ ๖ สนับสนุนส่งเสริมกลไก ของชุมชนให้มีระบบพี่เลี้ยง	ชุดโครงการพัฒนาระบบพี่เลี้ยง ชุมชน	- กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ - กระทรวงวัฒนธรรม

แผนย่อย ๒ การพัฒนาระบบและการเสริมสร้างขีดความสามารถของกลไก
เพื่อการขับเคลื่อนและส่งเสริมคุณธรรม

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรวม
เป้าหมายที่ ๑ จำนวนเครือข่าย / องค์กร ที่ร่วมกันทำกิจกรรมสาธารณะ เพิ่มขึ้น	จำนวนเครือข่าย / องค์กร จากทุกภาคส่วนที่ร่วมกันทำ กิจกรรมสาธารณะเพิ่มขึ้น (ร้อยละต่อปี)	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ต่อปี จากข้อมูลปีฐาน ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นค่าตั้งต้น (Baseline)
เป้าหมายที่ ๒ จำนวนองค์กรเครือข่าย ทางสังคมที่มีการพัฒนาระบบ เครดิตทางสังคม (Social Credit) เพื่อรองรับการส่งเสริม คุณธรรมเพิ่มขึ้น	จำนวนองค์กรเครือข่ายทางสังคม ที่มีการพัฒนาระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit) ที่เหมาะสมกับ บริบทของสังคมไทย เพื่อรองรับ การส่งเสริมคุณธรรมเพิ่มขึ้น (ร้อยละต่อปี)	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ต่อปี จากข้อมูลปีฐาน ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นค่าตั้งต้น (Baseline)
เป้าหมายที่ ๓ หน่วยงานภาครัฐนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในการบริหารงาน มีค่า ITA เพิ่มขึ้น	จำนวนหน่วยงานภาครัฐมีค่า ITA ผ่านเกณฑ์มาตรฐานเพิ่มขึ้น (ร้อยละต่อปี)	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ต่อปี จากข้อมูลปีฐาน ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นค่าตั้งต้น (Baseline)

แนวทางการพัฒนา

๑. ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในทุกช่วงวัยโดยนำนวัตกรรม มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมไทย
๒. สร้างกลไกเครือข่ายคุณธรรมและระบบการสนับสนุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในหรือระหว่างองค์กร / ชุมชน เพื่อสร้างสังคมคุณธรรมแห่งการให้และช่วยเหลือกันและกัน
๓. พัฒนากลไกให้หน่วยงานภาครัฐขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรม ตามหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม
๔. เสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการส่งเสริมคุณธรรม

แนวทางการพัฒนา	ชุดโครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
แนวทางการพัฒนาที่ ๑ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในทุกช่วงวัยโดยนำนวัตกรรม มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมไทย	ชุดโครงการพัฒนาระบบเครดิตทางสังคมให้เป็นเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทย	- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
แนวทางการพัฒนาที่ ๒ สร้างกลไกเครือข่ายคุณธรรมและระบบการสนับสนุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในหรือระหว่างองค์กร / ชุมชน เพื่อสร้างสังคมคุณธรรมแห่งการให้และช่วยเหลือกันและกัน	๑. ชุดโครงการพัฒนาระบบและการเสริมสร้างขีดความสามารถของกลไกเพื่อการขับเคลื่อนและส่งเสริมคุณธรรมบนฐานชีวิตวิถีใหม่	- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
	๒. ชุดโครงการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างกลไกขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรมให้บรรลุเป้าหมาย	- กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงวัฒนธรรม - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
แนวทางการพัฒนาที่ ๓ พัฒนากลไกให้หน่วยงานภาครัฐขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม	๑. ชุดโครงการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงามอย่างเป็นระบบของหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาคคู่องค์กรคุณธรรม	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

แนวทางการพัฒนา	ชุดโครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	๒. ชุดโครงการขับเคลื่อน การส่งเสริมคุณธรรม ตามหลักธรรมทางศาสนา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดั่งาม อย่างเป็นระบบขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นสู่องค์กร คุณธรรม	กระทรวงมหาดไทย
แนวทางการพัฒนาที่ ๔ เสริมสร้างความเข้มแข็ง เครือข่ายด้วยกระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม	ชุดโครงการสมัชชาคุณธรรม ตลาดนัดคุณธรรม ตลาดนัด ความดี	- กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงวัฒนธรรม

แผนย่อย ๓ การส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพคนและองค์กร
เครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรม

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรวม
เป้าหมายที่ ๑ ทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย เพิ่มขึ้น	ทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย เพิ่มขึ้น (ร้อยละต่อปี)	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓ ภายในปี ๒๕๗๐ จากข้อมูล ปีฐาน ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นค่าตั้งต้น (Baseline)
เป้าหมายที่ ๒ จำนวนคนที่ได้รับการพัฒนา ทักษะชีวิตจากการส่งเสริม คุณธรรมขององค์กรเครือข่าย เพิ่มขึ้น	จำนวนคนที่ได้รับการพัฒนา ทักษะชีวิตจากการส่งเสริมคุณธรรม ขององค์กรเครือข่ายเพิ่มขึ้น (ร้อยละต่อปี)	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ต่อปี จากข้อมูลปีฐาน ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นค่าตั้งต้น (Baseline)

แนวทางการพัฒนา

๑. กำหนดให้สถานศึกษาทุกระดับของหน่วยงานทุกภาคส่วน สะท้อน
กระบวนการจัดการศึกษาที่บรรลุเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ
สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

๒. ส่งเสริมให้เกิดระบบการจัดการความรู้ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้
ตลอดชีวิตภายในชุมชนหรือหน่วยงาน

๓. ส่งเสริมงานวิชาการ งานวิจัย พัฒนา และเผยแพร่ระบบการจัดการความรู้
ด้านการส่งเสริมคุณธรรม

แนวทางการพัฒนา	ชุดโครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
แนวทางการพัฒนาที่ ๑ กำหนดให้สถานศึกษาทุกระดับ ของหน่วยงานทุกภาคส่วน สะท้อนกระบวนการ จัดการศึกษาที่บรรลุเป้าหมาย เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต	ชุดโครงการพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้มีพฤติกรรม และทักษะชีวิตที่สะท้อน คุณธรรมจริยธรรม	- กระทรวงศึกษาธิการ - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม - กระทรวงวัฒนธรรม
แนวทางการพัฒนาที่ ๒ ส่งเสริมให้เกิดระบบการจัดการ ความรู้ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ ตลอดชีวิตภายในชุมชน หรือหน่วยงาน	๑. ชุดโครงการเรียนรู้ / ปลุกฝัง / ส่งเสริมคุณธรรมบนฐานชีวิต วิถีใหม่	หน่วยงานทุกภาคส่วน
	๒. ชุดโครงการพัฒนาศักยภาพ บุคลากรทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ให้มีขีดความสามารถ ในการส่งเสริมและขับเคลื่อน การพัฒนาคุณธรรมที่เหมาะสม กับบริบทของสังคมไทย	หน่วยงานทุกภาคส่วน
แนวทางการพัฒนาที่ ๓ ส่งเสริมงานวิชาการ งานวิจัย พัฒนา และเผยแพร่ ระบบการจัดการความรู้ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม	๑. ชุดโครงการส่งเสริมงาน วิชาการ งานวิจัย การพัฒนา สำรวจ รวบรวม และเผยแพร่ องค์ความรู้ด้านการส่งเสริม คุณธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ	- กระทรวงศึกษาธิการ - กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม - กระทรวงวัฒนธรรม - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	๒. ชุดโครงการพัฒนาสื่อ ส่งเสริมคุณธรรมที่เหมาะสม กับคนทุกช่วงวัย	- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม - สำนักงานกองทุนพัฒนา สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

๒.๓.๒ สารสำคัญของยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรม ภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐)

ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์ ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ และแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินการ สรุปได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision) เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจได้ (Trusted Public Officers)

พันธกิจ (Mission) สร้างสังคม-วัฒนธรรมทางจริยธรรมของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเน้นย้ำภาพลักษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นคนดี มีความสามารถ และมีคุณธรรม เพื่อให้ได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน และความไว้วางใจในระดับนานาชาติ

เป้าหมาย (Goal) ยกระดับตัวชี้วัดนานาชาติและตัวชี้วัดระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ และตัวชี้วัดด้านคุณธรรมและความโปร่งใสของการดำเนินงานภาครัฐของประเทศไทย โดยใช้กลไกขับเคลื่อนด้านมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อยกระดับการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ประเด็นยุทธศาสตร์ มี ๕ ยุทธศาสตร์ ครอบคลุมการสร้างมาตรฐานการพัฒนาหลักค่านโยบายการส่งเสริมและบูรณาการรวมพลังกับทุกภาคส่วน ภายใต้ประเด็นท้าทายเชิงกลยุทธ์ที่ว่า **“ไม่มีข้อยกเว้น ไม่มีข้อกั๊ก และไม่สูญเสียเปล่า”** ทั้งนี้ อาศัยการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการสื่อสารที่เข้าถึงและร่วมรณรงค์สร้างสังคม-วัฒนธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมภายในหน่วยงานของรัฐ

การนำมาตรฐานทางจริยธรรม (Ethical Standard) ประมวลจริยธรรม (Code of Ethics) เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงานด้านจริยธรรมในองค์กรให้ชัดเจน ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญลำดับแรกในการขับเคลื่อนการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เกิดขึ้นภายในหน่วยงานของรัฐ และการให้ความสำคัญในการสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมให้มีมาตรฐานเดียวกันในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภท ครอบคลุมทุกหน่วยงานทั้งในระดับรัฐบาล ระดับส่วนราชการ ระดับท้องถิ่น และระดับองค์กร โดย **“ไม่มีข้อยกเว้น”** และการสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา และข้อขัดแย้งที่เกิดจากคุณค่าทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้ **“ไม่มีข้อกั๊ก”** โดยใช้มาตรฐานทางจริยธรรมเป็นหลังพิงหรือหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจและการประพฤติปฏิบัติตนแทนการใช้ดุลยพินิจ ในกรณีที่ไม่มีความขัดแย้งมาชี้ขาด เพื่อลดพฤติกรรมสีเทา และเพื่อสร้างความพร้อมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทางจริยธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาหลักค่านโยบายและระบบบริหารการส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรมภาครัฐให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานและทุกระดับ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักค่านโยบายและระบบบริหารการส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรมภาครัฐให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานและทุกระดับ มุ่งเน้นพัฒนานโยบาย ส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรมเตรียมความพร้อมและความร่วมมือในการร่วมบริหารงานภาครัฐอย่างมีจริยธรรม โดย **“ไม่มีข้อกั๊ก”** หรือตั้งคำถาม อันเป็นการพัฒนาโลกการส่งเสริมจริยธรรมทั้งที่มีอยู่เดิมและที่ตั้งขึ้นมาใหม่ให้สามารถขับเคลื่อนทำงานได้อย่างสอดคล้องกันและมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมการนำมาตรฐานทางจริยธรรมไปใช้ในการบริหารงานบุคคล

มาตรฐานทางจริยธรรม คือ การสร้างมาตรฐานเดียวกันและมีสภาพบังคับทางกฎหมาย มีการกำหนดมาตรการและกลไกในการขับเคลื่อนงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการเสริมสร้างและรักษาจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมาตรการที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การนำพฤติกรรมทางจริยธรรมไปใช้ในกระบวนการบริหารงานบุคคลที่คำนึงถึงหลักทางจริยธรรม แบบ “**ไม่มีข้อกังขา**” โดยใช้จริยธรรมเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจและการประพฤติปฏิบัติตน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความประพฤติที่ดี มีการรักษาจริยธรรมควรได้รับการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ “**ไม่ให้ความพยายามนั้นสูญเปล่า**” ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบเครื่องมือต่าง ๆ ที่เอื้อให้มีการนำจริยธรรมไปใช้ในการบริหารงานบุคคลทั้งระบบ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การรวมพลังทุกภาคส่วนในการสร้างสังคม-วัฒนธรรมทางจริยธรรม การส่งเสริมจริยธรรมตามหลักจริยธรรม ไม่ควรมองข้ามการเสริมสร้างขีดความสามารถทางจริยธรรมของข้าราชการ และกลไกการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อสนับสนุนจรรยาบรรณวิชาชีพ ที่จะต้องมีการใช้เทคนิคใหม่เพื่อสร้างการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่จะส่งเสริมการสร้าง “**วัฒนธรรมจริยธรรม**” ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝัง เพื่อให้เกิดขึ้นและเหมาะสมกับความต้องการในสังคมไทย ผลักดันให้เกิดการปฏิวัติสังคม-วัฒนธรรมทางจริยธรรมในหมู่เจ้าหน้าที่ของรัฐ สร้างกลไกและเครือข่ายให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบการกระทำฝ่าฝืนจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (People participation and social engagement) กัดดันไม่ให้มีการกระทำฝ่าฝืนจริยธรรมเกิดขึ้น รวมทั้งไม่ปล่อยให้หมิ่นสำหรับผู้กระทำผิด

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเสริมสร้างทัศนคติเรื่องมาตรฐานทางจริยธรรมและการกระทำผิด

การส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ภาครัฐจึงควรมีการสื่อสารและการรณรงค์ด้วยแนวทางใหม่ ใช้เทคโนโลยีสื่อสารอย่างชาญฉลาดควบคู่กับการผลักดันจริยธรรม ใช้การสื่อสารและการรณรงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรม การขับเคลื่อนจริยธรรมภาครัฐในระยะต่อไป จะต้องรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เปลี่ยนทัศนคติเรื่องการทำผิดจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีเพียงการกระทำที่ผิดหรือถูกเท่านั้น โดย “**ไม่มีข้อกังขา**” หรือตั้งคำถามกับการดำเนินงาน และต้อง “**ไม่สูญเปล่า**” โดยไม่ยอมรับการกระทำผิดสี่เทาอีกต่อไป

แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินการ

๑. แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมและรูปแบบการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สามารถดำเนินการได้ทันทีและสร้างผลกระทบสูง (Quick Win) อาทิ การจัดทำคู่มือ Dos & Don'ts เพื่อกำหนดพฤติกรรมที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ ซึ่งจะช่วยลดความสับสนเกี่ยวกับพฤติกรรมสี่เทา การจัดทำแบบทดสอบแบบประเมินพฤติกรรมทางจริยธรรมสำหรับผู้เข้ารับการศึกษาเข้าสู่ระบบราชการ การจัดทำเครื่องมือการประเมินพฤติกรรมการทำงานภายใต้กรอบจริยธรรม การเลือกประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่ใกล้ตัวประชาชนมาทำแคมเปญรณรงค์เพื่อสร้างทัศนคติใหม่แก่สังคมและเจ้าหน้าที่รัฐ

๒. แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมและรูปแบบการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมจริยธรรม สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น กลไกการบริหารจัดการแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามยุทธศาสตร์ ได้แก่

(๑) ระดับส่วนกลาง การปรับปรุงกลไกขับเคลื่อนจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพ สามารถทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ตามกฎหมาย กำหนดมาตรการ หลักเกณฑ์ และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานกลาง เพื่อการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและป้องกันการทุจริต

(๒) ระดับส่วนภูมิภาค ให้สำนักงานจังหวัด ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม มีหน่วยงานทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ส่งเสริม และรับเรื่องร้องเรียนพฤติกรรมล่อแหลม โดยใช้กลไกทางจริยธรรมเป็นกลไกการดำเนินการในเชิงป้องกัน

(๓) ระดับส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งจัดทำข้อกำหนดจริยธรรมของท้องถิ่น คู่มืออธิบายและกำหนดพฤติกรรมตามมาตรฐานทางจริยธรรมกลางเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบ

๓. ให้หน่วยงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้มีการจัดทำแผนงาน มาตรการ เพื่อส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรักษาจริยธรรมตามมาตรฐานทางจริยธรรม ประมวลจริยธรรม และข้อกำหนดจริยธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคม-วัฒนธรรมทางจริยธรรมของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นคนดี มีความสามารถ และมีคุณธรรม พร้อมเป็นกลไกการปฏิรูปประเทศ สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน และยกระดับภาพลักษณ์ประเทศไทยที่บริหารประเทศโดยยึดหลักซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมสูงสุด เพื่อการมุ่งไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

๒.๓.๓ สารสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐)

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแปลงแนวทาง การพัฒนาของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ผลักดันไปสู่การปฏิบัติและบริหารการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด

ภาพรวม เป้าหมายหลัก ตัวชี้วัด / ค่าเป้าหมาย

เป้าหมายหลัก

ประเทศไทยปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ตัวชี้วัด / ค่าเป้าหมาย

ดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๖๕ อยู่ในอันดับ ๑ ใน ๕๔ และ / หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า ๕๐ คะแนน

แผนย่อยที่ ๑ การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

เป้าหมาย

๒ ประการ คือ (๑) ประชาชนมีวัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต และ (๒) คดีทุจริตและประพฤติมิชอบลดลง

ตัวชี้วัด / ค่าเป้าหมาย

๑. ร้อยละของเด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่ยึดมั่น ความซื่อสัตย์สุจริตเพิ่มขึ้น ร้อยละของประชาชนที่มีวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตเพิ่มขึ้น มีทัศนคติและพฤติกรรมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบเพิ่มขึ้น และร้อยละของหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity & Transparency Assessment : ITA)

๒. จำนวนคดีทุจริตในภาพรวมลดลง จำนวนคดีทุจริตรายหน่วยงานลดลง จำนวนข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกชี้มูลว่ากระทำการทุจริตลดลง จำนวนคดีทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองลดลง

แนวทางการพัฒนา

แนวทางที่ ๑ ปลุกและปลุกจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีวัฒนธรรมสุจริต การปลูกฝัง และหล่อหลอมวัฒนธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน และประชาชนทุกช่วงวัยและทุกระดับ

แนวทางที่ ๒ ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้มีความใสสะอาดปราศจากพฤติกรรมที่สื่อไปในทางทุจริต

แนวทางที่ ๓ พัฒนาค่านิยมของนักการเมืองให้มีเจตนาธรรมที่แน่วแน่ในการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

แนวทางที่ ๔ ปรับระบบเพื่อลดจำนวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐ

แนวทางที่ ๕ ปรับระบบงานและโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการลดการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

แผนย่อยที่ ๒ การปราบปรามการทุจริต

เป้าหมาย

ให้การดำเนินคดีทุจริตมีความรวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ

ตัวชี้วัด / ค่าเป้าหมาย

กระบวนการดำเนินคดีทุจริต ที่จำเป็นต้องขอขยายระยะเวลาเกินกว่ากรอบเวลาปกติ ที่กฎหมายกำหนดมีจำนวนลดลง และจำนวนคดีอาญาที่หน่วยงานได้สวนคดีทุจริตถูกฟ้องกลับจำนวนลดลง

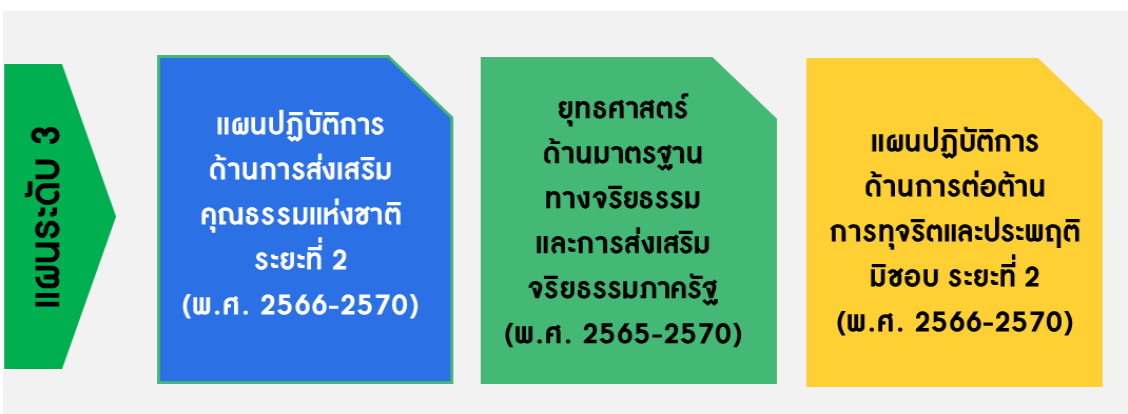
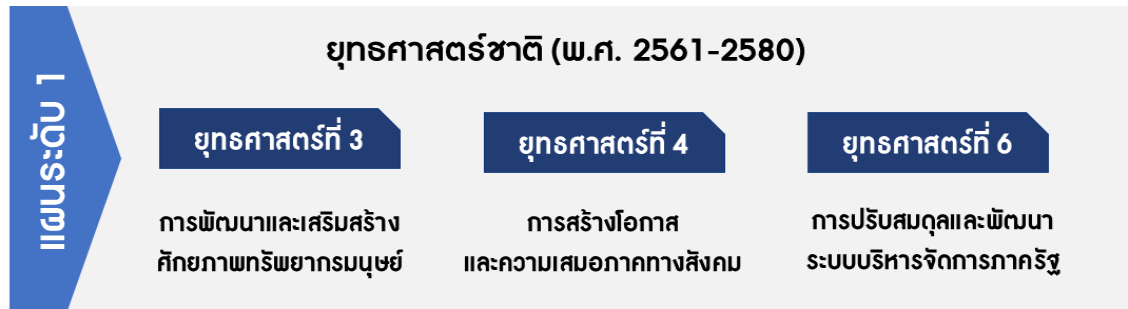
แนวทางการพัฒนา

แนวทางที่ ๑ เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการและกลไกการปราบปรามการทุจริต

แนวทางที่ ๒ ปรับปรุงกระบวนการปราบปรามการทุจริตที่มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ ๓ พัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านการปราบปรามการทุจริต

ความสอดคล้องของแผน 3 ระดับ
กับแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข
ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566-2570)

**แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข
ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566-2570)**

แผนภาพที่ ๑ ความสอดคล้องของแผน ๓ ระดับ กับแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู

ส่วนที่ ๓

๓. สถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย สังคมกระทรวงสาธารณสุข สถานการณ์คุณธรรมในอนาคต และสถานการณ์คุณธรรมในอนาคต

๓.๑ สถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย

เป็นเวลาเกือบ ๖๐ ปี ที่ประเทศไทยขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มาด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาจนถึงปัจจุบัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ด้วยกรอบพัฒนา “พลิกโฉมประเทศไทยสู่ สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแต่ละฉบับ ต่างให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์และสมรรถนะการทำงาน ทั้งนี้ ในแต่ละแผนได้มีการระบุสถานการณ์คุณธรรมในแต่ละช่วงเวลาเพื่อนำสู่ประเด็นหรือยุทธศาสตร์การพัฒนา เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) ได้ระบุกระแสเรียกร้องที่ต้องการให้สังคมไทย “นำศีลธรรมกลับคืนมา” นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเตือนสติสังคมไทยให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาทางวัตถุ เพื่อให้ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างสมดุลและเป็นผลให้มีการปรับชื่อแผนพัฒนา โดยเพิ่มการพัฒนาสังคมจากเดิมที่ชื่อ “แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑” ในฉบับที่ ๒ ปรับชื่อเป็น “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”

จะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ที่ระบุปัญหาด้านการเสื่อมโทรมทางคุณธรรมและจริยธรรมของสังคมไทยว่า “...สังคมไทยเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่คนไทยให้ความสำคัญกับการตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและธรรมาภิบาลมากขึ้น นอกจากนี้ ได้ประเมินความเสี่ยงด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดี ความเสื่อมถอย และประเพณีดั้งเดิมถูกบิดเบือนเนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม ให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดิงามลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค

การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง แกร่งแย่งเอาเปรียบกัน ขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิผู้อื่นและขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม...” ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้กล่าวถึงว่า “...ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับปัญหาธรรมาภิบาลอย่างเร่งด่วน เพราะจากการประเมินองค์ประกอบด้านประชาธิปไตยพบว่า ปัญหาธรรมาภิบาลอยู่ในระดับที่ต้องแก้ไข เนื่องจากสถานการณ์วิกฤติคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลของสังคมไทยขณะนี้ได้เพิ่มพูนและลุกลามไปยังทุกภาคส่วน เช่น (๑) การเลือกตั้งทุกระดับมีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง (๒) หน่วยงานภาครัฐมีระบบการบริหารงานที่ไม่เป็นธรรมาภิบาล (๓) การผูกขาดทางธุรกิจ การหลีกเลี่ยงภาษี และการขาดความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค (๔) ประชาชนยังมีแนวโน้มยอมรับการทุจริตที่ตนเองได้รับประโยชน์มากขึ้น (๕) สถาบันทางศาสนาปล่อยให้คนบางกลุ่มใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และ (๖) สื่อมวลชนจำนวนมากไม่วางตัวเป็นกลาง ปกปิดข้อเท็จจริงบางส่วน ไม่แสดงบทบาทในการต่อต้านการทุจริต รับผลประโยชน์จากนายทุนจนไม่สามารถรักษาจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพได้...”

นอกจากปัญหาด้านการเสื่อมโทรมทางคุณธรรมและจริยธรรมของสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องและเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดมา ล่าสุดได้มีการรายงานสถานการณ์คุณธรรม ดั่งข้อเสนอเชิงนโยบาย “คุณธรรมวิถีใหม่ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” เมื่อวันที่ ๒๖-๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๔ พบว่าช่วงเดือนมกราคม ๒๕๖๓ ถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๔ ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้มีการนำเสนอข่าวในสื่อกระแสหลักและสื่อสังคมออนไลน์ที่สะท้อนประเด็นปัญหาในสังคมไทย โดยพบว่าเมื่อแยกระดับความรุนแรงตามผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และการดำรงชีวิตของประชาชน ออกเป็น ๓ ระดับ พบว่า ประเด็นปัญหาในสังคมไทยที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล สังคม สิ่งแวดล้อม และการดำรงชีวิตของประชาชน(ระดับความรุนแรงอันดับที่ ๑) มีจำนวนการเสนอข่าวมากที่สุด ๑,๐๒๔ ข่าว คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๐๗ โดย ๓ ลำดับแรก มีดังนี้

๑. การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นประเด็นปัญหาที่ได้รับความสนใจอย่างมากด้วย การแพร่ระบาดในวงกว้างและมีความรุนแรงทำให้เสียชีวิตด้วย แต่อย่างไรก็ตามข่าวการแพร่ระบาดได้สะท้อนถึงสถานการณ์คุณธรรม จำแนกตามผลกระทบที่มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ได้แก่ การทุจริตคอร์รัปชัน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ความเป็นพลเมืองและยุติธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม / ส่วนรวม ภัยก่อการร้ายและเหตุอาชญากรรม ค่านิยมของคนไทย การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม การฆ่าตัวตาย และการบริหารจัดการของภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕๔ และเมื่อพิจารณาการนำเสนอข่าวการแพร่ระบาด ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๔ พบว่า เป็นการนำเสนอข่าวเชิงลบมากกว่าข่าวเชิงบวก คิดเป็นร้อยละ ๑๕ และร้อยละ ๕ ตามลำดับ

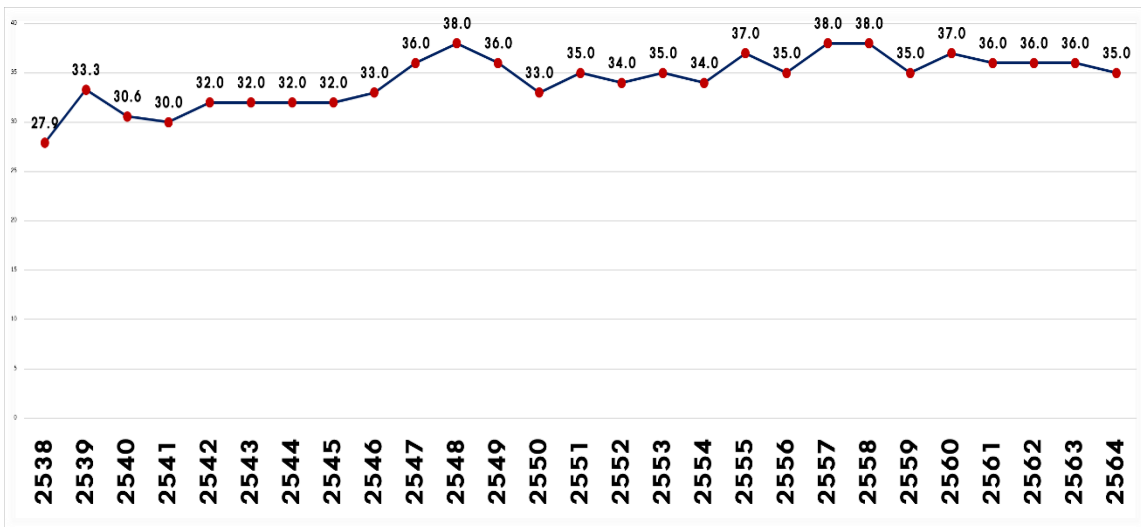
๒. ความเป็นพลเมืองและความยุติธรรม สื่อให้ความสนใจในการแสดงความคิดเห็นและหน้าที่ของพลเมืองต่อความยุติธรรมในการบริหารประเทศของนายกรัฐมนตรี คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘๘

๓. ภัยพิบัติ ให้ความสนใจคิดเป็นร้อยละ ๘.๐๘ ดังเช่น หัวข้อข่าว “พายุซัดเหนือ-อีสานสวน-บ้านเรือน พังพินาศ อุตุฯ เตือนยังมีอีกระลอก” (ไทยรัฐออนไลน์ <http://www.thairath.co.th> เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๔)

ในขณะที่ผลกระทบต่อบุคคล สังคม และการดำเนินชีวิตของประชาชน (ระดับความรุนแรงอันดับที่ ๒) มีเพียงร้อยละ ๑.๘๗ โดยมี ๒ ประเด็น คือ การฉ้อฉล และการลักลอบเข้าประเทศ มีการนำเสนอข่าวเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๐.๓๗ รองลงมา คือ การคุกคามทางเพศ และการแอบอ้าง มีการนำเสนอเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๘ อย่างไรก็ตาม ยังมีการนำเสนอข่าวผลกระทบเชิงบวกของจิตอาสาด้วย แต่มีเพียงร้อยละ ๐.๑๙ เท่ากับการนำเสนอข่าวการลักลอบจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้า เพศศึกษา และสุขศึกษา เช่นเดียวกับผลกระทบต่อบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม (ระดับความรุนแรงอันดับที่ ๓) มีการนำเสนอคิดเป็นร้อยละ ๓.๐๗ เช่น การพนัน การฝ่าฝืนข้อกำหนดออกตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ (ฉบับที่ ๔๑) และการหลอกลวง นอกจากนี้ สถานการณ์คุณธรรมยังสามารถแสดงแยกตามบริบทของเครือข่ายได้ดังนี้

๑. เครือข่ายภาครัฐ ตามที่องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) ได้เผยแพร่ผลดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕ ปัจจุบันรูปแบบการประเมินทั่วโลกจะใช้แหล่งการประเมินจำนวน ๑๓ แหล่ง การประเมิน สำหรับประเทศไทยใช้แหล่งการประเมินเพียง ๙ แหล่ง ปรากฏว่า ๒ ใน ๓ ของประเทศที่เข้ารับการประเมินมีระดับคะแนนที่ต่ำกว่า ๕๐ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนนและโดยเฉลี่ยระดับคะแนนจะอยู่ที่ ๔๓ คะแนน ประเทศที่ได้รับคะแนนสูงที่สุดคือ เดนมาร์ก ฟินแลนด์ และนิวซีแลนด์ มีคะแนน ๘๘ คะแนน โดยที่ประเทศนอร์เวย์ (๘๕) สิงคโปร์ (๘๕) สวีเดน (๘๕) สวิตเซอร์แลนด์ (๘๔) เนเธอร์แลนด์ (๘๒) ลักเซมเบิร์ก (๘๑) และเยอรมนี (๘๐) เป็นประเทศที่ได้คะแนนสูงสุดใน ๑๐ อันดับแรก สำหรับประเทศที่ได้รับคะแนนน้อยที่สุดคือ ชูดานใต้ (๑๑) ซีเรีย (๑๓) และโซมาเลีย (๑๓) ประเทศไทยได้รับคะแนน ๓๕ คะแนน อยู่ในลำดับที่ ๑๑๐ จากประเทศที่เข้าร่วมประเมินทั้งหมด ๑๘๐ ประเทศ ได้รับคะแนนลดลงจากปี ๒๕๖๓ ซึ่งได้รับคะแนน ๓๖ คะแนน อยู่ในลำดับที่ ๑๐๔ และอยู่ในลำดับที่ ๕ ของประเทศอาเซียน รองจาก ๑) สิงคโปร์ ๘๕ คะแนน ๒) มาเลเซีย ๔๘ คะแนน ๓) เวียดนาม ๓๙ คะแนน และ ๔) อินโดนีเซีย ๓๘ คะแนน โดยทุกประเทศทั่วโลกมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ ๔๓ คะแนน ประเทศเอเชียแปซิฟิกมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ ๔๕ คะแนน ประเทศอาเซียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ ๓๙.๘๕ คะแนน สำหรับประเทศไทยตั้งเป้าหมายในการยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต ไว้ในยุทธศาสตร์ชาติว่า เมื่อสิ้นสุดแผน (ปี พ.ศ. ๒๕๘๐) ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต จะต้องอยู่ที่ ๑ ใน ๒๐ ลำดับแรกของโลก หรือ ๗๓ คะแนน และกำหนดเป้าหมายตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ตั้งเป้าหมายไว้ที่ ๕๐ คะแนน เมื่อสิ้นสุดแผน ในปี ๒๕๖๕ ทั้งนี้ ผลคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ มีระดับคะแนนสูงสุดไม่เกิน ๓๘ คะแนน และคะแนนต่ำสุดไม่เกิน ๓๕ คะแนน โดยในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงปัจจุบัน คะแนนเฉลี่ยของประเทศไทยอยู่ที่ ๓๕.๗๕ คะแนน เมื่อเทียบกับอันดับกับประเทศต่าง ๆ พบว่าอันดับของประเทศไทยลดลงจากอันดับที่ ๙๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงมาอยู่ที่อันดับ ๑๐๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ลงมาอยู่ที่อันดับ ๑๐๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ และลงมาอยู่ที่อันดับ ๑๑๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔

แผนภาพที่ ๒ คะแนนการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๖๔ ของประเทศไทย

๒. **เครือข่ายธุรกิจ** ได้เข้ามามีบทบาทของคุณธรรมอย่างมาก โดยเฉพาะจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่มีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายในการจัดตั้งโรงพยาบาลสนาม การช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาผู้ป่วยล้นโรงพยาบาล เช่น โรงพยาบาลในเครือพรีนซิเพิล เฮลท์แคร์ ที่จับมือกับภาคเอกชนและมูลนิธิ (มติชนออนไลน์ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔) และการเสวนา “องค์กรธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคมในสถานการณ์ COVID-19” เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๔ ผ่านทาง Clubhouse เพื่อหาทางออกในการลดภาระของโรงพยาบาล และการให้ความรู้ในระบบไอทีเพื่อช่วยบริหารจัดการต่าง ๆ

๓. **เครือข่ายองค์กรศาสนา** สถานการณ์ปัจจุบันสร้างความท้าทายให้องค์กรศาสนา ทั้งความเข้มแข็งภายในองค์กรที่มาจากภาวะเปราะบาง การบังคับใช้ที่ไม่ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงทุกศาสนายังขาดบุคลากรทางศาสนาที่มีความรู้และทักษะในการสื่อสารหรือถ่ายทอดหลักคำสอนอย่างเหมาะสม หลายครั้งพบว่ามุ่งเน้นพิธีกรรมต่าง ๆ หรือมีพฤติกรรมที่ไม่น่าเลื่อมใสส่งผลต่อความศรัทธาทางจิตใจ นอกจากนี้ สภาวะแวดล้อมที่สังคมพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสารสนเทศที่รวดเร็ว ทำให้เกิดการพัฒนาวัดอยู่อย่างมาก ในศาสนาพุทธพบว่า จำนวนพระภิกษุสามเณรมีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ และวัดกลายเป็นวัดร้างจากไม่มีพระไปจำพรรษา จึงไม่เอื้อต่อการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม

๔. **เครือข่ายการศึกษา** รายงานสุขภาพของคนไทยปี พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่า ๑ ใน ๑๐ สถานการณ์เด่นทางสุขภาพ คือ ความรุนแรงต่อเด็กนักเรียนในโรงเรียน ทำให้สังคมเกิดการตั้งคำถามกับคุณภาพและมาตรฐานของครูในโรงเรียนที่ขาดจริยธรรมและประพฤติตนไม่เหมาะสม ซึ่งมีการนำเสนอเป็นข่าวทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อสังคมออนไลน์ และที่สำคัญการปรับบทบาทอย่างมากในสถานการณ์

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั้งระบบ บุคลากร ผู้เรียน และรวมถึงผู้ปกครอง เนื่องจากปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เป็นผลให้ผู้สอนต้องใช้ในการเรียนการสอนทางไกลอย่างเร่งด่วน บางคนที่ปรับตัวไม่ได้ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการสอน ในขณะที่ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรไทย รายงานว่า ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย ส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๙.๑ ไม่พร้อมกับการเรียนออนไลน์ โดยเฉพาะอุปกรณ์นักเรียนประมาณครึ่งหนึ่ง ร้อยละ ๕๐.๙ เรียนผ่านมือถือ ร้อยละ ๓๔.๒ เรียนผ่านแท็บเล็ต และมีเพียงร้อยละ ๓๒.๖ ที่เรียนผ่านคอมพิวเตอร์ ในขณะที่สัญญาณอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นระบบเติมเงิน มีเพียง ๙-๑๐ ล้านคน ที่ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง นอกจากนี้ ผู้ปกครองยังมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยี การใช้เวลาในการดูแลบุตรหลานระหว่างการเรียน ปัญหาความไม่เสถียรของระบบ และสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมกับการเรียนออนไลน์ (มติชนออนไลน์ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๔) รวมถึงความอายสภาพบ้านที่ทำให้ปฏิเสธมันยิ่งน้อยลง

๕. เครือข่ายสื่อมวลชน เป็นหน่วยที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการรายงานข่าวอย่างซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา และมีความรับผิดชอบเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ซึ่งการนำเสนอส่วนใหญ่เป็นข้อเท็จจริงและสื่อกระแสหลักจะมีการตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำเสนอ แต่ข่าวลวงที่เกิดขึ้นส่วนมากจะมาจากสื่อสังคมออนไลน์ อย่างไรก็ตามสื่อออนไลน์มีจุดเด่นคือความเร็ว ซึ่งหากนำมาใช้กับการกระจายข่าว สร้างเครือข่าย หรือขอความช่วยเหลือจะได้รับผลอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ข้อมูลระบบประเมินความเครียดในสถานการณ์ COVID-19 เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔ กลุ่มนักเรียน / นักศึกษา และพนักงานบริษัท ที่ติดตามข่าวสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบมีอาการร่วมและความเครียดสะสม จำนวนถึง ๔๐ คน ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องในสื่อทั้งสองจำเป็นต้องเลือกข้อเท็จจริงให้เหมาะสมกับช่องทางการนำเสนอ

๖. เครือข่ายภาคประชาสังคม ชุมชน เด็กเยาวชน และครอบครัว มีประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งเชิงบวกและเชิงลบของเครือข่ายนี้ โดยส่วนใหญ่มีผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ภาครัฐมีมาตรการให้กักตัวอยู่บ้านซึ่งเป็นข้อดีในการลดการแพร่ระบาด แต่ปัญหาที่ตามมาคือ การดูแลสุขภาพจิตใจ จากรายงานสุขภาพคนไทย ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ หมวดที่ ๘-๑๑ พบว่าวัยรุ่นและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง เล่นและติดพนัน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๐ เข้าถึงสื่อออนไลน์ จำเป็นที่ต้องมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพื่อไม่นำไปสู่อบายมุข หรือนำไปสู่การสร้างเครือข่ายเพื่องานจิตอาสา

ถือได้ว่า สื่อและสื่อสารมวลชนนับเป็นปัจจัยสำคัญต่อสถานการณ์คุณธรรมที่เกิดขึ้นจากสถิติข้อมูลการใช้โซเชียลมีเดียของไทย ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่า ในช่วงเดือนมกราคม ๒๕๖๓ ถึงเดือนมกราคม ๒๕๖๔ มีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตถึง ๙๐.๖๖ ล้านคน เทียบกับประชากรเป็นร้อยละ ๑๒๙.๗๐ ในเดือนมกราคม ๒๕๖๔ มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยอยู่ที่ ๔๘.๕๙ ล้านคน เทียบกับประชากรเป็นร้อยละ ๖๙.๕๐ และมีโซเชียลมีเดียที่ใช้งานอยู่ ๕๕ ล้านคน เทียบกับประชากรเป็นร้อยละ ๗๘.๗๐ ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประชากรใช้อินเทอร์เน็ตสูงเป็นอันดับสองในเอเชีย และอยู่ในกลุ่ม ๒๐ ประเทศ ที่ใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุดในโลก (Internet Usage in Asia, 2021)

การใช้โซเชียลมีเดียและสื่อจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมและความเชื่อ และส่งผลต่อเนื่องสู่พฤติกรรม การแสดงออกในมิติคุณธรรม ในส่วนของสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ยังคงมีการนำเสนอข่าว ทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อสังคมออนไลน์อยู่ต่อเนื่อง ในไตรมาสแรกของปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เทียบกับไตรมาสแรก ของปี พ.ศ. ๒๕๖๓ พบว่า มีคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕.๑๐ คดีอาญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๔.๒๐ และคดีชีวิต ร่างกายและเพศ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๙๐ ในทางตรงกันข้ามคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินลดลง ร้อยละ ๑.๘๐

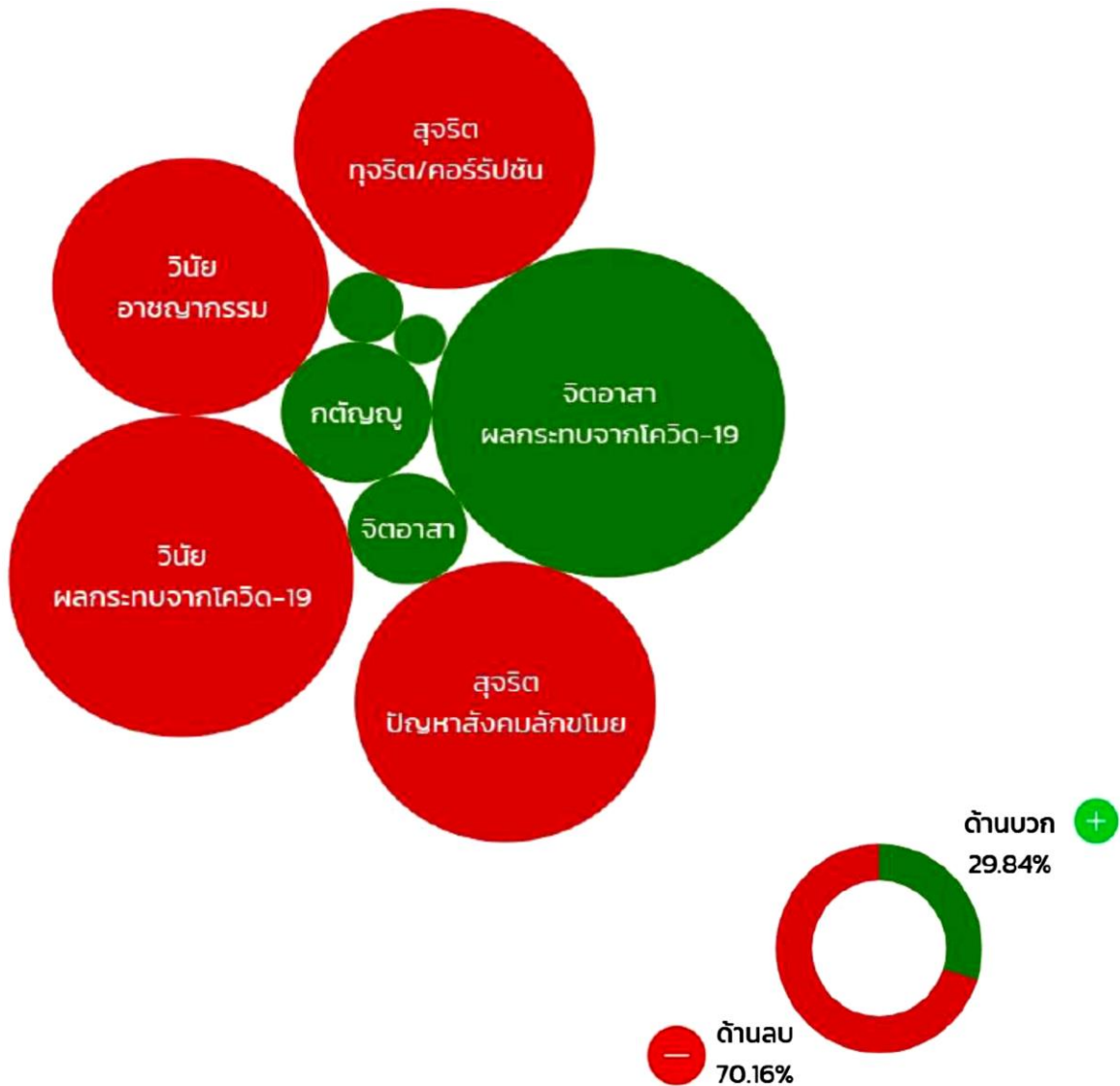
จากสถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและการเสริมแรงทางสังคม ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ใน ๓ ลักษณะ คือ

๑. สถานการณ์คุณธรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการทำดี เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และกระบวนการจิตอาสา

๒. สถานการณ์ที่ต้องเฝ้าระวังด้านคุณธรรม โดยเฉพาะปัญหาที่แสดงความอ่อนแอของสังคม ทั้งการทะเลาะวิวาท ปัญหาครอบครัว ความขัดแย้งในสังคม และปัญหาคอร์รัปชัน

๓. สถานการณ์คุณธรรมในการสร้างความเข้มแข็งของประเทศ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริม การดำรงชีวิตตามหลักทางสายกลางของประชาชนในทุกกลุ่มวัยและอาชีพด้วยการใช้เหตุผล ความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขของความรู้คู่คุณธรรม

นอกจากนี้ ระบบรายงานสถานการณ์ข่าวคุณธรรม (E-Monitoring) เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔ รายงานถึงคุณธรรมที่เกิดขึ้นในเดือนมกราคมถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๔ คุณธรรมที่พบในรายงานดังกล่าวฯ เป็นคุณธรรมเชิงลบถึงร้อยละ ๗๐.๑๖ จัดอยู่ในหมวดวินัยและสุจริตมากที่สุด พบบ่อยที่สุดคือการฝ่าฝืน มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) รองลงมาคือ การหลอกลวงทำธุรกิจออนไลน์ การหลอกลวงขายสินค้าไม่ได้คุณภาพที่เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อาทิ ฤกษ์มีอย่าง ชุด PPE การทุจริตในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ในขณะที่ คุณธรรมเชิงบวกมีเพียงร้อยละ ๒๙.๘๔ สะท้อนในหมวดจิตอาสา โดยมาจากผลกระทบของสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มากที่สุด เช่น การบริจาคสิ่งของ ทั้งด้านอุปโภคและบริโภค การเป็นอาสาสมัครช่วยผู้ป่วยโควิด การคิดค้นนวัตกรรม เช่น ประดิษฐ์ รถส่งอาหารให้ผู้ป่วยโควิด เป็นต้น และมาจากความกตัญญู และเศรษฐกิจเป็นลำดับ ๒ และลำดับ ๓ ตามลำดับ เช่น เด็กเยาวชนช่วยครอบครัวหารายได้ การพึ่งตนเอง ลดรายจ่าย การปลูกผักสวนครัว และการส่งเงินคืนเจ้าของ เป็นต้น สถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ระบุว่า ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ โดยใช้ทุนสังคม ภายในประเทศที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถรองรับผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสถาบัน พระมหากษัตริย์ที่เป็นสถาบันหลักเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตของสังคมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง เชื่อมโยงคนในชาติให้เกาะเกี่ยวกันอย่างเหนียวแน่น นอกจากนี้ ชุมชนท้องถิ่นยังเป็นรากฐาน ที่สำคัญของประเทศ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะมาทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง ช่วยให้เศรษฐกิจสังคมและทรัพยากรธรรมชาติ เจริญเติบโตอย่างยั่งยืนได้

แผนภาพที่ ๓ คุณธรรมที่เกิดขึ้นในเดือนมกราคม-กรกฎาคม ๒๕๖๔ การรายงานจากระบบรายงานสถานการณ์ข่าวคุณธรรม (E-Monitoring) เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔

๓.๒ สถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข ได้ทำการสำรวจสถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมในกระทรวงสาธารณสุข เกี่ยวกับปัญหาวิกฤติด้านคุณธรรมในกระทรวงสาธารณสุข คุณธรรมที่ต้องได้รับการส่งเสริม สถานการณ์ด้านคุณธรรมระดับหน่วยงาน คุณธรรมที่ควรปลูกฝังแก่บุคลากรใหม่ คุณธรรมที่ควรยึดถือร่วมกัน และคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร จากบุคลากรของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และระดับหน่วยงาน จำนวน ๔๒,๙๔๘ คน สรุปดังนี้

๑. ระดับกระทรวงสาธารณสุข

๑.๑ ปัญหาวิกฤติด้านคุณธรรมที่ต้องได้รับการส่งเสริมในระดับกระทรวงสาธารณสุข อันดับแรก คือ ปัญหาจิตสาธารณะ ขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม และปัญหาความซื่อสัตย์สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๖๐ รองลงมา คือ ปัญหาคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยมีสัมมาคารวะ ไม่เคารพผู้ใหญ่ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๕๕ และปัญหาขาดความสามัคคี มีความขัดแย้ง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๕๔ ตามลำดับ (จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน)

๑.๒ คุณธรรมที่ต้องได้รับการส่งเสริมในกระทรวงสาธารณสุข อันดับแรกคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องต่อหน้าที่ และต่อบุคคลทั่วไป ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๘ รองลงมาคือ ประพฤติตนด้วยความไม่เอนเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๔ และความมีวินัย ทั้งต่อตนเองและต่อองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๑ ตามลำดับ (จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน)

๑.๓ คุณธรรมที่บุคลากรใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข ควรได้รับการปลูกฝังมากที่สุด ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย จำนวน ๒๓,๙๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗๒ รองลงมา ได้แก่ ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน จำนวน ๒๒,๘๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑๑ และความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน ๒๒,๖๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๓ ตามลำดับ

จากผลการสำรวจสถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมในกระทรวงสาธารณสุข จะเห็นได้ว่า ปัญหาวิกฤติด้านคุณธรรมในภาพรวมของกระทรวงสาธารณสุข ที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาจิตสาธารณะ ขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และความซื่อสัตย์สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน จึงคาดได้ว่าคุณธรรมที่ต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในกระทรวงสาธารณสุข จะต้องเป็นคุณธรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาคูณธรรมข้างต้นให้หมดไปจากกระทรวงสาธารณสุขได้ ซึ่งจากผลการสำรวจพบว่า คุณธรรมที่บุคลากรเห็นว่าต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นมากที่สุด และคุณธรรมที่บุคลากรใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข ควรได้รับการปลูกฝังมากที่สุด มีความสอดคล้องกับปัญหาวิกฤติด้านคุณธรรมในภาพรวมของกระทรวงสาธารณสุขในลักษณะดังกล่าวจริง กล่าวคือ คุณธรรมที่บุคลากรเห็นว่าต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นมากที่สุด ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องต่อหน้าที่ และต่อบุคคลทั่วไป และประพฤติตนด้วยความไม่เอนเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ และคุณธรรมที่บุคลากรใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขควรได้รับการปลูกฝังมากที่สุด คือ ความมีระเบียบวินัย ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และความซื่อสัตย์สุจริต

๒. ระดับหน่วยงาน

๒.๑ สถานการณ์คุณธรรมระดับหน่วยงานที่เป็นประเด็นปัญหามากที่สุด ได้แก่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม จำนวน ๗,๖๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๘ รองลงมาคือ ขาดระเบียบวินัย จำนวน ๖,๕๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๓ และขาดความมีน้ำใจ / เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จำนวน ๕,๕๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘๒ ตามลำดับ

๒.๒ คุณลักษณะทางด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารองค์กรที่พึงประสงค์มากที่สุด ได้แก่ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน ๒๘,๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑๗ รองลงมา คือ เป็นแบบอย่างที่ดีในการรับผิดชอบต่อตนเองและองค์กร จำนวน ๒๗,๖๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๕ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว จำนวน ๒๔,๔๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๘

๒.๓ คุณธรรมที่คนในองค์กรควรยึดถือในการอยู่ร่วมกันมากที่สุด ได้แก่ ความมีน้ำใจ / เอื้อเฟื้อต่อกัน จำนวน ๒๖,๐๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘๕ รองลงมา คือ ความมีวินัยเคารพในกติกา จำนวน ๒๕,๖๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖๑ และความซื่อสัตย์สุจริต จริใจต่อกัน จำนวน ๒๕,๑๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๒ ตามลำดับ

๒.๔ ประเด็นการส่งเสริมคุณธรรมที่หน่วยงานมีการรณรงค์ให้เกิดขึ้นในสังคมมากที่สุด ได้แก่ คุณธรรมจิตอาสา จำนวน ๒๐,๕๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๘๓ รองลงมา คือ คุณธรรมวินัย จำนวน ๑๐,๕๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๖๑ คุณธรรมสุจริต จำนวน ๖,๖๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔๒ และคุณธรรมพอเพียง จำนวน ๕,๒๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑๔

๒.๕ กลุ่มเป้าหมายที่ต้องทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ ส่งเสริม หรือพัฒนา คุณธรรมของหน่วยงาน ได้แก่ สมาชิกภายในองค์กร จำนวน ๒๗,๗๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๕๒ รองลงมา ได้แก่ ภาคีเครือข่าย / ชุมชน จำนวน ๘,๐๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗๖ และประชาชนทั่วไป จำนวน ๗,๑๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗๒

จากผลการสำรวจสถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมในกระทรวงสาธารณสุข จะเห็นได้ว่า สถานการณ์คุณธรรมระดับหน่วยงานที่เป็นประเด็นปัญหามากที่สุด ได้แก่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ขาดระเบียบวินัย และขาดความมีน้ำใจ / เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จึงคาดได้ว่า ผู้ปฏิบัติงานมีความคาดหวังให้ผู้บริหาร และบุคลากรในหน่วยงาน มีคุณธรรมที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหา ด้านคุณธรรมของหน่วยงาน ซึ่งผลการสำรวจชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่ผู้ปฏิบัติงานคาดหวังจากผู้บริหาร คือ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นแบบอย่างที่ดี ในการรับผิดชอบต่อตนเองและองค์กร และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ขณะเดียวกันคุณธรรมที่คนในองค์กรควรยึดถือในการอยู่ร่วมกันมากที่สุด ได้แก่ ความมีน้ำใจ / เอื้อเฟื้อต่อกัน ความมีวินัย เคารพในกติกา และความซื่อสัตย์สุจริต จริใจต่อกัน ทั้งนี้ ปัจจุบัน หน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข มุ่งรณรงค์ส่งเสริมคุณธรรมจิตอาสา มากที่สุด รองลงมา คือ คุณธรรมวินัย คุณธรรมสุจริต และคุณธรรมพอเพียง ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่ต้องทำกิจกรรมดังกล่าวของหน่วยงาน โดยส่วนใหญ่ ได้แก่ สมาชิกภายในองค์กร

ผลสำรวจสถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมของกระทรวงสาธารณสุขข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงทิศทางการส่งเสริมคุณธรรมที่กระทรวงสาธารณสุขควรมุ่งส่งเสริม ได้แก่ คุณธรรมจิตอาสา คุณธรรมสุจริต และคุณธรรมวินัย โดยใช้คุณธรรมพอเพียง เป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมดังกล่าว สอดคล้องกับทิศทางการส่งเสริมคุณธรรมในระดับชาติ และกระทรวงสาธารณสุขได้มุ่งส่งเสริมคุณธรรมดังกล่าวผ่านกลไกต่าง ๆ คือ กำหนดเป็นตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการระดับหน่วยงาน และชมรมจริยธรรมของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค โดยกำหนดให้หน่วยงานสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ต้องดำเนินการเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ ภายใต้การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสังกัด ตามหลักการ “ระเบิดจากข้างใน” และ “คุณธรรมนำการพัฒนา”

๓.๓ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยเทคนิค SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (Strength Weakness Opportunity and Threat Analysis : SWOT Analysis) เพื่อกรองและพิจารณาตัวแปรที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นการประเมินสภาพแวดล้อมเพื่อค้นหาจุดแข็งที่ควรเสริมสร้างความเข้มแข็ง และจุดอ่อนที่ควรต้องปรับปรุง เพื่อให้การดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกระทรวงสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเป็นการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกในบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่มีความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก และส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกระทรวงสาธารณสุข อีกทั้งเพื่อหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการรับมือกับสภาพแวดล้อมเชิงลบและแสวงหาโอกาสจากสภาพแวดล้อมเชิงบวก เพื่อให้การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เกิดผลที่ดีกว่า

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกระทรวงสาธารณสุข ในระยะ ๕ ปี ข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้นำหลักการ McKinsey's 7S Model มาใช้เป็นกรอบในการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกตัวแปรที่มีผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรออกเป็น ๗ กลุ่มตัวแปร ประกอบด้วย

๑. S-Strategy	ตัวแปรด้านยุทธศาสตร์ / กลยุทธ์ในการปฏิบัติ
๒. S-Structure	ตัวแปรด้านโครงสร้างในการปฏิบัติ
๓. S-Style	ตัวแปรด้านรูปแบบการบริหารในการปฏิบัติ
๔. S-System	ตัวแปรด้านระบบการในการปฏิบัติ
๕. S-Staff	ตัวแปรด้านบุคลากรในการปฏิบัติ
๖. S-Skill	ตัวแปรด้านทักษะและองค์ความรู้ในการปฏิบัติ
๗. S-Shared value	ตัวแปรเรื่องค่านิยมร่วมในการปฏิบัติ

ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) ได้วิเคราะห์โดยนำหลักการ PEST+ Model ซึ่งประกอบด้วย ๗ มิติ ดังนี้

๑. P-Political	มิติทางการเมือง เช่น ระบบการเมือง รูปแบบการปกครอง
๒. E-Economic	มิติทางเศรษฐกิจ เช่น การค้า การลงทุน การดำเนินธุรกิจ สภาพเศรษฐกิจ
๓. S-Social	มิติทางสังคม เช่น วิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา
๔. T-Technology	มิติทางเทคโนโลยี เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรมต่าง ๆ
๕. L-Legal	มิติทางกฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ กฎหมาย / ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
๖. I-International	มิติทางด้านต่างประเทศ เช่น ข้อกำหนดของสากล ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
๗. G-Government	มิติทางด้านนโยบายรัฐบาล ระบบราชการ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิด

สภาพแวดล้อมภายในที่เป็น “จุดแข็ง” ของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกระทรวง-
สาธารณสุข มีดังนี้

๑. ด้านยุทธศาสตร์ / กลยุทธ์ (Strategy)

๑.๑ สังคมกระทรวงสาธารณสุข ยึดเหนี่ยว ๓ สถาบันหลักคือชาติ ศาสนา
และพระมหากษัตริย์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคลากรสาธารณสุขให้เกาะเกี่ยวอย่างแน่นแฟ้น
โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีงามในการดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง

๑.๒ กระทรวงสาธารณสุข นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำรัส
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในรัชกาลที่ ๙ และทุกรัชกาล มาเป็นหลักในการบริหารราชการ
และการดำเนินชีวิตของบุคลากรในกระทรวงสาธารณสุข บนพื้นฐานของความพอประมาณ ลดความโลภ
และการเบียดเบียนผู้อื่น และนำคุณธรรมที่พึงประสงค์ ๕ ประการ มาใช้เป็นหลักในการบริหารราชการ
และการดำเนินชีวิตของบุคลากรในกระทรวงสาธารณสุขอีกด้วย อันประกอบด้วย คุณธรรมพอเพียง
วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู

๑.๓ ผู้บริหารสูงสุดมีการประกาศนโยบายการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรม ที่สอดคล้องไปกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย
ความมั่นคงแห่งชาติ

๑.๔ การปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของกระทรวงสาธารณสุข มียุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) และแผนปฏิบัติการราชการด้านการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เป็นเครื่องมือที่ถูกนำไปใช้เป็นกรอบชี้แจงในการจัดทำแผนในส่วนราชการทุกระดับ ได้แก่ ส่วนราชการระดับกรม ทั้งราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาค หน่วยงานของรัฐภายใต้กำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข องค์การมหาชน และรัฐวิสาหกิจ ส่งผลให้การปฏิบัติองค์การฯ ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีเป้าหมายเพื่อการบรรลุเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๑.๕ กระทรวงสาธารณสุข มีภาคเครือข่ายด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ทั้งในราชการบริหารส่วนกลาง และราชการบริหารส่วนภูมิภาค อันประกอบด้วย ส่วนราชการระดับกรม หน่วยงานของรัฐในกำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข องค์การมหาชน และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลศูนย์ / โรงพยาบาลทั่วไป สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลชุมชน ทุกแห่ง

๑.๖ เสริมสร้างระบบคุณธรรมของกระทรวงสาธารณสุขให้เข้มแข็ง บนฐานคิดการยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติ ประโยชน์ของส่วนรวม เหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน นำสู่การเป็นกระทรวงคุณธรรม (Moral Ministry of Public Health)

๑.๗ บุคลากรกระทรวงสาธารณสุข ร่วมขับเคลื่อนค่านิยม “MOPH” โดยมุ่งหวังว่าเมื่อค่านิยม “MOPH” ฝังอยู่ในจิตวิญญาณของบุคลากรสาธารณสุขทุกคน ไม่ว่าเป้าหมายการทำงานจะเป็นอย่างไรก็จะประสบความสำเร็จเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีและยั่งยืน

๒. ด้านโครงสร้าง (Structure)

๒.๑ มีศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิบัติการกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรมและคุ้มครองจริยธรรม มีความพร้อมในด้านของบุคลากร

๒.๒ มีคณะกรรมการจริยธรรมประจำส่วนราชการ ที่มีหน้าที่และอำนาจตามข้อ ๗ ของข้อกำหนดว่าด้วยกระบวนการรักษาจริยธรรม : กลไกและการบังคับใช้ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน และมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๓ ปี นับแต่วันที่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนมีประกาศแต่งตั้ง ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ด่วนที่สุด ที่ นร ๑๐๑๙/ว ๒๒ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๔ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาและการแต่งตั้งคณะกรรมการจริยธรรม

๒.๓ มีการขยายโครงสร้าง / ขอบเขตงานไปยังส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ทำให้การปฏิบัติการกิจงานถูกกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ไม่กระจุกตัวอยู่แต่ส่วนกลาง ส่งผลให้การส่งเสริมคุณธรรมและคุ้มครองจริยธรรม เกิดผลสัมฤทธิ์ในระดับพื้นที่มากยิ่งขึ้น

๒.๔ มีโครงสร้างภายในที่รองรับภารกิจงานกระจายในระดับพื้นที่ ส่งผลดีต่อการปฏิบัติการกิจงานด้านส่งเสริมคุณธรรมและคุ้มครองจริยธรรมมากยิ่งขึ้น

๓. ด้านรูปแบบ (Style)

๓.๑ ผู้บริหารสูงสุดระดับหน่วยงาน เป็นแบบอย่างในการยึดถือค่านิยมด้านคุณธรรม และจริยธรรม ที่สามารถเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ประกอบด้วย ซื่อสัตย์ สามัคคี มีความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ โปร่งใส มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน และกล้าหาญทำในสิ่งที่ถูกต้อง

๓.๒ ผู้บริหารสูงสุดระดับหน่วยงาน มีการประกาศนโยบายการขับเคลื่อนงาน ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ที่สอดคล้องไปกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูป ประเทศ ในทุกระดับ

๓.๓ ผู้บริหารระดับสูงทั้งฝ่ายการเมือง และฝ่ายพลเรือน ประกาศนโยบายขับเคลื่อน การบริหารงานที่โปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อประโยชน์ของประชาชน ประชาชน มีความพึงพอใจและความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

๓.๔ มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานและภาคส่วนอื่น ๆ ในรูปแบบของความร่วมมือ ส่งผลให้การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูป ประเทศ แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐาน ทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้าน การทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) และแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริม คุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) นำไปสู่การปฏิบัติที่มีความต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

๔. ด้านระบบ (System)

๔.๑ กระทรวงสาธารณสุข กำหนดให้ส่วนราชการระดับกรม หน่วยงานของรัฐ ในกำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข องค์การมหาชน และรัฐวิสาหกิจ เป็นองค์กรคุณธรรม ต้นแบบ และกำหนดให้มีชมรมจริยธรรมของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลศูนย์ / โรงพยาบาล ทัวไป สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลชุมชน ทุกแห่ง โดยศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนภายใต้แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ที่เชื่อมโยงไปสู่แผนปฏิบัติการ ด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๔.๒ มีระบบกลไกในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของส่วนราชการระดับกรม หน่วยงานของรัฐในกำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข องค์การมหาชน และรัฐวิสาหกิจ ผ่านเกณฑ์การประเมินองค์กร ชุมชน อำเภอ และจังหวัดคุณธรรม ภายใต้แผนปฏิบัติราชการ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๔.๓ มีระบบกลไกในการส่งเสริมคุณธรรมของหน่วยงานในราชการบริหารส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลศูนย์ / โรงพยาบาลทั่วไป สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลชุมชน ทุกแห่ง ผ่านการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค (MOPH Integrity and Transparency Assessment : MOPH ITA) โดยใช้กลไกชมรมจริยธรรมของหน่วยงานในราชการบริหารส่วนภูมิภาค ภายใต้แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๔.๔ มีระบบกลไกในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนกลาง ผ่านตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข มิติภายใน (มิติการพัฒนาองค์กร) ภายใต้แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๔.๕ มีการสร้างนวัตกรรมการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมเชิงระบบ เพื่อเผยแพร่และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ถ่ายทอดขยายผลไปสู่หน่วยงานอื่นได้ในรูปแบบตลาดนัดคุณธรรม ตลาดนัดคุณธรรมดิจิทัลแพลตฟอร์ม (MOPH Moral Market Digital Platform) ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงคุณธรรม จริยธรรม คนในองค์กรมีความสุข มีคุณภาพ มีคุณธรรมเชิงประจักษ์ และมีองค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดและเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับองค์กรอื่นได้

๔.๖ มีระบบการยกย่อง เชิดชู บุคลากรที่ทำความดีจนเป็นแบบอย่างได้ และ / หรือ หน่วยงานที่ดำเนินการเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ และเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น

๔.๗ มีระบบการติดตามประเมินผลสำเร็จ เพื่อทบทวน ปรับปรุงแผนส่งเสริมคุณธรรมของหน่วยงาน แผนส่งเสริมคุณธรรมภายใต้กลไกชมรมจริยธรรม ให้มีคุณภาพและบรรลุคุณธรรมเป้าหมายที่กำหนด ตลอดจนมีผลสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมตามแผนส่งเสริมคุณธรรมของหน่วยงาน แผนส่งเสริมคุณธรรมภายใต้กลไกชมรมจริยธรรมที่กำหนดไว้เพิ่มมากขึ้น และพฤติกรรมของคนในองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงประจักษ์เพิ่มมากขึ้น

๕. ด้านบุคลากร (Staff)

๕.๑ มีอัตรากำลังที่คัดเลือกจากความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม ที่เหมาะสมกับงาน ส่งผลให้การปฏิบัติการกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีความพร้อมในด้านจำนวนของบุคลากรมากยิ่งขึ้น

๕.๒ ปลูกฝังบุคลากรในสังกัด ด้วยการเสริมสร้างระบบฐานคิดการยึดถือประโยชน์ของชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน สร้างระบบคิด “แก้อุจริต ต้องคิดเป็น” (Digital Thinking) และ “แก้อุจริต ต้องคิดแยกแยะ” (Digital Thinking) คุณธรรมเชิงสัมพัทธ์ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบระดับคุณธรรม และความขัดแย้งเชิงคุณธรรม นำสู่การเป็นกระทรวงคุณธรรม (Moral Ministry of Public Health)

๕.๓ ระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล มีการกำหนดหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไว้สำหรับการฝึกอบรม / สัมมนา / การเรียนการสอนสำหรับบุคลากรในสังกัดกระทรวงทุกสายงานที่เข้าปฏิบัติงานใหม่

๕.๔ มีการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ในหลักสูตรผู้บริหารระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง

๖. ด้านทักษะ (Skill)

๖.๑ บุคลากรที่ปฏิบัติภารกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และมีทักษะที่เป็นสหวิชาชีพ ทำให้สามารถนำความรู้สวิชาเหล่านั้นมาใช้เพื่อปฏิบัติภารกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายของงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในระดับประเทศได้ดียิ่งขึ้น

๖.๒ บุคลากรกระทรวงสาธารณสุข มีวิธีคิดในเชิงตรรกะ สามารถวิเคราะห์แยกแยะเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน และเรื่องทุจริตได้อย่างอัตโนมัติ

๗. ด้านค่านิยม (Shared Value)

๗.๑ ผู้บริหารสูงสุดระดับหน่วยงาน ยึดถือค่านิยม คือ ซื่อสัตย์ สามัคคี มีความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ โปร่งใส มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน และกล้าหาญทำในสิ่งที่ถูกต้อง

๗.๒ กระทรวงสาธารณสุข มีค่านิยมความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานที่สำคัญร่วมกันเสริมสร้างระบบคุณธรรมของกระทรวงสาธารณสุขให้เข้มแข็ง บนฐานคิดการยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน นำสู่การเป็นกระทรวงคุณธรรม (Moral Ministry of Public Health) ส่งผลดีต่อการดำเนินงานด้านงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุขที่มีร่วมกัน

๗.๓ บุคลากรกระทรวงสาธารณสุขมีค่านิยมร่วมคือ “MOPH” มุ่งให้บุคลากรกระทรวงสาธารณสุข เป็นคนดี คนเก่ง คนกล้า และมีความสุข

Mastery

ฝึกฝนตนเองให้มีศักยภาพสูงสุด (ควบคุมตนเองให้ทำงาน คิด พูด อย่างมีสติ ใช้กิริยาวาจาเหมาะสม) มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมจริยธรรม รักการเรียนรู้ ค้นหาความรู้สม่ำเสมอ มีวินัย ตรงต่อเวลา รับผิดชอบ

Originality

สร้างสรรค์นวัตกรรม สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบสุขภาพ

People Centered

ยึดประชาชนเป็นที่ตั้ง เป็นศูนย์กลางในการทำงาน

Humility

มีความอ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รู้แพ้รู้ชนะ เปิดรับฟังความเห็นต่าง จัดการความขัดแย้งด้วยวิธีสร้างสรรค์ ช่วยผู้อื่นแก้ปัญหาในยามคับขัน

๗.๔ ยึดถือคุณธรรมเป้าหมาย ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู ที่สอดคล้องไปกับแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

สภาพแวดล้อมภายในที่เป็น “จุดอ่อน” ของการส่งเสริมคุณธรรมของกระทรวงสาธารณสุข มีดังนี้

๑. ด้านยุทธศาสตร์ / กลยุทธ์ (Strategy)

๑.๑ ขาดงบประมาณด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในลักษณะแผนงานบูรณาการ

๑.๒ ความอ่อนแอในเชิงวัฒนธรรมและการใช้ชีวิตแบบไทย ๆ ตามการไหลบ่าของกระแสสังคม อันเนื่องมาจากลักษณะสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปในโลกยุคดิจิทัล ขาดการกล่อมเกลாதองศาสังคม การหล่อหลอมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ความอ่อนแอทางวัฒนธรรมที่ขาดจุดยืน ขาดการใคร่ครวญในการรับหรือไม่รับสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบ เกิดความสับสนในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม และพึงประสงค์

๑.๓ ระบบอุปถัมภ์ที่แผ่กระจายในวงกว้างในสังคมไทยและสังคมกระทรวงสาธารณสุข เป็นปัญหาและความอ่อนแอในเชิงระบบคิด วัฒนธรรม ต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในมิติต่าง ๆ

๒. ด้านโครงสร้าง (Structure)

๒.๑ การขยายโครงสร้าง / หน้าที่การปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ไปยังราชการส่วนภูมิภาค ยังขาดแคลนทรัพยากรที่สำคัญ โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ ส่งผลให้การดำเนินงานในระดับพื้นที่นั้นอาจยังไม่สามารถบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ของการขยายโครงสร้าง / หน้าที่ เท่าที่ควรจะเป็น

๒.๒ ผู้รับผิดชอบงานตามโครงสร้าง / หน้าที่ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีการปรับเปลี่ยนบ่อยครั้งจนเป็นอุปสรรคในการทำงาน

๒.๓ โครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรขาดการเชื่อมโยงระหว่างฐานราก และระดับนโยบาย และเป็นโครงสร้างการบริหารจัดการที่ไม่ชัดเจน ทำให้ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในองค์กรไม่แน่นแฟ้นและเกิดความอ่อนแอ ส่งผลให้ขาดระเบียบกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติที่ชัดเจน

๓. ด้านรูปแบบ (Style)

๓.๑ มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหาร / หัวหน้างาน ทำให้นโยบายและทิศทางการดำเนินงานขาดความชัดเจน บางหน่วยงานมีลักษณะเป็นการทำเพื่อเป็นพิธีเพียงเพื่อรักษาภาพลักษณ์ ยังไม่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงคุณธรรม จริยธรรม คนในองค์กรมีความสุข มีคุณภาพ มีคุณธรรมเชิงประจักษ์

๓.๒ ผู้บริหาร / หัวหน้างาน / ผู้ปฏิบัติงานบางคน ยังมีวิธีคิดที่ไม่สามารถแยกแยะเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมได้

๔. ด้านระบบ (System)

๔.๑ ระบบการทำงานที่ยังคงมีขั้นตอนที่สับสนและมีความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน เช่น ระบบคณะกรรมการ ระบบคณะอนุกรรมการ ระบบคณะทำงาน เป็นต้น ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน อีกทั้งการบริหารงานยังมีการปรับเปลี่ยนบ่อยครั้ง ขาดทิศทางที่ชัดเจน จนเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

๔.๒ ในทางปฏิบัติระบบการเสริมสร้างวินัยและระบบคุณธรรม ยังมีความแยกส่วนกับการส่งเสริมคุณธรรมเชิงบวก ตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) และยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) แม้ว่าในเชิงนโยบายจะเป็นการบูรณาการแล้วก็ตาม

๔.๓ ระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และบทลงโทษ ยังมีความล่าช้า ในกระบวนการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ส่งผลให้ภารกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การดำเนินการด้านวินัย (ทั้งวินัยเชิงบวกและวินัยเชิงลบ) อาจยังไม่ประสบความสำเร็จตามความคาดหวังของสังคม ส่งผลทางลบต่อภาพลักษณ์ของกระทรวงสาธารณสุข

๕. ด้านบุคลากร (Staff)

๕.๑ ขาดอัตรากำลังทรัพยากรบุคคล ส่งผลให้การดำเนินงานในระดับภูมิภาค ยังไม่สามารถบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการขยายโครงสร้าง / หน้าที่ เท่าที่ควรจะเป็น

๕.๒ บุคลากรยังขาดองค์ความรู้ในเชิงลึกสำหรับการทำความเข้าใจกับเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างวินัยและระบบคุณธรรม

๕.๓ บุคลากรบางคน ยังมีวิธีคิดที่ไม่สามารถแยกแยะเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัว และผลประโยชน์ส่วนรวมได้

๖. ทักษะ (Skill)

๖.๑ การขาดการประสานความร่วมมือและบูรณาการการทำงานของรัฐ ด้านบุคลากร ในบทบาทหน้าที่ และงบประมาณการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม ตลอดจนขาดการติดตาม ประเมินผลด้านประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่และการใช้งบประมาณ

๖.๒ การขาดกระบวนการการมีส่วนร่วมหรือกระบวนการการตัดสินใจที่ต้องใช้ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทำให้การขับเคลื่อนเป็นไปอย่างเชื่องช้า เนื่องจากงานส่งเสริมคุณธรรม ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างมาก

๗. ด้านค่านิยม (Shared Value)

๗.๑ ค่านิยมร่วมคือ “MOPH” มุ่งให้บุคลากรกระทรวงสาธารณสุขเป็นคนดี คนเก่ง คนกล้า และมีความสุข นั้น ยังขาดการสื่อสารต่อสังคมให้เกิดการตื่นตัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ค่านิยมร่วม “MOPH” ไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อสังคมในวงกว้างเท่าที่ควร

๗.๒ ค่านิยมระบบอุปถัมภ์ที่แผ่กระจายในวงกว้างในสังคมไทยและสังคม กระทรวงสาธารณสุข ยังคงเป็นปัญหาและเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในมิติต่าง ๆ

๗.๓ ค่านิยมในนโยบายและทิศทางการดำเนินงานขาดความชัดเจน บางหน่วยงาน มีลักษณะเป็นการทำพอเป็นพิธีเพียงเพื่อรักษาภาพลักษณ์ยังไม่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงคุณธรรม จริยธรรม คนในองค์กรมีความสุข มีคุณภาพ มีคุณธรรมเชิงประจักษ์

สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็น “โอกาส” ของการส่งเสริมคุณธรรมของกระทรวงสาธารณสุข มีดังนี้

๑. มิติทางการเมือง (Political)

๑.๑ รัฐบาลประกาศให้การส่งเสริมคุณธรรมเป็นวาระแห่งชาติ และมีการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย

๑.๒ ข้าราชการการเมืองทุกตำแหน่งทุกระดับในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขให้ความสำคัญ เปิดโอกาสและเข้ามีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การกำหนดนโยบายที่สำคัญ ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ผ่านการกำหนดมาตรการที่สำคัญ

๒. มิติทางเศรษฐกิจ (Economic)

ให้ความสำคัญกับข้อมูลการจัดอันดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) และการดำเนินการตามมาตรฐานสากลในรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งแนวโน้มของการลงทุนข้ามชาติจะเป็นทศวรรษแห่งเอเชีย จะเน้นเรื่องความโปร่งใส และการแก้ไขปัญหาความล่าช้า (Red Tape) เป็นต้น

๓. มิติทางสังคม (Social)

๓.๑ มีการส่งเสริม สนับสนุน ภาครัฐเครือข่ายในภาคส่วนต่าง ๆ ให้ร่วมกันส่งเสริมคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ผู้ประกอบการยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซเซีย องค์กรต่อต้านการคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ฯลฯ มุ่งเน้นกระแสของสังคมที่แสดงถึงความต้องการที่จะเห็นภาพของการส่งเสริมคุณธรรมที่เป็นรูปธรรมและชัดเจน โดยใช้การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม

๓.๒ มีทุนทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในส่วนที่ได้จากการสั่งสมและการต่อยอดสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน รวมถึงการรวมตัวของคนที่มีคุณภาพเพื่อสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม บนพื้นฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ สายใยแห่งความผูกพันและวัฒนธรรมที่ดีงาม ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนภูมิปัญญา และทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งหากนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมแล้ว จะเป็นโอกาสและปัจจัยในการส่งเสริมคุณธรรม การพัฒนาประเทศ สังคมให้สมดุลและยั่งยืน

๔. มิติทางเทคโนโลยี (Technology)

๔.๑ มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยพัฒนา เผยแพร่ และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ ถ่ายทอดขยายผลไปสู่หน่วยงานอื่นได้ในรูปแบบตลาดนัดคุณธรรมดิจิทัลแพลตฟอร์ม (MOPH Moral Market Digital Platform) ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงคุณธรรม จริยธรรม คนในองค์กรมีความสุข มีคุณภาพ มีคุณธรรมเชิงประจักษ์ และมีองค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอด และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับองค์กรอื่นได้

๔.๒ มีกระบวนการสื่อสารที่มีความทันสมัย โดยผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้สามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างคล่องตัว รวดเร็ว รับรู้ได้ในวงกว้าง

๕. มิติทางกฎหมาย (Legal)

๕.๑ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติไว้ว่า เพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมในสังคมไทย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจึงวางระเบียบนี้ โดยกำหนด คุณธรรม หมายความว่า สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นความดีงาม เป็นมโนธรรม เป็นเครื่องประดับประคองใจให้เกลียดความชั่ว กลัวบาป ใฝ่ความดี เป็นเครื่องกระตุ้นผลักดันให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ เกิดจิตสำนึกที่ดีมีความสงบเย็นภายใน และเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดขึ้นและเหมาะสมกับความต้องการในสังคมไทย และจริยธรรม หมายความว่า กรอบหรือแนวทางอันดีงามที่พึงปฏิบัติ ซึ่งกำหนดไว้สำหรับสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยงดงาม ความสงบร่มเย็นเป็นสุข ความรักสามัคคี ความอบอุ่น มั่นคง และปลอดภัยในการดำรงชีวิต

โดยกำหนดให้มี “ คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ” ทำหน้าที่เสนอแผนแม่บทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทยต่อคณะรัฐมนตรี ให้ความเห็นเกี่ยวกับนโยบาย แก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรี ประสานนโยบายและแผนเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงานของภาคส่วนต่าง ๆ ตลอดจนพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนงานและโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย รวมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายมีองค์ประกอบของคณะกรรมการโดยนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ทำหน้าที่เป็นเลขานุการคณะกรรมการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่จัดทำแผนแม่บทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทยเสนอคณะกรรมการส่งเสริมจัดทำและประสานแผนปฏิบัติการฯ ร่วมกับหน่วยงานของรัฐและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมและพัฒนาเครือข่าย และประสานติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผน ตลอดจนปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่คณะกรรมการและคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๕.๒ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริม คุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม แห่งชาติ ในปัจจุบัน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจึงวางระเบียบนี้ โดยให้กรมการศาสนา ทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ โดยให้มีหน้าที่และอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐

๕.๓ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๖ วรรคสาม บัญญัติให้ “รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลัก ในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว” และมาตรา ๒๕๘ ข. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (๔) บัญญัติว่า “ให้มีการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานบุคคลภาครัฐเพื่อจูงใจให้ผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง เข้ามาทำงานในหน่วยงานของรัฐ และสามารถเจริญก้าวหน้าได้ตามความสามารถ และผลสัมฤทธิ์ ของงานของแต่ละบุคคล มีความซื่อสัตย์สุจริต กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง โดยคิดถึง ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความคิดสร้างสรรค์และคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้การปฏิบัติราชการและการบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรการ ค้ำครองป้องกันบุคลากรภาครัฐจากการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรมของผู้บังคับบัญชา”

๕.๔ มาตรา ๕ มาตรฐานทางจริยธรรม คือ หลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมี คุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย (๑) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (๒) ซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ (๓) กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรม (๔) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวและมีจิตสาธารณะ (๕) มุ่งผลสัมฤทธิ์ ของงาน (๖) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ และ (๗) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี และรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ

อีกทั้งยังมีการกำหนดให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่จัดทำประมวลจริยธรรมที่มีมาตรฐานทางจริยธรรมข้างต้นเป็นหลักสำคัญ สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่อยู่ในความรับผิดชอบ (มาตรา ๖) ให้มีคณะกรรมการมาตรฐานทางจริยธรรมคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ม.จ.” มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ (มาตรา ๘) กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาจริยธรรมประจำหน่วยงานของรัฐ ในการนี้ อาจมอบหมายให้ส่วนงานที่มีหน้าที่และภารกิจในด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล หรือที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารงานบุคคล หรือ คณะกรรมการและกลุ่มงานจริยธรรมประจำหน่วยงานของรัฐที่มีอยู่แล้ว เป็นผู้รับผิดชอบก็ได้ (มาตรา ๑๙)

๕.๕ มียุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อเป็นกรอบและกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินการรักษาจริยธรรมและส่งเสริม พัฒนาจริยธรรม ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยองค์กรกลางบริหารงานบุคคล (ตามมาตรา ๓ และมาตรา ๒๐ ของพระราชบัญญัติ มาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒) และหน่วยงานของรัฐใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงาน ด้านการส่งเสริมจริยธรรม ภายในระยะเวลา ๕ ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐ และเป็นส่วนหนึ่ง ของการขับเคลื่อนระบบราชการและองค์กรภาครัฐให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการพัฒนาชาติระยะยาว ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการ แผ่นดิน และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันและการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

อีกทั้งยังเป็นภารกิจที่มีความสำคัญและเชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ และงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๖. มิติทางด้านต่างประเทศ (International)

การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศซึ่งเป็นเพื่อนบ้านและมีพรมแดนติดต่อกันมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน มีทุนทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในส่วนของที่ได้จากการสังสรรค์และการต่อยอด สืบต่อกันมาอย่างยาวนาน รวมถึงการรวมตัวของคนที่มีความรู้ความสามารถเพื่อสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม บนพื้นฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ สายใยแห่งความผูกพันและวัฒนธรรมที่ดีงาม ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งหากนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมแล้ว จะเป็นโอกาสและปัจจัยในการส่งเสริมคุณธรรม การพัฒนาประเทศ และสังคมให้สมดุลและยั่งยืน

๗. มิติทางด้านนโยบายรัฐบาล / ระบบราชการ (Government)

๗.๑ นโยบายของรัฐบาลมีความต้องการส่งเสริมภาพลักษณ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและนอกประเทศ และให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยการปฏิรูปและบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วนปฏิบัติตามมาตรการและกลไก การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ที่มีการพัฒนารูปแบบให้มีความสอดคล้องกับบริบทสภาพปัญหา ของสังคมไทยที่เกิดขึ้น

๗.๒ แผนการปฏิรูปประเทศ ประเด็นที่ ๑๓ ด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในการพัฒนาจิตใจ ปัญญา และการพัฒนาประเทศ มรดกทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ที่ดีงามของชาติ การส่งเสริมและพัฒนากีฬา เพื่อสุขภาพ พร้อมนำมาใช้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและความเป็นเลิศ การส่งเสริมการมีงานทำ การคุ้มครองแรงงานให้มีความปลอดภัย สุขอนามัย รายได้สวัสดิการที่ดี การประกันสังคม การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในด้านความมั่นคง สุขภาพ และปัจจัยในการดำรงชีวิต แต่ละมิติล้วนมีความเชื่อมโยงกัน และสามารถทำให้เกิดการหลอมรวมนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาคนในชาติให้มีความเข้มแข็ง บนพื้นฐาน ของเศรษฐกิจที่พอเพียงแต่มีความเข้มแข็งมั่นคงโดยมี “วัฒนธรรม” เป็นพื้นฐานของการสะท้อน ความเป็นชาติ ที่ต้องผสมผสานกับความเข้าใจในอิทธิพลและบริบทของกระแสโลกเพื่อให้เกิดความสมดุล ทั้งสองส่วน อีกทั้งยังรวมถึงการสร้างสังคมบนฐานของคุณธรรมจริยธรรม ร่วมกับ “กีฬาและการออกกำลังกาย” ที่จะช่วยสร้างผลลัพธ์สำคัญสองส่วนคือ สุขภาพที่ดีและการสร้างทัศนคติพึงประสงค์ ไม่ว่าจะเป็น การสร้างความเคารพ (Respect) ทั้งต่อผู้อื่น ตนเอง และกฎกติกาของสังคม ด้านมิตรภาพ (Friendship Excellence) ที่หลายชาติจำกัดของมนุษย์ ภายใต้แนวคิด “เร็วขึ้น สูงขึ้น แข็งแรงขึ้น” และเรื่อง “แรงงาน” คือ การพัฒนากำลังแรงงาน (Supply) ให้มีคุณภาพ และมีความสามารถเป็นผู้ประกอบการเอง เพื่อสร้างผลผลิตให้ประเทศและนำมาซึ่งความมั่นคงทั้งของตนเอง สังคม ร่วมกับ “การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์” เพื่อเป็นการเติมเต็มการพัฒนาและส่งเสริมในมิติอื่น ๆ สำหรับคนทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิด ในทุกภาคส่วนและในทุกพื้นที่ เพื่อให้ได้รับการพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดมีความสุขของแต่ละคน มีสมรรถนะสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ เตรียมความพร้อม

สู่ความเป็นเลิศ นำไปสู่การเติบโตและสร้างความมั่นคงในชีวิตได้อย่างยั่งยืน สามารถเป็นที่พึ่งของตนเอง และสังคม จนวาระสุดท้ายของชีวิตเพื่อเป็นภาระแก่สังคมและครอบครัวด้วย และระยะเวลาสั้นที่สุดที่ต้องอาศัยผู้อื่นค้ำจุนดูแล มีเป้าหมายรวมคือ ประชาชนชาติมั่นคงประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน

๗.๓ การเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ “โมเดลประเทศไทย ๔.๐ : สร้างความเข้มแข็งจากภายในเชื่อมโยงเศรษฐกิจไทยสู่โลก” หากย้อนหลังไปในอดีต ประเทศไทยมีการปรับโมเดลเศรษฐกิจจาก “โมเดลประเทศไทย ๑.๐” ที่เน้นภาคเกษตร ไปสู่ “โมเดลประเทศไทย ๒.๐” ที่เน้นอุตสาหกรรมเบา และก้าวสู่ “โมเดลประเทศไทย ๓.๐” ในปัจจุบันที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง และความไม่สมดุลในการพัฒนา กับดักเหล่านี้ เป็นประเด็นที่ทำลายของรัฐบาลในการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ เพื่อก้าวข้าม “ประเทศไทย ๓.๐” ไปสู่ “ประเทศไทย ๔.๐” ซึ่งรัฐบาลต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” กล่าวคือ ในปัจจุบันเรายังติดอยู่ในโมเดลเศรษฐกิจแบบ “ทำมาก” ได้น้อย” จึงต้องปรับเปลี่ยนเป็น “ทำน้อย ได้มาก” หมายถึง การขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อยใน ๓ มิติ ได้แก่ (๑) เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” (๒) เปลี่ยนจากขับเคลื่อนประเทศด้วยอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และ (๓) เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น ซึ่งโมเดลประเทศไทย ๔.๐ จึงเป็นการพัฒนา และเป็นจุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็น "อุปสรรค" ของการส่งเสริมคุณธรรมของกระทรวงสาธารณสุข มีดังนี้

๑. มิติทางการเมือง (Political)

๑.๑ นักการเมืองที่มุ่งเข้ามาหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง ระบบอุปถัมภ์ที่แผ่กระจายในวงกว้างในสังคมไทยและสังคมกระทรวงสาธารณสุข เป็นปัญหาและความอ่อนแอในเชิงระบบคิด วัฒนธรรมต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในมิติต่าง ๆ

๑.๒ ปัญหาความขัดแย้ง ความแตกแยกทางการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจตกต่ำ และปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการให้ความสำคัญกับเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงามในสังคมไทย

๒. มิติทางเศรษฐกิจ (Economic)

๒.๑ ประเทศไทยเป็นประเทศเปิดเสรีทางการค้า ทำให้เผชิญกับปัญหาที่ตามมา กับธุรกิจประเภทกิจการข้ามชาติ ซึ่งบางครั้งเข้ามาด้วยอิทธิพลก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตในส่วนต่าง ๆ เกิดปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ เกิดปัญหาการฟอกเงิน ฯลฯ ตามมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ นโยบาย การดำเนินงานทางการค้าที่ผูกขาดตลาดและกีดกันทางการค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ ส่งผลให้

ภาคธุรกิจเอกชนมีค่านิยมในการให้สินบนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อมุ่งหวังให้อำนวยความสะดวกกับตนเอง และเกิดปัญหาอาชญากรรมปกขาวในภาคธุรกิจเกิดการทุจริตใหญ่ ๆ และการให้เล็ก ๆ เช่น ส่วยรายวัน กลายเป็นเรื่องแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ให้กับผู้รับ

๒.๒ สภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่ถดถอยอย่างต่อเนื่อง ค่าครองชีพสูง เจ้าหน้าที่ของรัฐมีระบบคิดที่เปลี่ยนแปลงไป ทำการทุจริตโดยการหาโอกาสจากช่องโหว่จากการปฏิบัติงานเพื่อกระทำการทุจริต

๓. มิติทางสังคม (Social)

๓.๑ บริบทสังคมไทยที่ยังไม่เอื้อต่อการปฏิรูป พัฒนา และเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เนื่องจากสังคมไทยมีวัฒนธรรมยอมรับระบบอุปถัมภ์ เครือญาติ พวกพ้อง รอมชอม และประชาชนยังขาดค่านิยมร่วมในการร่วมต้านทุจริต และมีระบบคิดที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ประโยชน์สาธารณะ หรือประโยชน์ของชาติบ้านเมือง

๓.๒ กระแสบริโภคนิยม และการโฆษณาชวนเชื่อ กำลังเป็นกระแสที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมของคนในสังคมไทย

๓.๓ กระแสการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทยทางสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้นทำให้รากเหง้าความเป็นไทยหลายประการได้รับผลกระทบถูกลดคุณค่าลงและถูกเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยกำลังถูกกลืนจากค่านิยมตะวันตก ส่งผลให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ต่างยึดติดกับค่านิยมของต่างชาติ แล้วละเลยความเป็นไทย

๔. มิติทางเทคโนโลยี (Technology)

๔.๑ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศในภาวะสังคมปัจจุบัน แม้จะมีผลกระทบในเชิงบวกในเรื่องความสะดวกสบาย แต่อาจจะส่งผลกระทบเชิงลบต่อการยึดมั่นในคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย

๔.๒ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมรวมทั้งตอบสนองการดำรงชีวิตของประชาชนมากยิ่งขึ้น ทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้สังคมไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัว ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมที่หลากหลายที่ไม่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นไทยได้ชัดเจน นอกจากนี้ เทคโนโลยีเกี่ยวกับการทำงานอาจเป็นภัยคุกคามต่อชีวิตจิตใจ อาทิ การโจรกรรมข้อมูลธุรกิจหรือข้อมูลส่วนบุคคล ประเทศที่พัฒนาเทคโนโลยีมาก อาจไม่มีความสมดุลในการพัฒนาระหว่างกายกับจิตใจของกลุ่มคนในสังคม จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา จึงเป็นความท้าทายในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของสังคมยุคใหม่

๕. มิติทางกฎหมาย (Legal)

๕.๑ กระบวนการทางกฎหมายที่มีขั้นตอนซ้ำซ้อนและมากเกินไป ก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี และขาดการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เด็ดขาด การทำงานยังคงยึดติดกับกับขั้นตอนทางกฎหมายที่ยากต่อการปฏิบัติ

๕.๒ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. ... ไม่สามารถบังคับใช้ได้ เนื่องจาก (ร่าง) พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อแนะนำตักเตือนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลในครอบครัวระมัดระวังการกระทำที่ระบุว่าเป็นการขัดกันแห่งและประโยชน์ ได้แก่ การที่ตนเองและบุคคลในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์กับคู่สัญญาหรือคู่สัมพันธ์ของรัฐในลักษณะต่างๆ เกินขอบเขตที่เหมาะสม อันเป็นการเสี่ยงต่อการใช้อำนาจดุลยพินิจที่ได้รับจากรัฐตามหน้าที่และอำนาจต่อผู้มีส่วนได้เสียอย่างไม่เป็นธรรม และป้องปรามการใช้อำนาจรัฐเพื่อแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้องอันเป็นเหตุนำไปสู่การทุจริตและประพฤติมิชอบ ตลอดจนป้องกันการเรียกรับและการให้ของขวัญอันอาจเป็นเหตุให้มีการพัฒนาไปสู่การเรียกรับสินบนรวมถึงมีมาตรการบรรเทาความเสียหายต่อรัฐจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทุจริต หรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

๖. มิติทางด้านต่างประเทศ (International)

- ต่างประเทศไม่เชื่อถือต่อความโปร่งใสและการบริหารงานภาครัฐไทย ซึ่งภาครัฐไทยยังขาดการดำเนินการตามพันธกรณีที่ตกลงตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓ (United Nations Convention against Corruption : UNCAC)

๗. มิติทางด้านนโยบายรัฐบาล / ระบบราชการ (G-Government)

๗.๑ เกิดการทุจริตในภาครัฐอย่างต่อเนื่อง จนประชาชนมีทัศนคติในแง่ลบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความร่วมมือในการป้องกันการทุจริตกับประชาชน อีกทั้งประชาชนยังมองว่าหน่วยงานของรัฐไม่มีความจริงจังต่อการแก้ไขปัญหาทุจริต เป็นเพียงแต่ทำตามข้อตกลง ตัวชี้วัด ทำแบบลูบหน้าปะจมูก ขาดความต่อเนื่อง และยังคงพบว่าบางหน่วยงานสร้างเอกสารหลักฐานขึ้นมาเพื่อให้ผ่านตัวชี้วัดเท่านั้น

๗.๒ ปัญหาการทุจริตในรัฐบาลเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบราชการ การพัฒนาประเทศ และการส่งเสริมคุณธรรมในระบบราชการและการพัฒนาประเทศ เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมานานจนฝังรากลึกในระบบราชการ อีกทั้งเกี่ยวข้องกับวิถีของเจ้าหน้าที่รัฐในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน อาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไปแล้ว เมื่อปัญหาดังกล่าวผูกพันอยู่กับเจ้าหน้าที่รัฐ ระบบราชการ และสังคมไทย จึงส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนมองว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติที่ยอมรับได้ ทำให้บริบทระบบราชการไทยกลายเป็นสังคมคอร์รัปชันเกือบสมบูรณ์

๗.๓ การบริหารภาครัฐที่อ่อนแอ ไม่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความเสื่อมถอยในคุณธรรม จริยธรรม อาทิ เจ้าหน้าที่ย่อหย่อนในการปฏิบัติตามหน้าที่ การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง การดำเนินงานไม่โปร่งใส เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบ นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในมิติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือในด้านคุณธรรมของต่างชาติที่มีต่อประเทศไทย

จากกระบวนการทบทวนสภาพแวดล้อมของภารกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกระทรวงสาธารณสุข ด้วยการใช้เทคนิค SWOT Analysis ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรม ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (Strength Weakness Opportunity and Threat Analysis : SWOT Analysis) เพื่อกรองและพิจารณาตัวแปร ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) สำหรับการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) ได้นำหลักการ McKinsey's 7S Model มาใช้เป็นกรอบ ในการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) ได้วิเคราะห์ โดยนำหลักการ PEST+ Model มาใช้เป็นกรอบในการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกระทรวงสาธารณสุข ในระยะ ๕ ปี ข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลของสภาพแวดล้อมของกระทรวงสาธารณสุขโดยรวม ซึ่งเป็นข้อมูล ที่มีส่วนสำคัญซึ่งช่วยชี้นำทิศทางของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ว่าควรจัดทำกลยุทธ์ไปในทิศทางใด มีจุดแข็ง หรือโอกาสอันใดบ้างที่ควรนำมาเป็นปัจจัยเสริมพลังในกลยุทธ์ มีจุดอ่อนหรืออุปสรรคใดบ้างที่กลยุทธ์ ควรเข้าไปจัดการแก้ไขเพื่อป้องกันการดำเนินกลยุทธ์ต่าง ๆ อย่างไม่ประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาจาก ผลการทบทวนสภาพแวดล้อมของภารกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของกระทรวงสาธารณสุข จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคดังที่กล่าวแล้วข้างต้น พบว่าประเด็นที่เป็นจุดร่วมของตัวแปร SWOT ที่สำคัญคือ การบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของกระทรวงสาธารณสุข ในการร่วมกัน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้น การที่แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้ตระหนักถึงผลสะท้อนความร่วมมือของทุกภาคส่วน ของกระทรวงสาธารณสุข ในการดำเนินการด้านการส่งเสริมคุณธรรมของชาติด้วยแล้ว จะช่วยชี้นำ ทิศทางของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ให้สามารถตอบสนองต่อทุกจุดตัวแปร SWOT ได้ และอาจเกิดเป็นทิศทาง หรือแนวโน้มในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกระทรวงสาธารณสุขขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็น สิ่งที่ควรมุ่งหวังสูงสุดในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของกระทรวงสาธารณสุข และประเทศไทยต่อไป

๓.๔ สถานการณ์คุณธรรมในอนาคต

The National Intelligence Council ได้จัดทำรายงาน Global Trends 2040 : A More Contested World โดยคาดการณ์ภัยคุกคามความมั่นคงของโลกในอนาคตไว้ ๔ ประการ ได้แก่

๑. ความท้าทายระดับโลก ที่รัฐและประชากรของรัฐทั้งหมดตกอยู่ในสถานะของการรับมือขอร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ โรคระบาด วิกฤติการณ์ทางการเงิน ตลอดจนการ Disrupt ของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนับได้ว่าเป็นที่ประจักษ์ชัด และทำให้เกิดความสั่นคลอนในวงกว้างไม่ว่าต้นกำเนิดของปัญหาจะเกิดขึ้น ณ ที่ใด ดังนั้น รัฐจะต้องมีความสามารถในการทนทาน รับมือ และปรับตัวเข้ากับปัญหาความท้าทายระดับโลกต่าง ๆ

๒. ความแตกแยกหรือช่องว่างที่เกิดขึ้นภายในสังคม รัฐ และระบบระหว่างประเทศ ในขณะที่โลกของเราได้เติบโตและพัฒนาอย่างรวดเร็วผ่านเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อประสิทธิภาพและความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม ภูมิทัศน์ในลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดความตึงเครียดในทุกระดับ นับตั้งแต่ภายในสังคมที่แบ่งแยกกันผ่านคุณค่าและอัตลักษณ์ที่ยึดถือแตกต่างกันไปจนถึงการดำเนินการของรัฐในการควบคุมกิจกรรมดิจิทัลต่าง ๆ ของประชาชน จึงเป็นที่คาดการณ์ได้ว่าความแตกแยกระหว่างเชื้อชาติ วัฒนธรรม และอุดมการณ์ทางการเมืองจะมีมากขึ้น

๓. การสูญเสียดุลยภาพ การเติบโตของความท้าทายข้ามชาติต่าง ๆ และการเกิดขึ้นของความแตกแยกดังที่ได้กล่าวไป จะทำให้ความสามารถที่มีอยู่ในปัจจุบันของระบบโครงสร้าง ตลอดจนสถาบันต่าง ๆ ไม่เพียงพอต่อการรับมือ จนก่อให้เกิดการสูญเสียดุลยภาพหรือเกิดการขยายตัวของช่องว่างระหว่างความต้องการของประชาชนกับความสามารถของรัฐและเอกชนในการตอบสนองต่อความต้องการ รัฐที่ไม่สามารถปรับตัวและพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นได้อาจสูญเสียศรัทธาจากประชาชน จนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและความยากลำบากในการหาข้อสรุปร่วมกันระหว่างประชาชนกับรัฐ

๔. การปรับตัว ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกระดับในการรับมือกับความท้าทายในอนาคต เทคโนโลยีจะเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้เกิดข้อได้เปรียบในการปรับตัวและขยายโอกาสทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ของเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่าง AI คาดการณ์ได้ว่าอาจไม่สามารถกระจายไปได้อย่างทั่วถึงทุกมุมโลก อาจส่งผลให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทวีความรุนแรงมากขึ้นทั้งภายในรัฐ และระหว่างรัฐ

ดังนั้น สิ่งที่รัฐและประชาชนควรทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ คือการที่เราทั้งหมดต่างตกอยู่ในสถานะเดียวกัน คืออาจเป็นผู้ก่อให้เกิดความท้าทายและเป็นเหยื่อของความท้าทายไปพร้อมกัน จึงต้องรับมือขอในการรับมือกับความท้าทายร่วมกันทั้งในระดับสังคม ระดับรัฐ และระดับโลก

ประกอบกับข้อมูลรายงานการศึกษาอนาคตประเทศไทย ปี ๒๕๕๕ ใน ๙ มิติ คือ ประชากร สังคมชนบท การศึกษา สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคง พบว่า ปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่ใช้ในการจินตนาการภาพอนาคตทางเลือกหรือฉากทัศน์ของประเทศไทยในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า มี ๒ ประการ โดยแต่ละปัจจัยสามารถแบ่งรูปแบบออกเป็น ๒ ขั้วตรงกันข้าม ปัจจัยแรกคือรูปแบบการเติบโต

และพัฒนาเศรษฐกิจ ขั้วหนึ่งคือการเติบโตแบบสีน้ำตาล (Brown Growth) ซึ่งเน้นการผลิตและบริโภคที่ใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและมักนำไปสู่การพัฒนาที่เอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่มแบบมือใครยาวสาวได้สาวเอา อีกขั้วหนึ่งของแกนนี้เป็นการเติบโตแบบสีเขียว (Green Growth) ซึ่งเน้นการผลิตที่มุ่งเพิ่มมูลค่าการผลิตและการบริโภคไปพร้อมกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและลดความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรให้เหลือน้อยที่สุด โดยมีความมุ่งหวังว่าในที่สุดจะนำไปสู่การพัฒนาแบบฟื้นฟูและทั่วถึง

อีกปัจจัยหนึ่งที่กำหนดอนาคตทางเลือกของประเทศไทยคือ รูปแบบอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่ใช้ในการครอบครอง ควบคุม และจัดสรรทรัพยากร รวมถึงการเก็บเกี่ยวและสะสมมูลค่าที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรรูปแบบเครือข่ายอำนาจเหนือทรัพยากร แบ่งออกเป็น ๒ ขั้วหลัก คือ แบบกระจุกและรวมศูนย์ (Centralized) กับแบบกระจาย (Dispersed) โดยในแบบกระจายยังสามารถแบ่งเป็นแบบแยกศูนย์ (Decentralized) และแบบกระจายศูนย์ (Distributed) เมื่อนำปัจจัยข้างเคียงทั้งสองประการมาไขว้กัน ก็จะได้เป็นฉากทัศน์ของประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๕๘๕ จำนวน ๔ ฉากด้วยกัน ได้แก่ (๑) กึ่งถือในเขาวงกต คือภาพอนาคตของประเทศไทยที่ไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวและหมุนเวียนได้ ในขณะที่โครงสร้างอำนาจเหนือทรัพยากรก็ยังคงกระจุกตัวเช่นเดิม (๒) ปลาไหลพันโคลนตม คือภาพอนาคตที่ประเทศไทย มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นอย่างเต็มที่ แต่ยังไม่ไปถึงการสร้างเครือข่ายที่นำไปสู่การปรับผ่านเข้าสู่เศรษฐกิจสีเขียวและหมุนเวียน (๓) ไก่อร์แกนิก ในเล่าไฮเทค คือภาพอนาคตที่ประเทศไทยสามารถปรับเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตและการบริโภค ให้มีความยั่งยืนมากขึ้นได้ด้วยการลงทุนขนาดใหญ่ของภาคเอกชน แต่โครงสร้างอำนาจเหนือทรัพยากร ยังคงกระจุกตัวอยู่กับกลุ่มทุนและชนชั้นนำ และ (๔) พิราบไร้พรมแดน คือภาพอนาคตที่พึงประสงค์สำหรับประเทศไทย เมื่อระบบการบริโภคและการผลิตสามารถปรับเข้าสู่เศรษฐกิจสีเขียวและหมุนเวียนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งอำนาจเหนือทรัพยากรก็กระจายสู่ชุมชนและประชาชนอย่างแท้จริง

ไม่ว่าประเทศไทยจะมุ่งหน้าไปสู่ฉากทัศน์ไหนและบนเส้นทางใด หลักการพื้นฐานสำคัญ มีอยู่สองประการที่เชื่อว่าจะทำให้ประเทศไทยสามารถลดความเสี่ยงเชิงระบบและเพิ่มขีดความสามารถในการฟื้นตัวและตั้งหลักใหม่ได้อย่างรวดเร็ว หลักการแรก คือ การรักษาและเพิ่มความหลากหลายของประเทศไทยทั้งในด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมือง หลักการที่สอง คือ ความเป็นธรรม ทั้งความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร และความเป็นธรรมเชิงกระบวนการ ในการตัดสินใจด้านทรัพยากรทุกมิติ รวมไปถึงความเป็นธรรมในการเปลี่ยนผ่าน (Just transitions) โดยมีข้อเสนอแนวนโยบาย ๔ ข้อที่เป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนให้ประเทศไทยสามารถก้าวพ้นกับดักความคิดและวงจรการกระทำแบบเดิมไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์ พร้อมกับการสร้างขีดความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอน และเตรียมพร้อมคว้าโอกาสใหม่ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ได้แก่ (๑) สาสนเสวนากติกาประชาคม (Deliberate & Regenerate) ซึ่งมุ่งสร้างเวทีของการปรึกษาหารือและเจรจาต่อรองได้อย่างเสรีและสันติ (๒) ดิจิทัล ไทยแลนด์ (Digitalize & Revitalize) ซึ่งเน้นการยกระดับการเข้าถึงบริการพื้นฐานด้านดิจิทัลให้กับพลเมืองไทยได้อย่างทั่วถึงและถ้วนหน้า (๓) กระจายอำนาจแบบเครือข่าย (Distribute & Redistribute) ซึ่งมุ่งสร้างระบบการอภิบาลด้วยเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงกว้างเพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นธรรมมากขึ้น และ (๔) รื้อสร้างประเทศไทย (Deconstruct

& Reconstruct) ซึ่งมุ่งการปฏิรูประบบราชการและระบบสำคัญอื่น ๆ พร้อมยกระดับการมีส่วนร่วมของพลเมือง ในกระบวนการทางการเมืองทุกระดับและทุกรูปแบบ

ฉากทัศน์ดังกล่าวอาจส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและค่านิยมของคนไทยในอนาคต สังคมไทยจะมีความเป็นปัจเจกนิยมมากขึ้น และคนไทยจะมีความเป็นสากลมากขึ้นโดยมีลักษณะเช่นเดียวกับ ชาวดิจิทัลสากล เช่น การใช้เทคโนโลยี วิถีชีวิตออนไลน์ มีอิสระ มั่นใจในตนเอง ลดอคติในการเหยียดหยาม ผู้อื่นและต้องการมีส่วนร่วมกับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติคุณธรรม ซึ่งคนรุ่นใหม่มีแนวโน้มเรียกร้อง ความโปร่งใสและความเสมอภาค ยืนหยัดเพื่อสิทธิของตนเองมากขึ้น เนื่องจากปัญหาการคอร์รัปชันในภาครัฐ ที่ลามไปถึงภาคส่วนต่าง ๆ ที่น่าจะเป็นปราการสุดท้ายของการรักษาความซื่อสัตย์ เช่น สถาบันการศึกษา องค์กรทางศาสนา หน่วยงานที่ดูแลผู้พิการ เป็นต้น รวมไปถึงวิกฤติโรคระบาดที่ก่อให้เกิดกระแส การมีจิตสาธารณะ คนรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่ต้องการบริจาคทุนหรือแรงงานเพื่อให้สังคมดีขึ้น เป็นการบริจาค เชิงกลยุทธ์เป็นจิตที่มีอุดมการณ์และอาจจะมีการปฏิบัติการร่วมกันทำให้เกิดพลังร่วมเพิ่มขึ้นมากเรียกว่า “ทุนสังคม” ซึ่งทุนสังคม เกิดจากการสะสมความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายของกลุ่มคนที่นำมารวมกัน เป็นทรัพยากรที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจและต่างตอบแทนกัน ซึ่งนำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วม การที่มีปฏิบัติการหรือกิจกรรมร่วมกัน (Collective Action) เพื่อสร้างคุณค่าใหม่ร่วมกันได้

จากสถานการณ์ต่าง ๆ ของโลกทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตดั่งที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับข้อเสนอของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่าประเทศไทย มีความจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ โดยใช้ “ทุนสังคม” ภายในประเทศที่มีอยู่เพื่อให้สามารถ รองรับผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เป็นสถาบันหลัก เป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตของสังคมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงคนในชาติ ให้เกาะเกี่ยวกันอย่างเหนียวแน่น นอกจากนี้ ชุมชนท้องถิ่นยังเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้ชุมชนสามารถ พึ่งตนเองช่วยให้เศรษฐกิจสังคมและทรัพยากรธรรมชาติเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนได้

พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู

ส่วนที่ ๔

๔. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

๔.๑ ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

ตามรูปศัพท์ คำว่า “คุณธรรม” มาจากคำว่า “คุณ+ธรรม” ซึ่งคำว่า คุณ แปลว่า ดี ประเสริฐ คุณประโยชน์ เกื้อกูล คุณงามความดี คุณค่า คุณความดี คำว่า ธรรม แปลว่า สภาพที่ทรงไว้ (ทุกสิ่งคือธรรม) คุณงามความดี ข้อปฏิบัติที่ดีงาม ความจริง คำสั่งสอนในทางศาสนา กฎ กฏเกณฑ์ ดังนั้น คำว่า คุณธรรม จึงแปลว่า ข้อปฏิบัติดีงามที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนั้น บุคคลที่ทำคุณงามความดี ที่เป็นประโยชน์แก่คนอื่น สังคม ประเทศชาติ บุคคลนั้นชื่อว่าผู้มีคุณธรรม หรือคนดี นั่นเอง คำว่า คุณธรรม นี้ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Virtue แปลว่า คุณงามความดีคุณความดี ความถูกต้อง ความบริสุทธิ์ คุณสมบัติที่ดีที่น่าสรรเสริญ

คำว่า “จริยธรรม” มาจากคำว่า จริย+ธรรม คำว่า “จริย” แปลว่า ความประพฤติ กิริยา ที่ควรประพฤติ และคำว่า ธรรม หากแปลตามรูปศัพท์ก็แปลตามทีกล่าวไว้ข้างต้น แต่หากแปลคำว่า “ธรรม” ที่เชื่อมกับคำว่า “จริย” เป็นคำว่า จริยธรรม คำนี้แปลว่า ข้อหรือหลักปฏิบัติที่ดีงาม ที่ควรประพฤติปฏิบัติ คำว่า จริยธรรม นี้ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Ethic แปลว่า หลักจริยธรรม หลักจรรยา โดยความหมายก็หมายถึงข้อหรือหลักปฏิบัติที่ดีงามที่ควรประพฤติปฏิบัติ นั่นเอง

ความหมายของคำว่า คุณธรรม และจริยธรรม นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้ คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ (๒๕๖๑) ประมวลความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรมตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Virtue ซึ่ง Longman Dictionary of Contemporary English (1995) ให้นิยามไว้ ๒ นัย คือ ประการที่หนึ่ง หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการกระทำจนเคยชิน และประการที่สอง หมายถึง คุณธรรมที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคมเกี่ยวกับความประพฤติและศีลธรรม นอกจากนี้ คำว่า คุณธรรม ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ยังหมายถึง สภาพคุณงามความดี ขณะที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นความดี เป็นมโนธรรม เป็นเครื่องประดับประคองให้เกลียดความชั่ว กลัวบาป เป็นเครื่องกระตุ้นผลักดันให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ เกิดจิตสำนึกที่มีความสงบเย็นภายใน และเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดขึ้นและเหมาะสมกับความต้องการของสังคมไทย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ นิยาม คุณธรรม ว่าหมายถึงสภาพคุณงามความดี เป็นสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ และนิยาม จริยธรรม ว่าคือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

พระยาอนุমানราชชน (๒๕๑๖) อธิบายว่า จริยธรรมหมายถึง คุณค่าของความประพฤติในสังคมที่ถือว่าถูกต้องหรือสิ่งที่ถือว่าผิดและชั่วไม่ควรประพฤติ แล้ววางหลักเป็นมาตรฐานไว้

แสง จันทร์งาม (๒๕๓๑) อธิบายว่า จริยธรรม ว่าด้วยความดีความชั่ว ความถูกและความผิด ความควร ความไม่ควร เกณฑ์สำหรับตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมและการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณค่าเหล่านี้

ดวงเดือน พันธุนาวิน (๒๕๔๔) ให้ความหมายคุณธรรมว่า หมายถึง สิ่งที่คุณคนยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม มีประโยชน์มากและเป็นโทษน้อย คุณธรรมของแต่ละสังคมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนา และการศึกษาของคนในแต่ละสังคม และอธิบายจริยธรรม ว่าหมายถึงระบบการทำความดี ละเว้นความชั่ว คำว่า ระบบ ซึ่งหมายถึงทั้งสาเหตุที่คุณคนจะกระทำหรือไม่กระทำ และผลของการกระทำนั้น ตลอดจนกระบวนการเกิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านี้ และอธิบายไว้ว่า จริยธรรมครอบคลุมไปถึงคุณธรรมด้วย

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ในแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ได้ให้ความหมายของคำว่า คุณธรรมและจริยธรรมไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นความดีงาม เป็นมโนธรรม เป็นเครื่องประดับประคองใจให้เกลียดความชั่ว กลัวบาป ใฝ่ความดี เป็นเครื่องกระตุ้นผลักดันให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบเกิดจิตสำนึกที่ดีมีความสงบเย็นภายใน เป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นและเหมาะสมกับความต้องการในสังคมไทย จริยธรรม หมายถึง กรอบหรือแนวทางอันดีงามที่พึงปฏิบัติ ซึ่งกำหนดไว้สำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยงดงาม ความสงบร่มเย็นเป็นสุข ความรักความสามัคคี ความอบอุ่น มั่นคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิต

จากการประมวลความหมายของคุณธรรมจริยธรรมของนักวิชาการต่าง ๆ ดังกล่าว สรุปได้ว่า คุณธรรม คือ มโนธรรม สภาพความดี มีประโยชน์ มีคุณค่า เป็นที่พึงประสงค์แก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝัง ส่งเสริม สนับสนุนให้ปฏิบัติให้มากเพื่อความสงบสุข เจริญรุ่งเรืองของผู้คนและสังคม โดยในแต่ละสังคมอาจมีคุณธรรมที่สังคมนั้น ๆ ส่งเสริมปลูกฝังที่เหมือนกันหรือต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม เช่น สังคมไทยให้ความสำคัญกับคุณธรรมเรื่อง ความซื่อสัตย์ สุจริต ความกตัญญู ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คุณธรรมนี้จัดเป็นมโนธรรม เช่น คุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์ที่เป็นมโนธรรม คือธรรมที่ฝังลึกในจิตใจมีความตระหนักรู้ว่าความซื่อสัตย์เป็นสิ่งมีประโยชน์ มีคุณค่า และจริยธรรม หมายถึง ระบบที่กำหนดพฤติกรรมของผู้คนในสังคมว่าพฤติกรรมใดดีและไม่ดี พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์

และนำไปสู่การกำหนดว่าการกระทำการปฏิบัติ พฤติกรรมใดที่ควรทำหรือไม่ควรทำ ดังนั้น คุณธรรม และจริยธรรมจึงเป็นธรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก โดยมีรากฐานมาจากจิตใจของบุคคล ที่ตระหนักรู้ว่าอะไรดีอะไรไม่ดี (มโนธรรม) แล้วนำไปสู่การปฏิบัติในสิ่งที่ดี ละเว้นสิ่งไม่ดี (จริยธรรม) เช่น พฤติกรรมการทำงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบ ไม่คดโกง เป็นต้น เป็นจริยธรรม ที่ส่งเสริมคุณธรรมเรื่องซื่อสัตย์สุจริต คนที่ปฏิบัติได้เช่นนั้นจึงเป็นคนซื่อสัตย์

๔.๒ ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ตรัสถึงความสำคัญของคุณธรรมไว้ว่า

“ถ้าคนเราคิดดี คิดถูกต้องตามหลักวิชาการและคุณธรรม คำพูดและการกระทำก็จะเป็นไปในทางที่ดีที่เจริญ แต่ถ้าคิดไม่ดีไม่ถูกต้อง คำพูดและการกระทำ ก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งแก่ตนเอง และส่วนรวมได้ ด้วยเหตุนี้ ก่อนที่บุคคลจะพูด จะทำสิ่งใด จำเป็นต้องหยุดเสียก่อนว่า กิจที่จะทำ คำที่จะพูดนั้น ผิดหรือถูก เป็นคุณประโยชน์หรือเป็นโทษเสียหาย เป็นสิ่งที่ควรพูดควรกระทำ หรือควรงดเว้น เมื่อคิดพิจารณา ได้ดังนี้ ก็จะสามารถยับยั้งคำพูดที่ไม่สมควร หยุดยั้งการกระทำที่ไม่ถูกต้อง พูดและทำสิ่งที่จะสัมฤทธิ์ผล เป็นประโยชน์และความเจริญ” พระบรมราชาวาทในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๔๐

คุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่วัดคุณค่าความเป็นมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีคุณธรรม ความเป็นระเบียบ ความสงบสุข ความเจริญย่อมเกิดขึ้นทั้งแก่ตัวบุคคลและสังคม เนื่องจาก

๑. คุณธรรม เป็นเครื่องวัดคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์จะได้รับการยกย่องเคารพนับถือก็เพราะความมีคุณธรรมประจำใจ การยกย่องเคารพนับถือบุคคลเพราะความร่ำรวยด้วยวัตถุภายนอก แม้จะได้มาโดยทุจริตย่อมนำไปสู่ความล้มเหลวของระบบการปกครองในสังคมนั้น ๆ

๒. คุณธรรม เป็นเครื่องส่งเสริมบุคลิกภาพให้บุคคลนั้น ๆ เป็นผู้มีความมั่นคงทางจิตใจ มีความกล้าหาญทางจริยธรรม นำเคารพนับถือ เช่น คนที่รักษาสัจจะย่อมเป็นที่เคารพนับถือน่าคบค้าสมาคม

๓. คุณธรรม เช่น ความจริงใจ ทำให้มิตรภาพระหว่างผู้คบหาที่มีความมั่นคงราบรื่นเป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น

๔. คุณธรรม สร้างความสบายใจในการดำเนินชีวิตเพราะไม่ต้องหวาดระแวงในการลงมือช่วยเหลือตนเองหรือลงมือช่วยเหลือผู้อื่น อันจะทำให้ผู้อื่นคิดทำร้ายเบียดเบียนคืนให้ได้รับความทุกข์ กล่าวได้ว่าคนมีคุณธรรมย่อมเป็นสุขทั้งในยามหลับและยามตื่น

๕. คุณธรรม ทำให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างประสบความสำเร็จทั้งในหน้าที่การงาน การครองตน ครองคน ครองงาน

๖. คุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศชาติมีความสุข เจริญรุ่งเรือง เพราะสิ่งเหล่านี้จะเกิดได้ต้องอาศัยปัจเจกบุคคลที่มีคุณธรรม ยิ่งคนในชาติจำนวนมากเท่าใดคุณธรรมที่มีมากจะช่วยเสริมสร้างความสงบสุข และความเจริญให้แก่ประเทศชาติโดยรวม เช่น ความสุจริต ความมุ่งมั่น ความอดทน ความเสียสละ ความสามัคคี เป็นต้น เป็นคุณธรรมส่งเสริมความสงบสุข และความเจริญของประเทศชาติ

นอกจากนี้ ความสำคัญของจริยธรรมสรุปได้ดังนี้

๑. จริยธรรม เป็นรากฐานการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการพัฒนานั้น ๆ สร้างความสุข ความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน เพราะหากการพัฒนาใด ๆ ไม่มีดีจริยธรรมเป็นแนวปฏิบัติย่อมก่อให้เกิด การแข่งขัน แย่งชิง เบียดเบียน ทำร้ายที่สุดนำมาซึ่งความทุกข์กายทุกข์ใจของผู้คน

๒. มนุษย์ประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ จิตใจมนุษย์เป็นผู้คิด ผู้สั่งกายให้กระทำ สร้างสรรค์พัฒนาสิ่งต่าง ๆ หากจิตใจได้รับการพัฒนาจริยธรรมดีแล้วย่อมมั่นใจว่าการพัฒนาต่าง ๆ ย่อมส่งผลดี ประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคมโดยรวมแบบยั่งยืน ดังนั้น การจะพัฒนาอะไรต้องพัฒนา จิตใจคนก่อน ด้วยเหตุนี้ จริยธรรมจึงมีความสำคัญที่ต้องพัฒนาให้เกิดในจิตใจผู้คน เมื่อรากฐาน แห่งความเป็นมนุษย์ถูกเติมเต็มในจิตใจแล้ว การพัฒนาต่าง ๆ ย่อมเจริญรุดหน้าไปด้วย และถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สร้างสรรค์

๓. จริยธรรม มีความจำเป็นและมีคุณค่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในสังคม เพราะจริยธรรม เป็นระบบความรู้ ความคิด การปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม แยกแยะให้รู้ดีรู้ชั่ว ผิด ถูก ควร ไม่ควร ดังนั้น การมีจริยธรรมย่อมทำให้คนในสังคม คิด พูด ทำ ในทางที่เป็นคุณประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ความสงบ สุข ความรัก ความสามัคคีย่อมเกิดขึ้นได้ง่ายและมั่นคง

๔. จริยธรรม เป็นทางขึ้นนำพฤติกรรมมนุษย์ให้รับรู้ เข้าใจ ยอมรับความเป็นเพื่อนมนุษย์ ที่มีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน และช่วยเหลือหลอมให้คนเกิดความรัก ความสามัคคีต่อกัน ประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทรต่อผู้อาวุโสกว่า และมีความอ่อนโยนต่อผู้ที่ด้อยกว่าทั้งด้านอายุ ตำแหน่ง หน้าที่การงาน หรือสถานภาพทางสังคม

๕. จริยธรรม เป็นทางขึ้นนำพฤติกรรมในการทำงานราชการ ไว้ ๓ ประการ โดยข้าราชการเป็นคนดี คนเก่งอย่างสมบูรณ์นั้น จะต้องมีความดีครบทั้ง ๓ ประการในคน ๆ เดียวกัน อันได้แก่ พฤติกรรม ของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมในหน้าที่ราชการ โดยที่

๕.๑ พฤติกรรมของพลเมืองดี หมายถึง พฤติกรรมการทำตามกฎหมาย พฤติกรรมซื่อสัตย์ พฤติกรรมรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม นั่นคือการไม่เบียดเบียนผู้อื่นและตนเอง ยึดมั่น ในศาสนา และวัฒนธรรมที่ดีงาม

๕.๒ พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ หมายถึง พฤติกรรมการปรับตนให้สามารถ ทำงานที่แปลกใหม่ สามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าและสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย ทางสังคม และทางจิตใจ มีพฤติกรรมการพัฒนาผู้อยู่ในความรับผิดชอบ พฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมที่เหมาะสม และพฤติกรรมการ พัฒนากลุ่มและสังคม รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

๕.๓ พฤติกรรมในหน้าที่ราชการ คือ พฤติกรรมการทำงานเพื่องานราชการ และเพื่อส่วนรวม เป็นสำคัญ พฤติกรรมรักษาระเบียบวินัยของทางราชการ ตลอดจนมีจรรยาวิชาชีพอของตน สามารถปรับตัวให้อยู่ในระบบงานแบบราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง

นักวิชาการได้สรุปความหมายของจริยธรรมว่าหมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม ดึงมาประกอบไปด้วยคุณธรรม ศีลธรรม ซึ่งในความหมายของคุณธรรมนั้น หมายถึง สภาพคุณงามความดี ส่วนศีลธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบ ดังนั้น คำว่า จริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม มีความหมายที่สอดคล้องกันในลักษณะของความประพฤติ หรือการประพฤติปฏิบัติที่ดีที่ชอบ อย่างไรก็ตาม คำว่า “จริยธรรม” มักจะใช้กับการประพฤติปฏิบัติในการประกอบอาชีพ หรือดำเนินกิจการของบุคคล เช่น จริยธรรมธุรกิจ จริยธรรมทางวิชาการ และจริยธรรมทางการเมือง เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังได้อธิบายถึงความแตกต่างระหว่าง “จริยธรรม” กับ “จรรยาบรรณ” “จริยธรรม” กับ “จริยศาสตร์” และ “จริยธรรม” กับ “กฎหมาย” โดยในส่วนของ “จริยธรรม” กับ “จรรยาบรรณ” มักจะมีการใช้สับสน ซึ่งรากศัพท์ “จรรยาบรรณ” หมายถึง หนังสือที่ว่าด้วยความประพฤติที่พึงปฏิบัติ ซึ่งอาจหมายถึงการจัดทำประมวลหลักของความประพฤติที่พึงปฏิบัติ หรือการกำหนดกรอบของความประพฤติที่ดีของผู้ประกอบอาชีพการงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น จรรยาบรรณแพทย์ จรรยาบรรณสื่อมวลชน ซึ่งมีความสับสนในการใช้ศัพท์ “จรรยาบรรณ” กับ “จริยธรรม” หากเป็นการประพฤติไม่เหมาะสม ที่ถูกต้องต้องเรียกว่า “ไม่มีจริยธรรม” แต่การเรียกว่า “ไม่มีจรรยาบรรณ” จะหมายถึงการที่ไม่มีการกำหนดหลักการ หรือข้อกำหนดของความประพฤติที่พึงปฏิบัติไว้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การประมวลหลักความประพฤติที่พึงปฏิบัติที่เรียกว่า “จรรยาบรรณ” กับ “ประมวลจริยธรรม” เป็นเรื่องเดียวกัน ส่วนความแตกต่างของ “จริยธรรม” กับ “จริยศาสตร์” ตามที่ได้กล่าวไปแล้ว “จริยธรรม” เป็นเรื่องของความประพฤติ ส่วน “จริยศาสตร์” เป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญา ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ethics โดยการศึกษาเรื่อง “จริยศาสตร์” เป็นการศึกษาการถกเถียงกันในเรื่องของคุณค่า ความดี ความถูกต้อง ซึ่งเป็นการแสวงหาคำตอบว่า อะไรคือความดี อะไรคือความถูกต้อง

หากพิจารณา “จริยธรรม” กับ “กฎหมาย” จะเห็นได้ว่าทั้ง “จริยธรรม” และ “กฎหมาย” มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือ ต้องการควบคุมพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข ซึ่ง “จริยธรรม” กับ “กฎหมาย” ในบางครั้งก็เป็นเรื่องเดียวกันที่กำหนดโดยค่านิยม หรือวัฒนธรรมประเพณีของสังคมที่จะเป็นตัวกำหนดว่าพฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่เหมาะสมถูกต้อง หรือการกระทำใดเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้อง โดยรัฐอาจจะออกกฎหมายหรือกฎข้อบังคับ ห้ามมิให้มีการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้องดังกล่าวและกำหนดโทษไว้ กรณีดังกล่าวก็จะถือว่า รัฐได้ออกกฎหมายเป็นข้อห้ามการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนจริยธรรม

อย่างไรก็ดี “จริยธรรม” มีความแตกต่างกับกฎหมาย ๔ ประการ ประการแรก คือ จริยธรรมเป็นเรื่องของความประพฤติในระดับสูง ส่วนกฎหมายเป็นการควบคุมความประพฤติในระดับมาตรฐานขั้นต่ำเท่านั้น จึงทำให้สิ่งที่ฝ่าฝืนจริยธรรมหลายเรื่องไม่ได้ถูกกำหนดว่าผิดกฎหมาย เช่น การทำร้าย ถือว่าผิดกฎหมายแต่ในแง่มุมมองของจริยธรรมยังต้องการให้มนุษย์มีความกรุณาปราณีไม่เบียดเบียนกันด้วย ประการที่สอง กฎหมายเป็นข้อกำหนดที่บังคับเป็นการทั่วไป ส่วน “จรรยาบรรณ” ซึ่งเป็นข้อกำหนดทางจริยธรรม อาจใช้กับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรืออาจใช้เฉพาะในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง เช่น จรรยาบรรณแพทย์ ก็ใช้กับแพทย์เท่านั้น ไม่ได้มีสภาพบังคับใช้กับคนทั่วไป ประการที่สาม กฎหมายจะมีการกำหนดบทลงโทษและบทบังคับไว้ชัดเจน ในขณะที่จริยธรรมอาจไม่ได้กำหนดบทลงโทษไว้ แต่อาจเป็นการลงโทษทางสังคมก็ได้ ประการที่สี่ “จริยธรรม” มักจะเน้นที่การสร้างเสริมหรือพัฒนาจิตสำนึกจากภายในให้คนรู้สึกถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและต้องทำในสิ่งที่ถูกต้องด้วยสำนึกของตน ไม่ใช่เพราะกลัวว่าจะถูกลงโทษอย่างที่คนเกรงกลัวกฎหมาย อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายและจริยธรรมจะมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันที่มุ่งให้คนในสังคมทำในสิ่งที่ถูกต้อง แต่ในความเป็นจริงไม่สามารถออกกฎหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมฝ่าฝืนจริยธรรมของบุคคลในทุกๆ เรื่องได้ แต่การสร้างสังคมสงบสุขจำเป็นต้องใช้หลักจริยธรรมเข้ามาเสริมการใช้กฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว

จริยธรรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐ นั้นมีความหมายว่าสภาพที่ทรงไว้ซึ่งความประพฤติโดยชอบ ทั้งนี้ การจะรักษาจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้จะต้องระวังดูแล ป้องกัน และเยียวยาใน ๔ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ เจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละคนระวังในการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับข้อปฏิบัติทางจริยธรรมและไม่ฝ่าฝืนข้อปฏิบัติทางจริยธรรม

ระดับที่ ๒ ผู้บังคับบัญชา องค์กรผู้เกี่ยวข้องและสังคม ดูแล ส่งเสริมและพัฒนาให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจริยธรรม

ระดับที่ ๓ ผู้บังคับบัญชา องค์กรผู้เกี่ยวข้องและสังคม ป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่าฝืนข้อปฏิบัติทางจริยธรรม

ระดับที่ ๔ ผู้บังคับบัญชาเยียวยาโดยดำเนินการลงโทษ (Punishment) หรือแก้ไข (Correction) แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติทางจริยธรรม

กล่าวโดยสรุป จริยธรรมเป็นลักษณะของความประพฤติที่เหมาะสม ถูกต้อง ชอบธรรม โดยจริยธรรมไม่ใช่กฎหมาย แต่เป็นลักษณะพฤติกรรมที่สูงกว่ากฎหมาย การฝ่าฝืนจริยธรรมจึงอาจไม่ได้เป็นความผิดตามกฎหมาย แต่บางครั้งก็อาจมีการกำหนดกฎหมายหรือกฎเกณฑ์เพื่อห้ามการกระทำผิดที่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมหรือจริยธรรมขึ้นมาได้ ดังนั้น กฎหมายจึงอาจมีบทบาทไม่มากนักต่อการควบคุมพฤติกรรมทางสังคม แต่จริยธรรมจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้สังคมสงบสุข และทำให้ผู้คนในสังคมเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนรวม กฎหมายและจริยธรรมจึงมีบทบาทที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ จริยธรรมเป็นเรื่องของความถูกต้อง ชั่ว ดี ซึ่งอาจเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงได้ด้วย ปัจจุบันประเทศไทย

มีกฎหมายพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่กำหนดให้มีหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อีกทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในหลักจริยธรรมในสังคมไทย

๔.๓ องค์ประกอบของคุณธรรม จริยธรรม

๑. องค์ประกอบทางด้านพุทธรปัญญาหรือด้านความคิด (Cognitive Component) หมายถึง องค์ประกอบที่เป็นความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม สามารถประเมินพฤติกรรมได้ดี ชั่ว ผิด ถูก ควรทำ ไม่ควรทำ (Moral Thought) มีค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) มีความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Belief) มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognitive) การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และการตัดสินใจทางจริยธรรม (Moral Judgement)

๒. องค์ประกอบทางอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมว่า มีความพอใจชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เคยปฏิบัติมาจากการพร่ำสอนของพ่อแม่ ได้แก่ เจตคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral reaction)

๓. องค์ประกอบทางพฤติกรรมทางจริยธรรม (Behavior Component) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด สมควรหรือไม่สมควร ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำทางจริยธรรม (Moral Act) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

นอกจากนี้ องค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรม ยังประกอบไปด้วย

๑. ระเบียบวินัย (Discipline) สังคมที่ผู้คนไม่มีระเบียบวินัย ไม่มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ สังคม ย่อมมีแต่ความวุ่นวาย เตื่อตร้อน ถูกเบียดเบียน หาความสุขไม่ได้ ความมีระเบียบวินัยของคนในชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ

๒. สังคม (Society) เป็นการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผนก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันแสดงถึงความมีระเบียบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน

๓. อิสระเสรี (Autonomy) การที่บุคคลมีพัฒนาการแห่งมนสำนึก ย่อมมีความอิสระสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีระเบียบวินัย และสังคมของตน เป็นค่านิยมสูงสุดที่คนได้รับการขัดเกลาแล้วสามารถบำเพ็ญตนตามเสรีภาพเฉพาะตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเอง ชักนำตนเองให้อยู่ในทำนองคลองธรรม

๔.๔ ทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรม

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development)

ทฤษฎีพัฒนาการทางคุณธรรม จริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ที่รู้จักกันดีในนามทฤษฎีเหตุผลทางจริยธรรม ที่ได้ศึกษาวิจัยต่อยอดมาจากแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg) พัฒนาการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมของมนุษย์สามารถแบ่งได้ ๓ ระดับ แต่ละระดับใช้วัยเป็นเกณฑ์ มนุษย์จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมตามลำดับขั้นจากน้อยไปมากตามลำดับ

ระดับ ๑ คือ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-Conventional Level) อายุ ๒-๑๐ ปี หมายถึง คนที่อยู่ในระดับวัยช่วงนี้ใช้ความต้องการของตนเองและการกลัวการลงโทษเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าจะทำอะไรหรือไม่ทำ โดยในช่วงนี้มีพัฒนาการ ๒ ขั้น ได้แก่ ขั้นแรก คือ กลัวถูกลงโทษทำให้ร่างกายเจ็บปวดและกลัวผู้ใหญ่ที่มีอำนาจในการลงโทษทางร่างกายให้เจ็บปวดจึงยอมทำตามคำสั่ง ขั้นสองคือเลือกทำในสิ่งที่ชอบและพอใจ เริ่มรู้จักแลกเปลี่ยนการรับสิ่งของจากคนอื่นและการให้ตอบแทน เป็นต้น

ระดับที่ ๒ ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) อายุ ๑๐-๑๖ ปี ในระดับนี้บุคคลเรียนรู้ทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือพวกของตน และทำตามกฎหมาย คำสอนของศาสนา มีความเห็นใจผู้อื่น รู้จักแสดงบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสมตามสังคมนั้น ๆ

ระดับที่ ๓ ระดับหลังกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป หมายถึง การตัดสินใจข้อขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการนำมาไตร่ตรองด้วยตนเอง ตัดสินพฤติกรรมต่าง ๆ ตามความคิดและเหตุผลของตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามที่คิดว่าเหมาะสม

ในแต่ละระดับของพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมนี้ จะมีขั้นของการพัฒนาการใช้เหตุผลทางจริยธรรมของบุคคลที่แสดงถึงลำดับการพัฒนาที่ละเอียดลงไปอีก กล่าวคือ **ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-Conventional Level) ช่วงวัย ๒-๑๐ ปี** จะมีขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ๒ ขั้น แบ่งตามอายุ คือ **ขั้นที่ ๑** อายุ ๒-๗ ปี เป็นขั้นการหลบหลีกการถูกลงโทษ บุคคลสามารถใช้เหตุผลทางจริยธรรมที่เกิดจากความกลัวจะถูกลงโทษ **ขั้นที่ ๒** ช่วงอายุ ๗-๑๐ ปี เป็นขั้นแสวงหารางวัล บุคคลจะมีความสนใจรางวัลใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมว่าจะทำอะไร ๆ อาศัยรางวัล ค่ายกย่อง เป็นตัวนำทางตัดสินใจ **ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ช่วงอายุ ๑๐-๑๖ ปี** จะมีการใช้เหตุผลทางจริยธรรม ๒ ขั้น คือ **ขั้นที่ ๓ (ต่อจากขั้นที่สองในระดับก่อนกฎเกณฑ์)** ช่วงอายุประมาณ ๑๐-๑๓ ปี เป็นขั้นทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ คนวัยนี้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตัดสินพฤติกรรมใด ๆ ว่าดีหรือไม่ โดยถือตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ เพื่อให้ผู้อื่นพอใจและยอมรับ **ขั้นที่ ๔** ช่วงอายุ ๑๓-๑๖ ปี เป็นขั้นทำตามหน้าที่ของสังคม ในช่วงนี้บุคคลจะใช้กฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนของสังคมมาเป็นกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตและจะปฏิบัติหน้าที่ตามค่านิยมและกฎเกณฑ์กลุ่มและสังคมเพื่อเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือสังคม **ระดับหลังกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป** จะมีขั้นการใช้เหตุผลทางจริยธรรม ๒ ขั้น โดยพัฒนาการมาจากขั้นและระดับที่ผ่านมา ได้แก่ **ขั้นที่ ๕** ช่วงอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป เป็นขั้นใช้สัญญาทางสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจเลือกกระทำ

โดยมีเหตุผลนำค่านิยมของสังคม ขึ้นนี้ยึดถือประโยชน์และความถูกต้องเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก โดยในการใช้เหตุผลส่วนตนจะต้องนำกฎเกณฑ์ของสังคม กฎหมาย ศาสนา และความคิดเห็นของบุคคลรอบด้านมาร่วมในการพิจารณาความเหมาะสมด้วยใจเป็นกลางเข้าไปในในสิทธิของตนและเคารพในสิทธิของผู้อื่น สามารถควบคุมตนเอง มีสำนึกผิด ชอบ ชั่ว ดี **ขั้นที่ ๖** วัยผู้ใหญ่ เป็นขั้นใช้หลักการคุณธรรมจริยธรรมสากล ในวัยนี้ยึดหลักการและอุดมคติสากล นอกเหนือจากกฎเกณฑ์สังคมของตน มีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ มีความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ไม่ถือเชื้อชาติ เพศ หรือผิวพรรณ ยึดประโยชน์สุขของเพื่อนร่วมโลก

ตาราง แสดงระดับพัฒนาการทางคุณธรรม จริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

ระดับพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรม	ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ระดับก่อนเกณฑ์ (Pre-Conventional Level) อายุ ๒-๑๐ ปี	ขั้นที่ ๑ ขั้นการหลบหลีกการถูกลงโทษ (อายุ ๒-๗ ปี) ขั้นที่ ๒ ขั้นแสวงหารางวัล (อายุ ๗-๑๐ ปี)
ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) อายุ ๑๐-๑๖ ปี	ขั้นที่ ๓ ขั้นทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ ๑๐-๑๓ ปี) ขั้นที่ ๔ ขั้นทำตามหน้าที่ของสังคม (อายุ ๑๓-๑๖ ปี)
ระดับหลังกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	ขั้นที่ ๕ ขั้นใช้สัญญาสังคม (อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป) ขั้นที่ ๖ ขั้นใช้หลักการคุณธรรม จริยธรรมสากล (วัยผู้ใหญ่)

ต่อมาโคลเบอร์ก (Kohlberg) พัฒนาทฤษฎีเหตุผลทางจริยธรรมที่สูงกว่าขั้นที่ ๖ คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม ขั้นที่ ๗ เรียกว่า Ultimate Faith เป็นขั้นที่บุคคลจะทำหรือไม่ทำอะไรโดยความเชื่อถือศรัทธาขั้นปรารถนาในความเกี่ยวเนื่องของชีวิต โคลเบอร์ก (Kohlberg) ศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องและเสนอข้อค้นพบว่าบุคคลจะสามารถมีพัฒนาการทางจริยธรรมถึงขั้นที่ ๖ เมื่อการพัฒนาความคิดสติปัญญาสมบูรณ์ซึ่งอย่างรวดเร็วที่สุดคือ อายุ ๑๓ ปี ซึ่งยากมากและน้อยคนมากที่จะบรรลุถึงขั้นที่ ๖ แม้เพียงขั้นที่ ๔ ก็มีคนเพียงร้อยละ ๒๕ ของมนุษย์ในโลกเท่านั้นที่สามารถบรรลุถึง

๔.๕ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้สร้างมาจากบริบทสังคมไทย จึงกล่าวได้ว่า เป็นทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย ทฤษฎีนี้แสดงถึงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งว่า พฤติกรรมและจิตลักษณะเหล่านี้ มีสาเหตุจากอะไรบ้าง โดยใช้รูปต้นไม้เป็นสื่อในการนำเสนอ โดยแบ่งต้นไม้จริยธรรม ออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

๑. ส่วนบนต้นไม้ ได้แก่ ดอกและผลของต้นไม้หมายถึง พฤติกรรมของคนที่ดีและเป็นคนเก่งที่มีสาเหตุมาจากการอบรมเลี้ยงดูเด็ก พฤติกรรมขยันเรียน พฤติกรรมสุขภาพ พฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมพลเมืองดี และพฤติกรรมพัฒนาสังคม

๒. ส่วนกลางของต้นไม้ ได้แก่ ลำต้น หมายถึง เหตุปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เป็นคนดีและคนเก่งต้องประกอบด้วย (๑) เหตุผลเชิงจริยธรรม (๒) มุ่งอนาคตควบคุมตน (๓) เชื่ออำนาจในตน (๔) แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ และ (๕) ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม

๓. ส่วนที่เป็นฐานสุดของต้นไม้ ได้แก่ รากต้นไม้ เหตุปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เป็นคนดีและคนเก่งต้องประกอบด้วย (๑) ความเฉลียวฉลาด (๒) สุขภาพจิตดี และ (๓) ประสบการณ์ทางสังคม

ทั้ง ๓ ส่วนของต้นไม้จริยธรรมมีความสัมพันธ์ สนับสนุนกันจากส่วนรากไปยังส่วนกลางคือลำต้น และส่วนบนคือดอกและผลของต้นไม้ จากเหตุปัจจัยเหล่านี้ จึงทำให้บุคคลเป็นคนดีและคนเก่งดังนี้

รากของต้นไม้ มีรากหลัก ๓ ราก สื่อถึงลักษณะพื้นฐานของจิต ๓ ประการ ได้แก่ (๑) สุขภาพจิต หมายถึง บุคคลควรมีความวิตกกังวล ความตื่นเต้น ความไม่สบายใจอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่พบเจอ (๒) ความเฉลียวฉลาด (สติปัญญาดี) หมายถึง การรู้การคิดในขั้นรูปธรรมหลายด้าน และการคิดในขั้นนามธรรม และ (๓) ประสบการณ์ทางสังคม หมายถึง การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจ และสามารถคาดหรือทำนายความรู้สึกของบุคคลอื่น จิตลักษณะทั้ง ๓ ประการนี้ จะเป็นจิตลักษณะพื้นฐานของจิตลักษณะ ๕ ตัวบน คือ ส่วนลำต้นและเป็นจิตลักษณะพื้นฐานของพฤติกรรมของบุคคลในส่วนที่เป็นดอกและผลด้วย ดังนั้น บุคคลจะต้องมีจิตลักษณะทั้ง ๓ ประการนี้ในปริมาณสูงเหมาะสมตามวัย จึงจะทำให้จิตลักษณะอีก ๕ ตัวบนลำต้นพัฒนาได้อย่างดีและพฤติกรรมที่น่าปรารถนามากด้วย

ส่วนที่เป็นส่วนกลางคือลำต้น อันเป็นผลจากจิตลักษณะพื้นฐานที่ราก ๓ ประการ ประกอบด้วยจิตลักษณะ ๕ ประการ ได้แก่ (๑) ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม ทศนคติ หมายถึง การเห็นประโยชน์และโทษของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพอใจ ไม่พอใจต่อสิ่งนั้น และความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ส่วนรวมเห็นว่าดีงาม ส่วนใหญ่แล้วมักเกี่ยวข้องกับหลักศาสนา เช่น ความกตัญญู ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ เป็นต้น และค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าสำคัญ เช่น ค่านิยมที่จะศึกษาต่อในระดับสูง ค่านิยมในการใช้สินค้าไทย ค่านิยมในด้านการรักษาสุขภาพ เป็นต้น (๒) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เจตนาของการกระทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวหรือพวกพ้อง

(๓) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลว่าสิ่งที่ทำลงไปในปัจจุบันจะส่งผลอย่างไร ในปริมาณเท่าใด ต่อใคร ตลอดจนความสามารถในการทนรอต่อผลสำเร็จที่สูงงอมที่ควรมีควรได้ (๔) ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อว่าผลที่ตนกำลังได้รับอยู่เกิดจากการกระทำของตนเอง มิใช่เกิดจากโชคเคราะห์ ความบังเอิญ หรือการควบคุมของคนอื่นเป็นความรู้สึกในการทำนายได้ ควบคุมได้ ของบุคคล และ (๕) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมานะพยายามฝ่าฟันอุปสรรคในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่ย่อท้อ จิตลักษณะทั้ง ๕ ประการนี้ เป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่น่าปรารถนาที่เปรียบเสมือนดอก และผลบนต้นไม้

ส่วนที่เป็นดอกและผล คือ ส่วนของดอกและผล เป็นส่วนของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง ซึ่งแสดงพฤติกรรมการทำความดีละเว้นความชั่ว ซึ่งเป็นพฤติกรรมของคนดีและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นพฤติกรรมของคนเก่ง พฤติกรรมของคนดีและเก่งสามารถแบ่งเป็น ๒ ส่วน ด้วยกัน

๑. พฤติกรรมของคนดีประกอบด้วย ๒ พฤติกรรมหลัก ได้แก่

๑.๑ พฤติกรรมไม่เบียดเบียนตนเอง เป็นพฤติกรรมที่ไม่ทำร้ายตนเอง เช่น พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเอง ไม่สูบบุหรี่ ไม่ติดยาเสพติด ไม่เล่นการพนัน เป็นต้น

๑.๒ พฤติกรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นพฤติกรรมไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เช่น พฤติกรรมสุภาพบุรุษ ไม่ก้าวร้าว พฤติกรรมการขับขี่ยานพาหนะอย่างมีมารยาท พฤติกรรมซื่อสัตย์ เป็นต้น

๒. พฤติกรรมของคนเก่ง ประกอบด้วย ๒ พฤติกรรมหลัก ได้แก่

๒.๑ พฤติกรรมรับผิดชอบ เช่น พฤติกรรมการเรียนการทำงาน พฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูเด็ก พฤติกรรมปกครองของหัวหน้า พฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ และพฤติกรรมเคารพกฎหมาย เป็นต้น

๒.๒ พฤติกรรมพัฒนา เช่น พฤติกรรมพัฒนาตนเอง (เช่น พฤติกรรมใฝ่รู้ พฤติกรรมรักการอ่าน เป็นต้น) พฤติกรรมพัฒนาผู้อื่น (เช่น พฤติกรรมการสนับสนุนให้ผู้อื่นปลอดภัยในการทำงาน พฤติกรรมเพื่อช่วยเพื่อนป้องกันโรคเอดส์ เป็นต้น) และพฤติกรรมพัฒนาสังคม (เช่น พฤติกรรมจิตอาสา เป็นต้น)

๔.๖ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสร้างคนไทยเป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์”

การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อาจประกอบด้วยความรู้ในข้อปฏิบัติหลัก ๓ ประการ คือ การมีหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือเป็นหลักปฏิบัติ ทุกศาสนาสอนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ซึ่งคุณธรรมสำคัญที่ดำรงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ (๑) ไม่เอาเปรียบคนอื่น (๒) ไม่ละเมิดสิทธิของคนอื่น (๓) ไม่ก้าวร้าวเสียดสีคนอื่น และ (๔) ประกอบสัมมาอาชีพสร้างความสำเร็จให้สังคมโดยประพฤติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ และการมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ คือ สอนให้รู้จักวางแผนชีวิตที่ถูกต้อง มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน รู้จักป้องกันเหตุอันไม่พึงประสงค์ที่จะเกิดขึ้น รู้จักรักษาระเบียบวินัย รู้จักพัฒนาตนเอง มีความเอื้ออาทร รู้จักสามัคคี มีความรักในสถาบันของชาติ คือ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๔.๗ แนวคิดศาสตร์พระราชากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“ศาสตร์พระราชากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ดำรงแห่งชีวิตและแนวทางการดำเนินชีวิตจากพระราชจริยวัตรตลอดพระชนม์ชีพของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่นอกจากจะทรงด้วยทศพิธราชธรรมแล้ว ยังทรงเป็นพระราชินีที่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต และการทำงานแก่พสกนิกรของพระองค์และนานาชาติอีกด้วย ผู้คนต่างประจักษ์ถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์และมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอันหาที่สุดมิได้ ซึ่งแนวคิดหรือหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร นอกจากจะเป็นหลักการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล เพื่อให้การดำรงชีวิตอยู่แบบสมดุล มีความสุขแล้ว ยังเป็นหลักสำคัญในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีส่วนหนึ่งได้

ความสำคัญของศาสตร์พระราชากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) และแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้นำมามาเป็นหลักการสำคัญในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาประเทศให้สมดุลทางวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป ให้ “คุณธรรมนำการพัฒนา” สร้างสังคมแห่งคุณธรรมตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงยึดหลักการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว และสามารถปฏิบัติได้จริง เป็นแนวทางมุ่งประโยชน์ต่อประชาชนอย่างสูงสุด ยึดหยุ่นและสามารถเป็นหลักการดำเนินชีวิตได้ในทุกระดับตั้งแต่ปัจเจกบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชนและสังคมในภาพรวม หลักการทรงงานที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้รวบรวมไว้ทั้งหมด ๒๓ ประการ ดังนี้

๑. จะทำอะไรต้องศึกษาข้อมูลให้เป็นระบบ ทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลเบื้องต้น ทั้งเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ได้จริงอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และตรงตามเป้าหมาย

๒. ระเบิดจากภายใน จะทำการใด ๆ ต้องเริ่มจากคนที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ต้องสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้เกิดความเข้าใจและอยากทำ ไม่ใช่การสั่งให้ทำ คนไม่เข้าใจก็อาจจะไม่ทำก็เป็นได้ ในการทำงานนั้นอาจจะต้องคุยหรือประชุมกับลูกน้อง เพื่อนร่วมงาน หรือคนในทีมเสียก่อน เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและวิธีการต่อไป

๓. แก้ปัญหาจากจุดเล็ก ควรมองปัญหาภาพรวมก่อนเสมอ แต่เมื่อจะลงมือแก้ปัญหาหนึ่ง ควรมองในสิ่งที่คนมักจะมองข้าม แล้วเริ่มแก้ปัญหาจากจุดเล็ก ๆ เสียก่อน เมื่อสำเร็จแล้วจึงค่อย ๆ ขยับขยายแก้ปัญหาไปเรื่อย ๆ ทีละจุด เราสามารถเอามาประยุกต์ใช้กับการทำงานได้ โดยมองไปที่เป้าหมายใหญ่ของงานแต่ละชิ้น แล้วเริ่มลงมือทำจากจุดเล็ก ๆ ก่อน ค่อย ๆ ทำ ค่อย ๆ แก้ไปที่ละจุด งานแต่ละชิ้นก็จะลุล่วงไปได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ “ถ้าปวดหัวคิดอะไรไม่ออก ก็ต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน มันไม่ได้แก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปัญหาก็ทำให้เราปวดหัวให้ได้เสียก่อน เพื่อจะให้อยู่ในสภาพที่ดีได้...”

๔. ทำตามลำดับขั้น เริ่มต้นจากการลงมือทำในสิ่งที่จำเป็นก่อน เมื่อสำเร็จแล้วก็เริ่มลงมือสิ่งที่จำเป็นลำดับต่อไปด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ถ้าทำตามหลักนี้ได้งานทุกอย่างก็จะสำเร็จได้โดยง่าย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนเสียก่อน ได้แก่ สุขภาพสาธารณสุข จากนั้นจึงเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรสามารถปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗

๕. ภูมิสังคม ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอคน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน “...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

๖. ทำงานแบบองค์รวม ใช้วิธีคิดเพื่อการทำงาน โดยวิธีคิดอย่างองค์รวม คือการมองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดอย่างเป็นระบบครบวงจร ทุกสิ่งทุกอย่างมีมิติเชื่อมโยงต่อกัน มองสิ่งที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง

๗. ไม่ติดตำรา เมื่อเราจะทำการใดนั้น ควรทำงานอย่างยืดหยุ่นกับสภาพและสถานการณ์นั้น ๆ ไม่ใช่การยึดติดอยู่กับแค่นิยามวิชาการ เพราะบางทีความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด บางครั้งเรายึดติดทฤษฎีมากจนเกินไปจนทำอะไรไม่ได้เลย สิ่งที่เราทำบางครั้งต้องโอบอ้อมต่อสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และจิตวิทยาด้วย

๘. รู้จักประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สุข ในการพัฒนาและช่วยเหลือราษฎร พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงใช้หลักในการแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เองหาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่อยู่ในภูมิภาคนั้นมาแก้ไข ปรับปรุง โดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ยุ่งยากมากนัก ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “...ให้ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติจะได้ประหยัดงบประมาณ...”

๙. ทำให้ง่าย ทรงคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุงแก้ไข การพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและที่สำคัญอย่างยิ่งคือ สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนและระบบนิเวศโดยรวม “ทำให้ง่าย”

๑๐. การมีส่วนร่วม ทรงเป็นนักประชาธิปไตย ทรงเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมแสดงความคิดเห็น “...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำให้กว้างขวาง หนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาดนั้น แท้จริงคือการระดมสติปัญญา และประสบการณ์อันหลากหลายมาอำนวยความสะดวกการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...”

๑๑. ต้องยึดประโยชน์ส่วนรวม พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “...ใครต่อใครบอกว่า ขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจรำคาญด้วยคำว่า ใครต่อใครมาก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมอาจมานึกในใจว่า ให้ ๆ อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เพื่อส่วนรมนั้น มิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...”

๑๒. บริการจุดเดียว ทรงมีพระราชดำริมากกว่า ๒๐ ปีแล้ว ให้บริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาหลายแห่งทั่วประเทศโดยใช้หลักการ “การบริการรวมที่จุดเดียว : One Stop Service” โดยทรงเน้นเรื่องรู้จักสามัคคีและการร่วมมือร่วมใจกันด้วยการทำงานที่ปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑๓. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรงมองปัญหาธรรมชาติอย่างละเอียด โดยหากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติช่วยเหลือเราด้วย

๑๔. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ทรงนำความจริงในเรื่องธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงสถานะที่ไม่ปกติเข้าสู่ระบบที่ปกติ เช่น การบำบัดน้ำเน่าเสียโดยใช้ผักตบชวา ซึ่งมีตามธรรมชาติให้ดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ

๑๕. ปลูกป่าในใจคน การจะทำการใดสำเร็จต้องปลูกจิตสำนึกของคนเสียก่อนต้องให้เห็นคุณค่าเห็นประโยชน์กับสิ่งที่จะทำ “...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะต้องปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ปลุกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและจะรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

๑๖. ขาดทุนคือกำไร หลักการในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มีต่อพสกนิกรไทย “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร

๑๗. การพึ่งพาตนเอง การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เพื่อการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นด้วยการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้มีความเข้มแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตชีวิตได้ต่อไป แล้วขั้นต่อไปก็คือการพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

๑๘. พอยุ่พอกิน ให้ประชาชนสามารถอยู่อย่าง “พอยุ่พอกิน” ให้ได้เสียก่อน แล้วจึงค่อยขยายให้มีโอกาสสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป

๑๙. เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้ดำเนินไปบน “ทางสายกลาง” เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งปรัชญานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ

๒๐. ความซื่อสัตย์สุจริต จริ่งใจต่อกัน ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจแม้จะมีความรู้น้อย ก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ

๒๑. ทำงานอย่างมีความสุข ทำงานต้องมีความสุขด้วย ถ้าเราทำงานอย่างไม่มีความสุข เราจะแพ้ แต่ถ้าเรามีความสุขเราจะชนะ สนุกกับการทำงานเพียงเท่านั้น ถือว่าเราชนะแล้ว หรือจะทำงาน โดยคำนึงถึงความสุขที่เกิดจากการได้ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นก็สามารถทำได้ “...ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

๒๒. ความเพียร การเริ่มต้นทำงานหรือสิ่งใดนั้นอาจจะได้ไม่มีความพร้อม ต้องอาศัยความอดทน และความมุ่งมั่น ดังเช่นพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” กษัตริย์ผู้เพียรพยายาม แม้จะไม่เห็นฝั่งก็จะว่ายน้ำต่อไป เพราะถ้าไม่เพียรว่ายน้ำก็จะตกเป็นอาหารปลา ปู ปลา และไม่ได้พบกับเทวดาที่ช่วยเหลือมิให้จมน้ำ

๒๓. รู้ รัก สามัคคี รู้ คือ รู้ปัญหาและรู้วิธีแก้ปัญหานั้น รัก คือ เมื่อเรารู้ถึงปัญหาและวิธีแก้แล้ว เราต้องมีความรักที่จะลงมือทำ ลงมือแก้ไขปัญหานั้น สามัคคีคือ การแก้ไขปัญหาดัง ๆ ไม่สามารถลงมือทำคนเดียวได้ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน

ศาสตร์พระราชาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการสร้างสังคมไทยให้เกิดสันติสุข ซึ่งจะเป็นผลสืบเนื่องจากการที่ประชาชนและสังคมไทยได้ตระหนัก และเล็งเห็นความสำคัญในการอุ้มชูตัวเองให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ เตื่อร้อนซึ่งสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน ให้ตนเองอยู่ได้ พอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวัง ที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้แล้วบนฐาน หลักคุณธรรมตามศาสตร์พระราชาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดหลัก **ความพอประมาณ** คือ พอมี พอกิน สามารถอุ้มชูตัวเองได้ **ความมีเหตุผล** คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณ ในมิติต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันพร้อมที่จะรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยมี ความรู้และคุณธรรม เป็นเงื่อนไขสำคัญในการปฏิบัตินั้น จะเป็นรากฐาน สำคัญให้กับการสร้างสมดุลให้กับการดำรงชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งสำคัญในการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับสังคมไทยนั่นเอง

๔.๘ ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรม

การศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับปัจจัยในการส่งเสริมจริยธรรม พบว่า มีปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรมในภาครัฐ จึงได้สรุปสาระสำคัญออกมาเป็นลักษณะปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรม แล้วทดสอบลักษณะปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรม โดยการสำรวจข้อมูลทัศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนเพื่อสะท้อนให้เห็นสภาพสถานการณ์ทางจริยธรรมในหน่วยงานของรัฐในปัจจุบัน และเพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสภาพจริยธรรมภาครัฐในหน่วยงานของรัฐ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของลักษณะปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมได้ ดังนี้

๑. การรับรู้มาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรม

การรับรู้และเข้าใจมาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรมของหน่วยงาน เป็นปัจจัยสำคัญ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐรับรู้และเข้าใจมาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรมของหน่วยงาน จะช่วยป้องกันการประพฤติผิดและฝ่าฝืนจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถ ทราบถึงความคาดหวังทางจริยธรรมต่อการทำหน้าที่ของตนเพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้สอดคล้องกับมาตรฐานทางจริยธรรมที่กำหนด มีเกณฑ์ในการตรวจสอบและลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ฝ่าฝืนจริยธรรมเพื่อป้องกันการฝ่าฝืนจริยธรรม สามารถใช้เป็นกรอบมาตรฐานในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้สามารถให้บริการกับประชาชนโดยเท่าเทียมไม่มีการเลือกปฏิบัติ และในภาพรวมจะช่วยให้ประชาชนมีความเชื่อถือศรัทธาเจ้าหน้าที่ของรัฐมากขึ้น

๒. ระเบียบกฎหมายภาครัฐไม่ซับซ้อนและเป็นภาระต่อประชาชนมากเกินไป

ระเบียบกฎหมายหรือขั้นตอนในการติดต่อราชการที่มีความยุ่งยากซับซ้อน หรือเป็นภาระต่อประชาชนมากเกินไป จะเป็นช่องทางให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน และเอื้อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้ระเบียบ กฎหมาย หรืออำนาจหน้าที่ของหน่วยงานในการให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดได้

๓. มีการกำหนดหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการส่งเสริมจริยธรรมที่ชัดเจน

การขับเคลื่อนนโยบายด้านการส่งเสริมจริยธรรมของหน่วยงาน จำเป็นจะต้องกำหนดหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในภารกิจดังกล่าวที่ชัดเจน โดยหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบภารกิจดังกล่าวจะต้องมีกลไก ระบบ และเครื่องมือในการส่งเสริมจริยธรรมภายในองค์กรที่ชัดเจน

๔. นโยบายและการส่งเสริมจริยธรรมที่ชัดเจน

การขับเคลื่อนการส่งเสริมจริยธรรมจะต้องมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมจริยธรรมที่ชัดเจน ผู้บริหารและหน่วยงานให้ความสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรม มีการกำหนดมาตรการหรือแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมเชิงรุก มีการกำหนดมาตรการในการป้องกันการฝ่าฝืนจริยธรรม และหากมีการฝ่าฝืนจริยธรรมก็มีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งกับผู้ฝ่าฝืนจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ

๕. การบริหารทรัพยากรบุคคล

กระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลเริ่มตั้งแต่การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรในหน่วยงาน เป็นไปตามหลักคุณธรรมและคำนึงถึงความเหมาะสมทางจริยธรรม ระบบการประเมินผล การปฏิบัติงาน

มีการนำปัจจัยด้านจริยธรรมมาใช้ประกอบในการพิจารณา การปรับเลื่อนตำแหน่ง และการให้ความดีความชอบ ควรมีการนำปัจจัยด้านจริยธรรมมาประกอบการพิจารณา เพื่อส่งเสริมคนดีให้เข้ามามีบทบาทที่ดีกับหน่วยงาน และควรสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมของบุคลากรในหน่วยงานทุกระดับ

๖. กลไกกำกับด้านจริยธรรม

หน่วยงานที่มีการส่งเสริมจริยธรรมที่ดี ควรมีการกำหนดประมวลจริยธรรม หรือข้อกำหนดจริยธรรมที่มีลักษณะเฉพาะตามความแตกต่างของลักษณะงานในแต่ละหน่วยงานไม่ควรใช้มาตรฐานเดียวกันมาบังคับใช้กับบุคลากรทุกประเภท ซึ่งอาจมีสภาพการทำงานและความเสี่ยงในการฝ่าฝืนจริยธรรมที่แตกต่างกัน มีกลไกกำกับดูแลเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนเกี่ยวข้องข้องกับธุรกิจภายนอก การรับของขวัญของกำนัล การเบียดบังทรัพย์สินทางราชการไปใช้ส่วนตัว การรับงานองค์การธุรกิจ หรือหน่วยงานภายนอก การตรวจสอบทรัพย์สินหรือการรับจ้างงานภายหลังจากพ้นตำแหน่งหน้าที่ราชการ และมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนหากมีการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาหรือกระทำการทุจริต

๗. ภาวะผู้นำทางจริยธรรม

ผู้นำหรือผู้บริหารของหน่วยงานทำตัวเป็นแบบอย่างของผู้มีจริยธรรมที่ดีมีความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเองไม่ใช้อารมณ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสามารถในการปลุกเร้า และส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานยึดหลักผลประโยชน์ส่วนรวม และสนับสนุนให้บุคลากรในหน่วยงาน ยึดหลักความสามัคคีมากกว่าการชิงดีชิงเด่น

๘. ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

ผู้นำหรือผู้บริหารของหน่วยงานควรจะมีความสามารถในการประเมินสภาพการณ์หรือผลกระทบขององค์กรจากปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อเตรียมพร้อมรับมือล่วงหน้า ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในหน่วยงาน

๙. ทักษะคติในการปฏิบัติงาน

บุคลากรในหน่วยงานเห็นว่าจริยธรรมมีคุณค่า ตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามภารกิจ หน้าที่และอำนาจที่ได้รับมอบหมาย รักษาจริยธรรมของการเป็นข้าราชการที่ดี พร้อมทั้งจะทำตามระเบียบหรือมาตรฐานที่กำหนด และคำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรมทางจริยธรรม มากกว่าการปฏิบัติตามคำสั่งที่ไม่ถูกต้องของผู้บังคับบัญชา

๑๐. ระบบนิเวศจริยธรรม (Ethics Ecosystem)

การพัฒนาจริยธรรมของบุคคลในภาพรวมของประเทศและในหน่วยงาน เป็นระบบที่ซับซ้อน และเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รายรอบในหลายระดับ เปรียบเสมือนระบบนิเวศของจริยธรรม ระบบนิเวศจริยธรรมนี้คำนึงถึงองค์ประกอบด้วยกันอย่างน้อย ๔ ระดับ ได้แก่ (๑) ระดับบุคคล (Micro System) (๒) ระดับครอบครัว / เพื่อน (Meso system) (๓) ระดับหน่วยงาน (Exo system) และ (๔) ระดับสังคม / ชาติ (Macro System) ในระดับบุคคล จริยธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลปฏิบัติ

ในชีวิตประจำวันและการทำงาน ระดับเพื่อน / ครอบครัวเป็นระดับที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วยทั้งในลักษณะของครอบครัวและเพื่อนที่มีการปฏิสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวันหรือในการทำงานที่มีความใกล้ชิดซึ่งสามารถเป็นต้นแบบและแรงผลักดันให้บุคคลมีจริยธรรมได้ ระดับหน่วยงานเป็นระดับที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของบุคคลผ่านมาตรฐานทางจริยธรรม หรือจรรยาบรรณในการทำงานที่กำหนดขึ้นเป็นแนวปฏิบัติให้กับบุคลากร ระดับสังคม / ชาติเป็นระบบใหญ่ ที่ทำหน้าที่หล่อหลอมจริยธรรมของบุคคลและประชาชนผ่านระบบวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อที่เป็นแนวทาง ในการประพฤติปฏิบัติของคน ที่สังคมมุ่งหวัง ระบบเหล่านี้มีลักษณะเป็นโครงสร้างที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ในการทำงานส่งเสริมจริยธรรมของบุคคล

๑๑. บริบทแวดล้อมอื่น ๆ

ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อสภาพจริยธรรมของหน่วยงาน เช่น ระบบอุปถัมภ์ และการเล่นพรรคเล่นพวกจะเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมจริยธรรม การสร้างการรับรู้และเชิดชูเกียรติ การสนับสนุนนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับหน่วยงาน ความรักใคร่กลมเกลียวของบุคลากรในหน่วยงาน ระบบการตรวจสอบติดตามผลการปฏิบัติงานที่ดี การตัดสินใจของผู้บริหารบนพื้นฐานของข้อมูลมากกว่าอารมณ์ ความรู้สึกส่วนตัว และคุณภาพชีวิตและสุขภาพของบุคลากรในหน่วยงาน

โดยสรุปปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมสอดคล้องกับหลักการของระบบนิเวศจริยธรรม (Ethics Ecosystem) ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยระดับจุลภาคไปจนถึงระดับมหภาค ตั้งแต่ระดับภายในตัวบุคคล เช่น ทักษะคิดในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานทางจริยธรรม ระดับระหว่างบุคคล เช่น ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ระดับหน่วยงาน เช่น นโยบายและการส่งเสริมจริยธรรม และการบริหารงานบุคคล ระดับชุมชน เช่น กลไกกำกับด้านจริยธรรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ไปจนถึงระดับนโยบายสาธารณะ เช่น ระเบียบกฎหมายภาครัฐ ปัจจัยเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในการส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมของคนที่สังคมมุ่งหวัง การปรับเปลี่ยนลักษณะหรือส่วนประกอบในระดับหนึ่งอาจส่งผลต่อลักษณะหรือส่วนประกอบในระดับอื่น นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของแต่ละระดับ รวมทั้งการบูรณาการความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้การสร้างเสริมจริยธรรมให้สัมฤทธิ์ผล

๔.๙ คุณธรรมสำคัญที่จะได้รับการพัฒนาตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

สามารถแบ่งระดับคุณธรรมได้ ๔ กลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ คุณธรรมที่เป็นปัจจัยผลักดัน ทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันภายใน ทำให้เกิดความเพียรพยายามทำในสิ่งที่มุ่งหมายไว้ให้สำเร็จประกอบด้วย วินัย อุดทน ขยัน เป็นคุณธรรมที่สร้างฐานรากที่แข็งแกร่งให้คนในสังคม

กลุ่มที่ ๒ คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง ทำหน้าที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยงสร้างแรงผลักดันให้เกิดคุณธรรมชุดแรก ประกอบด้วย ซื่อสัตย์ ซื่อตรง รับผิดชอบ เป็นคุณธรรมรากฐานของจิตใจที่ซื่อตรง

กลุ่มที่ ๓ คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง ทำหน้าที่เหนี่ยวรั้งไม่给人ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ผิดหลักคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย มีสติ พอเพียง เป็นคุณธรรมที่สร้างฐานความสุจริต ไม่โลภ ต้านทานความอยากได้ตามกระแสนิยม

กลุ่มที่ ๔ คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุนทำหน้าที่สนับสนุนให้บุคลากรได้เข้าไปมีส่วนร่วม ทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยมุ่งหวังผลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เกิดการเคารพและให้ความสำคัญต่อชีวิต สิ่งแวดล้อม ผ่านหลักของความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา กตัญญู เสียสละ การปลุกฝังคุณธรรมกลุ่มนี้จะช่วยให้เกิดจิตอาสา และเปลี่ยนสังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรมอย่างแท้จริง

คุณธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ยกระดับจากคุณธรรมระดับบุคคลสู่การอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีหลักการสำคัญ ๒ ข้อ คือ ข้อห้ามกับข้อพึงปฏิบัติ ข้อห้าม คือ ห้ามทำให้ผู้อื่นและส่วนรวมมีความทุกข์ ข้อพึงปฏิบัติคือ ให้ทำให้ผู้อื่นและส่วนรวมมีความสุข หลักการสำคัญของคุณธรรมการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม คือ ต้องทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ใหญ่กว่าเสมอ

การขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและชาติ ได้กำหนดคุณธรรมที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทยเพื่อนำสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ๔ ประการ คือ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา เหตุผลในการเลือกส่งเสริมคุณธรรม ๔ ประการนี้ในช่วงเริ่มต้น เนื่องมาจากคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและชาติ ได้ร่วมกันพิจารณาจากสถานการณ์ด้านคุณธรรมของประเทศทั้งที่มาจากงานศึกษาวิจัย สำนวจความคิดเห็นของประชาชน รวมถึงการวิเคราะห์พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พบว่ามีคุณธรรมสำคัญ ๕ ด้าน นั่นคือ “ซื่อตรง วินัย รับผิดชอบ พอเพียง และจิตอาสา” เป็นคุณธรรมรากฐานสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่คุณธรรมอื่น ๆ ได้ครบถ้วน อย่างไรก็ตามคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติได้พิจารณาเห็นว่า “วินัยกับความรับผิดชอบต่อสังคม” เป็นเรื่องเดียวกัน จึงเลือกคุณธรรม “วินัย” มาใช้ในการสื่อสาร คำว่า “ซื่อตรง” แม้จะมีความหมายที่ดีแต่อาจสื่อความหมายกับคนทั่วไปได้ยากกว่าคำว่า “สุจริต” ซึ่งเป็นคำที่สังคมไทยคุ้นเคย ดังนั้น จึงเลือกส่งเสริมด้วยคำว่า “สุจริต” และคุณธรรม “จิตอาสา” ให้หมายรวมถึงการมีจิตสาธารณะด้วย เพื่อให้การรณรงค์เข้าใจและจดจำง่าย จึงกำหนดคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” เป็นคุณธรรมเป้าหมายที่จะปลุกฝังส่งเสริมให้คนไทยตระหนักและประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตด้วยเหตุผลดังนี้

พอเพียง	เป็นศาสตร์พระราชและเป็นคุณธรรมฐานรากที่จะนำสู่คุณธรรมนั้น ๆ
วินัย	เพื่อเสริมสร้างการประพฤติปฏิบัติตนของคนไทยให้มีความเข้มแข็ง เคารพกติกา การอยู่ร่วมกัน
สุจริต	เพื่อแก้วิกฤติการทุจริตที่ต้นทาง
จิตอาสา	เพื่อให้คนไทยใส่ใจสังคมและอยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง

อย่างไรก็ตามการเน้นคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา นั้น ไม่ได้หมายความว่า จะละเลยคุณธรรมด้านอื่น ๆ แต่ยังสนับสนุนให้มีการส่งเสริมคุณธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละองค์กร และพื้นที่ที่แตกต่างกันด้วย

ต่อมาคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ มีมติเห็นชอบให้เพิ่มคุณธรรม “กตัญญู” เป็นคุณธรรมเป้าหมายจากคุณธรรม ๔ ประการ เป็นคุณธรรม ๕ ประการ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู” และเห็นชอบให้บรรจุคุณธรรมเป้าหมาย ๕ ประการ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู” ไว้ในแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

ความหมายของคุณธรรม ๕ ประการ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู”

๑. พอเพียง หมายถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาแนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนให้อยู่บนทางสายกลาง กล่าวคือ มีความพอเพียง มีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำต่าง ๆ และ**ความพอประมาณ**นี้ หมายถึง ความพอดีที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิต และการบริโภคที่พอประมาณ **ความมีเหตุผล** หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ **การมีภูมิคุ้มกันที่ดี** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัย **ความรู้และคุณธรรม** เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไข**ความรู้** หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต และการประกอบการงาน ส่วนเงื่อนไข**คุณธรรม** คือ การยึดถือคุณธรรมต่าง ๆ อาทิ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง นอกจากนี้ คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมาย พอเพียงไว้ว่า หมายถึง ความพอเพียงในการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลางมีเหตุผล ใช้ความรู้ในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีความพอประมาณ พอดี ไม่เบียดเบียนตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ประมาท สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

คุณธรรม “พอเพียง” มีความสำคัญในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมกับสังคมไทย ที่ให้ความสำคัญต่อการนับถือศาสนา ซึ่งศาสนาที่นับถือต่างมีหลักคุณธรรมความพอเพียงเป็นแก่นสาร คำสอน และสังคมไทยได้รับผลเชิงประจักษ์จากการปฏิบัติคุณธรรมความพอเพียงตามพระบรมราชาบาท

ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันของคำสอนทางศาสนาต่าง ๆ กับคุณธรรม “พอเพียง” ดังนี้

ความพอเพียง สอดคล้องกับหลักธรรมในพุทธศาสนา เช่น หลักทางสายกลาง ที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติให้คำแปลในบริบทนี้ว่า “ความพอดี” หลักคำสอน “มัตตัญญูตา” หมายถึง ความพอเหมาะ และ “สุข” แปลว่า ความพอใจ ซึ่งเกิดจากรู้จักพอใจ อิ่มใจกับทรัพย์ที่หามาได้โดยสุจริต (อติสุข) พอใจในการใช้จ่ายทรัพย์ นั้น เลี้ยงตนและแบ่งปัน (โภคสุข) พอใจที่เป็นไทเพราะไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (อนนสุข) และพอใจในการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต (อนวัชชสุข)

ความพอเพียง สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนาคริสต์ คือ การดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตนเอง ไม่ละโมภโลภมาก อยากรได้ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตนดังพระวจนะของพระเยซูคริสต์ที่ตรัสว่า “จงระวังและรักษาตัวให้พ้นจากความโลภทุกชนิด ชีวิตคนเราไม่ได้ขึ้นกับทรัพย์สินของเขา แม้ว่าเขาจะมั่งมีมากเพียงใดก็ตาม” (ลูกา ๑๒ : ๑๕) นอกจากนี้ ยังสอนให้ทำความดี แบ่งปันซึ่งกันและกัน สะสมความดีเป็นทรัพย์สมบัติที่จะติดตัวไปแม้เสียชีวิตก็ไม่มีใครสามารถขโมยไปได้ ดังพระวจนะของพระเจ้าที่ว่า “แต่อย่าลืมนะที่จะกระทำกิจการดีและที่จะแบ่งปันแก่อูกลูกัน เพราะเครื่องบูชาอย่างนั้นเป็นที่พอพระทัยพระเจ้า (ฮีบรู ๑๓ : ๑๖)”

ความพอเพียง สอดคล้องกับความพอเพียงตามหลักศาสนาอิสลาม คือ “พอเพียง” หมายถึง ได้เท่าที่ต้องการ หรือได้เท่าที่กะไว้ หรือเหมาะสมในระดับปานกลาง ซึ่งตรงกับหลักการของศาสนาอิสลามที่ยึดทางสายกลางเป็นหลัก ดังหลักคำสอนที่ว่า “ที่ดีที่สุดของกิจการทั้งหลาย คือ ตรงกลางของมัน” นอกจากนี้ อิสลามิกชนยังศึกษาความพอเพียงผ่านคำสอนและการปฏิบัติตนของนบีมุฮัมมัด องค์ศาสดาผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งมีชีวิตที่มีความสุขเยี่ยงจอมราชันแต่กลับทิ้งทรัพย์สมบัติและพอใจที่จะนอนบนเสื่อหยาดยอมทิวไม้ต่างไปจากคนจนทิว ยอมอดเพื่อให้อีกคนที่ทิวมากกว่าได้อิ่ม ท่านสมณะ ไม่ฟุ้งเฟ้อ และได้รับความเคารพนับถือจากผู้คนนับแสน ยกให้เป็นต้นแบบแห่งความพอเพียง ซึ่งต่อมากลายเป็นหลักปฏิบัติให้อิสลามิกชนทุกคนต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม โดยหลักนั้นหมายถึง ความสันโดษและปล่อยวาง ไม่ยึดติดกับสภาวะรอบข้าง รู้จักเสียสละ สมณะ พอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอเพียงในศาสนาพราหมณ์ ฮินดู มีเป้าหมายสูงสุด คือ การหลุดพ้นจากกองกิเลสและกองทุกข์ แต่ไม่สนับสนุนให้มนุษย์ดิ้นรนหาทางเพื่อการหลุดพ้นเพียงอย่างเดียว แต่ควรจะแสวงหาทรัพย์สมบัติ โดยมีหลักธรรมเป็นเครื่องกำกับในการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะในพระธรรมศาสตร์ ได้บัญญัติไว้ว่า หลักธรรมหรือธรรมะนั้นย่อมมีลักษณะ ๑๐ ประการ ได้แก่ (๑) ความยินดี พอใจในสิ่งที่มี (๒) อุดหนุนอดทน พากเพียร เมตตา (๓) ข่มจิต มีสติ ไม่หวั่นไหวตามอารมณ์ (๔) ไม่ลักขโมย (๕) บริสุทธิตั้งกายและใจ (๖) ระงับอินทรีย์ทั้ง ๑๐ (๗) สติ ปัญญา ความคิด (๘) รู้ลึกซึ้ง (๙) ความเห็นสุจริต ซื่อสัตย์ และเป็นไทใจเชื่อใจ และ (๑๐) ไม่โกรธ สงบ

ความพอเพียงในศาสนาซิกข์ สอนให้มนุษย์ดำรงอยู่อย่างเรียบง่ายพอเพียงและเผื่อแผ่ โดยชาวซิกข์มีความหมายว่า ชาวซิกข์ทุกคนถูกปลูกฝังคุณธรรมเข้าไปในชีวิตและจิตวิญญาณตั้งแต่แรกเกิด ด้วยเหตุที่บิดามารดาและบรรพบุรุษ ดำรงชีวิตอันเต็มเปี่ยมไปด้วยคุณธรรม และความดีงามสอดคล้อง ต่อหลักธรรมชาติ และเน้นความเรียบง่ายตลอดมา ดังคำกล่าวที่ว่า “Simple living, High thinking” คือ การดำรงอยู่ด้วยความเรียบง่ายแต่เต็มเปี่ยมทางความคิด วิจารณ์ญาณ อาหาร และอาชีพอันสุจริต โดยพึ่งตัวเอง รวมถึงยึดมั่นในคุณงามความดี ไม่เบียดเบียนทุกสรรพชีวิต และมีความสันโดษ คือ รู้จักในการประมาณตน มีความพอดีในการดำรงชีวิตของตน

จะเห็นได้ว่า ศาสดาหรือผู้นำทางจิตวิญญาณในศาสนาต่าง ๆ ล้วนเป็นแบบอย่าง แห่งความพอเพียงเพราะสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างสมบูรณ์แบบ แล้วสอนชาวโลกผู้นับถือเลื่อมใส ให้เป็นคนดีหรือคนสมบูรณ์แบบตาม

๒. วินัย ราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้ความหมายว่า วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า ระเบียบวินัย คือ ข้อกำหนด กฎหมาย กฎเกณฑ์ กติกา ข้อบังคับที่มีไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของคนในสังคมเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขเรียบร้อย ส่วนคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การยึดมั่นและรับผิดชอบ ในหน้าที่ของตน ทั้งวินัยต่อตนเองในการผลักดันชีวิตให้ก้าวหน้า วินัยต่อองค์กร สังคม ปฏิบัติตามจริยธรรม จรรยาบรรณ และเคารพต่อกฎหมาย คุณธรรม “วินัย” มีปรากฏในคำสอนของศาสนาต่าง ๆ ดังนี้

ตามมติทางพุทธศาสนา วินัย เป็นอุบายสำหรับสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม โดยคำว่า “วินัย” หมายถึง อุบายสำหรับฝึกหัดกายวาจาควบคุมให้บุคคลปฏิบัติตามกติกาทิศทางสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย กติกาทิศทางสังคมนี้หมายถึงรวมถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง กฎหมาย และข้อตกลงทางสังคมอื่น ๆ ที่สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสามัคคีในหมู่คณะ วินัยมี ๒ อย่าง คือ วินัยสำหรับบรรพชิตหรือพระสงฆ์ (อนาคาริกวินัย) และวินัยสำหรับชาวบ้าน (อาคาริกวินัย) ได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งรวมศีล ๕ ไว้ด้วย และ “ศีล” คือ อุบายสำหรับฝึกหัดกายวาจา ให้เรียบร้อยในระดับบุคคล ถ้าเป็นอุบายฝึกหัดกายวาจาให้เรียบร้อยสำหรับหมู่คณะโดยรวมเรียกว่าวินัย นั่นคือ การรักษาศีล อาศัยวิริติหรือวินัยในตนเองเป็นเครื่องกำกับ ส่วนการรักษาวินัยของหมู่คณะ อาศัยมาตรการลงโทษเป็นเครื่องกำกับ ดังนั้น วินัยจึงช่วยสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งเปรียบเทียบเส้นด้ายที่เรียงร้อยดอกไม้มานานาชนิดเข้าด้วยกันจนกลายเป็นพวงมาลัยที่เป็นระเบียบงดงาม เมื่อสมาชิกของหมู่คณะรักษาวินัยคือปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง กฎหมาย และข้อตกลง ทางสังคมอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกันเรียกว่าศีลสามัญญตา หรือการมีศีลเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำคัญ สำหรับสร้างความสามัคคีในสังคม

มิตินี้คำว่า “วินัย” ตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ที่สอนว่างานต่าง ๆ ที่จะทำนั้น จะต้องมีความเหมาะสมกับตนเองและสังคม ขณะเดียวกันต้องออกห่างจากการงานที่ไม่ดีที่สร้างความเสื่อมเสียอย่างสิ้นเชิง ส่วนการประกอบคุณงามความดีอื่น ๆ เช่น การถือศีลอด การละหมาด

และสิ่งที่คล้ายคลึงกับสิ่งเหล่านี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเป็นป่าวที่จงรักภักดีและปฏิบัติตามบัญชาของพระองค์ ขณะที่กฎเกณฑ์และคำสอนของศาสนานั้นทำหน้าที่คอยควบคุมความประพฤติของมนุษย์ ทั้งที่เป็นหลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และจริยธรรมในศาสนาอิสลามมีหลักที่อิสลามิกชนทุกคนต้องปฏิบัติตามอยู่ ๒ หลักใหญ่ ๆ คือ ฟัรดูอัยนีย์ หลักการพื้นฐานจำเป็นสำหรับอิสลามิกชนทุกคนจะต้องรู้ ต้องประพฤติ และฟัรดูกัฟายะฮ์ คือ หน้าที่ต่าง ๆ ทางสังคมนับตั้งแต่สังคมหน่วยเล็ก คือ ครอบครัวไปจนถึงสังคมหน่วยใหญ่ ก็คือ ประเทศชาติ นอกจากนี้ ยังมีหลักปฏิบัติอย่างหนึ่งเรียกว่า “ศาสนวินัย นิติศาสตร์ และการพิพากษา” ซึ่งรวบรวมหลักปฏิบัติภาคบังคับ กฎบัญญัติห้ามที่ต้องละเว้น ไปจนถึงกฎบัญญัติที่ไม่ได้เจาะจง จะทำหรือละเว้นก็ไม่ถือเป็นการฝ่าฝืนศาสนาวินัย ทั้งหมดนี้ล้วนหล่อหลอมให้อิสลามิกชนทุกคนรู้และเข้าใจแก่นแท้ของอิสลาม ซึ่งเป็นรากฐานแห่งสันติภาพ

มิตินี้คำว่า “วินัย” ตามหลักคำสอนของศาสนาคริสต์ เป็นบทบัญญัติทำให้ชีวิตเป็นปกติสุข กล่าวคือ ศาสนาคริสต์เน้นย้ำให้คริสตศาสนิกชนหมั่นทำความดีทุกวันตลอดชีวิต ประพฤติปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของพระเจ้า เมื่อทำเช่นนั้น การกระทำกิจการใด ๆ ก็ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ บทบัญญัติเน้นย้ำให้คริสตศาสนิกชนปฏิบัติตามห้ามละเลย ได้แก่ “ความยุติธรรม” “ความเมตตาการุณา” และ “ความซื่อสัตย์” ทรงตรัสว่าบทบัญญัติเหล่านั้นจำเป็นต้องปฏิบัติโดยไม่ละเว้นบทบัญญัติอื่น ๆ (มัทธิว ๒๓ : ๒๓)

มิตินี้คำว่า “วินัย” ตามหลักคำสอนของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่เป็นกรอบการดำเนินชีวิตโดยรวมในภาพใหญ่เพื่อให้ศาสนิกชนถือปฏิบัติเป็นแนวทาง (วินัย) ในชีวิตตั้งงามมีความสุขบรรลุจุดหมายของศาสนา หลักธรรมนั้น ได้แก่ หลักอาศรม ๔ โดยอิงกับช่วงอายุ พระคัมภีร์พระเวทบัญญัติว่า มนุษยชาติทั้งหลายควรปฏิบัติตามคติ ๔ ประการ คือ ในทุกช่วง “อาศรม” ของชีวิตช่วงอาศรมของชีวิตมี ๔ ช่วง คือ (๑) ศีกษากาล เรียกว่า พรหมจรยาศรม ช่วงตั้งแต่เกิดถึงอายุ ๒๕ ปี หมายถึง เวลาแห่งการกระทำให้ตนเอง ได้แก่ ศึกษาเล่าเรียน (๒) บริวารกาล เรียกว่า คฤหัสถ์ถาศรม อายุ ๒๕-๕๐ ปี ประกอบอาชีพแต่งงานเป็นเวลากะทำให้ครอบครัว (๓) สังคมกาล เรียกว่า วานปรัสถาศรม อายุ ๕๑-๗๕ ปี เป็นเวลาแห่งการกระทำเพื่อสังคมและประเทศชาติ และ (๔) วิศวกาล เรียกว่า สันยัสถาศรม เป็นช่วงอายุ ๗๕ ปีขึ้นไป เป็นเวลาแห่งการกระทำเพื่อมนุษยชาติทั้งปวงเป็นนักบวช

มิตินี้คำว่า “วินัย” ตามหลักคำสอนของศาสนาซิกข์ ที่เป็นกรอบการดำเนินชีวิตโดยรวมในภาพใหญ่เพื่อให้ศาสนิกชนถือปฏิบัติเป็นแนวทาง (วินัย) มีดังนี้

๑. วินัยทางกาย คือ การให้บริการผู้อื่นทางกายและวาจา เช่น การให้ทาน
๒. วินัยทางศีลธรรม คือ การเลี้ยงชีพโดนชอบธรรม ไม่มีความเห็นแก่ตัว
๓. วินัยทางใจ คือ ความเชื่อมั่นในพระเจ้าองค์เดียว ซึ่งอยู่เหนือกาลเวลา

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร แม้พระองค์จะเป็นพระมหากษัตริย์แต่ทรงให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบมาโดยพระชนม์ชีพ เหตุการณ์ตัวอย่างครั้งหนึ่งพระองค์ทรงขับรถยนต์พระที่นั่งด้วยพระองค์เองตามลำพัง เมื่อมาถึงสี่แยกไฟแดงแห่งหนึ่ง ขณะที่กำลังรอสัญญาณไฟอยู่นั้นก็มีรถตำรวจซึ่งนำขบวนรถรัฐมนตรีแล่นมาจอดท้ายและปีบแปร

ไล่ให้หลบ โดยหารู้ไม่ว่ารถคันนั้นเป็นรถพระที่นั่งของพระองค์ ตำรวจเดินตรงมาที่รถพระที่นั่ง เป็นจังหวะที่พระองค์เสด็จลงมาจากรถ พอตำรวจเห็นเท่านั้นก็ทรุดนั่งลงกับพื้นทันทีก่อนที่รัฐมนตรีจะเดินตามมา และก้มกราบพระองค์ด้วยอาการตัวสั่นเทา พระองค์ตรัสถามรัฐมนตรีและตำรวจติดตลว่า “พวกท่านจะรีบไปไหนหรือถึงกับต้องฝ่าไฟแดง ข้าพเจ้ายังรอรถติดไฟแดงได้เลย” แต่ไม่มีคำตอบใด ๆ ในวันนั้น ก่อนจะแยกย้าย ตำรวจที่นำขบวนรถรัฐมนตรีก็ได้พูลถามพระองค์ว่า “ให้ข้าพระพุทธเจ้าขับรถนำรถพระที่นั่งของพระองค์ไปไหม พระพุทธเจ้าข้า” “เราไม่ต้องให้ท่านมานำขบวนรถเราหรอก เราขับไปเองคนเดียวได้ ท่านไปนำรถของท่านรัฐมนตรีเถอะ” นั่นเป็นกระแสรับสั่งเพียงสั้น ๆ ก่อนที่พระองค์จะทรงขับรถออกไป เรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงแบบอย่างที่ดี แม้ทรงเป็นถึงพระมหากษัตริย์แต่ก็ยังทรงเคารพพระบิณฑุอย่างเคร่งครัดจนเป็นที่ประจักษ์ และพระองค์ยังทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสในโอกาสต่าง ๆ ไว้ให้พสกนิกรได้ตระหนัก และเห็นความสำคัญของการมีวินัยอีกมากมาย

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานกระบี่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ และโรงเรียนนายเรืออากาศ ณ สวนอัมพร เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๔๓ เช่น *“...วินัยนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในส่วนบุคคลและส่วนรวม กล่าวคือ ในส่วนบุคคลวินัยจะทำให้บุคคลสามารถใช้ความรู้ความสามารถและประพฤตินิสัยปฏิบัติงานได้ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ในส่วนรวม วินัยนี้จะทำให้หน่วยงาน สังคม ตลอดจนชาติบ้านเมืองมีความแข็งแกร่ง สามารถปฏิบัติการต่าง ๆ ร่วมกันได้อย่างเป็นเอกภาพ วินัยจึงเป็นปัจจัยหรือพลังอย่างสำคัญในการสร้างสรรค์ความเป็นปกติเรียบร้อยและความเจริญมั่นคงให้แก่บุคคลและส่วนรวม...”*

๓. สุจริต หรือความซื่อสัตย์สุจริต พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้คำนิยามว่า สุจริต คือ ความประพฤติชอบ และนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้คำนิยามว่าคุณลักษณะที่แสดงถึงการยึดมั่นความจริง ความถูกต้อง ดีงาม เป็นหลักในการดำเนินชีวิตทั้งกาย วาจา และใจ มีความจริงใจไม่บิดเบือนข้อมูล รู้จักรักษาความลับ หลีกเลี่ยงการหาผลประโยชน์ทับซ้อน มีความเกรงกลัวและละอายต่อการทำชั่วอันเป็นทุจริตทุกประเภท นอกจากนี้ ยังหมายถึง การนับถือตนเอง ไม่หลอกลวงตนเอง ละอายต่อการกระทำผิด ไม่คิดคดต่อผู้อื่น ไม่ลักขโมย ประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง รับผิดชอบหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย รักษากฎระเบียบของสังคมและหน่วยงาน ไม่กระทำการใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม

สุจริต หมายถึง ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่น ยืนหยัดในการรักษาความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรมทั้งปวง กล้าปฏิเสธการกระทำที่ไม่ซื่อตรง ไม่ซื่อสัตย์ของบุคคลอื่นที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้วิเคราะห์ “สุจริต” ว่ามีปรากฏในคำสอนศาสนาต่าง ๆ ดังนี้

ในพุทธศาสนา สุจริต หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ดีงามใน ๓ ระดับ คือ เริ่มต้นด้วยการคิดดี (มโนสุจริต) แล้วแสดงออกเป็นการพูดดี (วจีสุจริต) และทำดี (กายสุจริต) มโนสุจริต คือ การคิดดีด้วยจิตใจที่ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของความโลภ ความโกรธ ความหลง มักคิดแต่จะให้ท่านด้วยความรักและความฉลาด

รอบรู้ วจีสัจจิต คือ การพูดดี พูดคำสัตย์ คำประสานสามัคคี คำสุภาพและคำที่มีสาระ โดยละเว้นการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเหลวไหล เพื่อเจ้า กายสุจจิต คือ การทำดีด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูล การแบ่งปันและการดูแลครอบครัว โดยละเว้นการฆ่า การเบียดเบียนผู้อื่น การลักทรัพย์ การฉ้อโกง และการประพฤตินอกใจ

ศาสนาอิสลาม กล่าวว่า สุจจิต เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอิสลามิกชนทุกคน ตรงกับ “อัศฮามานะห์” คุณธรรมข้อหนึ่งในบรรดาคุณธรรมทั้งหลายของศาสนาอิสลาม ซึ่งถือเป็นคุณธรรมระดับสูงที่ผูกพันกับความศรัทธาตั้งค้ำกล่าวของท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) ที่ว่า “ไม่ถือว่ามีศรัทธา (ที่สมบูรณ์) สำหรับผู้ที่ไม่มีความซื่อสัตย์ และไม่ถือว่ามีศาสนา (ที่สมบูรณ์) สำหรับผู้ที่ไม่รักษาสัญญา”

คริสต์ศาสนา ได้ให้ความสำคัญกับความสุจจิตไว้ว่า ผู้ที่ดำเนินชีวิตด้วยความสุจจิตแม้จะยากจนก็ดีกว่าคนที่พูดตลบตะแลง ผู้ที่ดำเนินชีวิตด้วยความสุจจิตแม้จะยากจนก็ดีกว่าผู้ร่ำรวย แต่มีความประพฤติคดโกง ใครมีเพื่อนที่ซื่อสัตย์เหมือนกับได้สมบัติ เพื่อนซื่อสัตย์นั้นประเมินค่าไม่ได้ เพื่อนซื่อสัตย์เป็นเสมือนยาอายุวัฒนะ

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มีบัญญัติเกี่ยวกับความสุจจิตไว้หลายประการ ยกตัวอย่าง มานวธรรม ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติของมนุษย์ต่อมนุษย์ โดยมีคติว่าหากเกิดเป็นมนุษย์จงปฏิบัติแต่ทางกุศล อาทิ คิดแต่ทรัพย์สมบัติของผู้อื่น คิดแต่ทำเสียประโยชน์ของผู้อื่น ไม่ยอมนับถือผู้ใหญ่เป็นโทษทางจิตใจ จงอย่าทำ บุคคลใดไม่ซื่อตรงต่อมิตร ไม่รู้จักบุญคุณ หักหลังผู้อื่น ต้องไปตกนรก ฯลฯ จะเห็นได้ว่า ชาวฮินดูถือความสุจจิตเป็นทางแห่งกุศลที่จะช่วยให้ชีวิตมนุษย์ทั้งหลายได้พบเจอแต่ความสุขและความสันติในชีวิต

ศาสนาซิกข์ มักเน้นย้ำอยู่เสมอว่า คุณค่าของการมีชีวิตทางโลกผ่านการแสดงออก ด้วยการให้คุณค่ากับการทำงานหนักและความซื่อสัตย์ในการทำงาน เช่น ที่สอนว่า ช้าน้อย คือ ชำรับใช้ขององค์พระผู้เป็นเจ้า ความสำเร็จของช้าน้อยคือ ชัยชนะของพระองค์ เงินทองที่หามาได้ด้วยแรงงานบริสุทธิ์เท่านั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องในศาสนา แต่ความอยากได้เงินทองที่เกินพอดี คือสิ่งที่ต้องห้ามในศาสนา

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้ประมวลคำสอนเรื่องสุจจิตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อเป็นแบบอย่างเป็นบทเรียนแก่คนไทยในหัวข้อว่า คำพ่อสอนให้ “สุจจิต” เพื่อชีวิตสันติสุข ดังสรุปได้ว่าพระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิตด้วยความสุจจิต พระองค์ทรงดำรงตนด้วยความสุจจิตตลอดพระชนม์ชีพ ดังเช่นครั้งหนึ่งพระองค์ทรงลงแข่งในกีฬาเรือใบ ขณะที่ทรงเรือใบออกไปจากฝั่งได้ไม่นานก็ทรงแล่นกลับเข้าฝั่ง และตรัสกับผู้ที่มาคอยเฝ้าฯ ว่า “เรือแล่นไปโดนท่อน้ำ” ตามกติกาก็คือว่าพาวล์ ซึ่งพระองค์ทรงแข่งครัดในกติกากองแข่งเรือใบอย่างมาก แม้จะไม่มีใครเห็นการพาวล์ในครั้งนั้น แต่พระองค์ก็ไม่ยอมละเลยหรือปล่อยผ่านไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสุจจิตและการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ปวงชนชาวไทย นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงเผยแพร่คุณธรรมดังกล่าวมาสู่พสกนิกรของพระองค์ผ่านพระราชดำรัสในโอกาสต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทรงเน้นย้ำเสมอว่าความซื่อสัตย์สุจจิตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง หากฝึกฝนให้เกิดในตนเองก็ย่อมส่งผลดีต่อการพัฒนาคน สังคม รวมถึงประเทศชาติ

๔. จิตอาสา หมายถึง การเป็นผู้ที่ใส่ใจต่อสังคมสาธารณะและอาสาลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อันมิใช่หน้าที่ของตนด้วยความรักความสามัคคี เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ของสังคม และของประเทศชาติ โดยมีได้หวังผลตอบแทน ทำความดีเพื่อความดี เอื้ออาทรต่อคนร่วมสังคม ทำอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย และได้อธิบายที่มาของคำว่า จิตอาสา ไว้ว่า จิตอาสา (Volunteer Spirit) เป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดขึ้นมาไม่นาน เป็นคำที่แยกมาจากคำว่า “อาสาสมัคร” โดยเลือกผสมคำว่า “จิต” กับ “อาสา” เข้าด้วยกัน เพราะงานอาสาสมัครเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาไปสู่การมีจิตวิวัฒน์ (New Consciousness) หรือจิตสำนึกใหม่ ดังนั้น “จิตอาสา” และ “อาสาสมัคร” จึงถูกใช้ในลักษณะที่เสมือนหนึ่งเป็นคำเดียวกัน ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน จิต+อาสา (สมัคร) นอกจากนี้ ยังมีคำว่า “จิตสาธารณะ” (Public Mind) ซึ่งมีความหมายไปในทางที่คล้ายกับสองคำข้างต้น แต่ยกระดับความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของและใส่ใจดูแลรักษาในสิ่งของที่เป็นสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นสาธารณะสมบัติ รวมถึงสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ การประหยัดน้ำ ประปา ไฟฟ้า ฯลฯ อาสาสมัคร จิตอาสา จิตสาธารณะ ทั้งสามคำที่กล่าวล้วนขับเคลื่อนด้วย “จิตแห่งการให้” อันเป็นหนทางสำคัญในการทำให้ผู้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้วิเคราะห์ลักษณะของจิตอาสาว่ามีปรากฏในหลักคำสอนทางศาสนาอยู่แล้วเช่นกัน ดังนี้

ในพุทธศาสนา ในลักษณะของจิตอาสาสอดคล้องกับหลักธรรมหลายข้อ เช่น พรหมวิหารธรรม ๔ ประการ คือ (๑) เมตตา ความรัก ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข (๒) กรุณา ความสงสาร ความปรารถนาช่วยให้คนอื่นพ้นทุกข์ (๓) มุทิตา ความพลอยยินดีที่เห็นคนอื่นได้ดี มีความสุข ความเจริญ (๔) อุเบกขา ความเป็นกลางในอารมณ์ คือ ไม่ยินดียินร้าย ไม่ลำเอียง ความเมตตา และความกรุณาเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตอาสา และนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมที่แสดงออกถึงความมีจิตอาสาผ่านหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ ประการ ได้แก่ (๑) ทาน คือ การให้ แบ่งปันสิ่งที่เป็นประโยชน์ (๒) ปิยวาจา คือ การพูดจาดีมีสาระ มีประโยชน์ (๓) อตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น และ (๔) สมานัตตตา คือ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย

ในศาสนาอิสลาม มีคำสอน เรื่อง “ชะกาต” คือ ทานประจำปี หมายถึง ทานประจำปี หมายถึง การที่ศาสนิกชนจ่ายทรัพย์สินส่วนเกินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้ที่มีสิทธิได้รับเมื่อครบรอบปี และหมายถึง การชกฟอก การทำให้สะอาดบริสุทธิ์ และการเจริญเติบโต กล่าวคือ ชกฟอกทรัพย์สินและจิตใจของผู้จ่าย ให้มีความสะอาดบริสุทธิ์ หมดจากความโลภ ตระหนี่ถี่เหนียว ซึ่งถือเป็นสิ่งสกปรกทางใจ ชะกาต เป็นหลักปฏิบัติเพื่อมนุษย์ และถ้ามีอิสลามิกชนคนใด มีทรัพย์สิน เงินทองที่เหลือในรอบปีแล้ว ไม่ทำการบริจาค จะถือว่าผู้นั้นทำผิดบัญญัติของอิสลาม และในบางประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาประจำชาติยังถือเป็นการผิดกฎหมายอีกด้วย

ในศาสนาคริสต์ มีคำสอนให้เป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง ช่วยเหลือผู้ที่มีความลำบากยากจน เต็มใจ รวบรวมถึงให้แบ่งสมบัติส่วนหนึ่งไว้ทำทานตามสัดส่วนที่มี มีมากให้มากมีน้อยให้น้อย ซึ่งไม่เพียงแต่หมายถึงเงินเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงอาหาร เสื้อผ้า สิ่งของเหลือใช้ดังกล่าว คำสอนที่ว่า “ พี่น้องทั้งหลาย จะมีประโยชน์ใดหากผู้หนึ่งอ้างว่ามีความเชื่อแต่ไม่มีการกระทำ ความเชื่อเช่นนี้จะช่วยให้เขารอดพ้นได้ หรือถ้าพี่น้องชายหญิงคนใดขาดสนเครื่องนุ่งห่ม และไม่มีอาหารประจำวัน” แล้วท่านคนหนึ่งพูดกับเขาว่า “ จงไปเป็นสุขเถิดขอให้อบอุ่นและอิ่มเถิด” แต่มิได้ให้สิ่งจำเป็นสำหรับร่างกายแก่เขาจะมีประโยชน์ใดเล่า ความเชื่อก็เช่นเดียวกันหากไม่มีการกระทำก็เป็นความเชื่อที่ตายแล้ว

ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หลักคำสอนเรื่อง “ทาน” หมายถึง การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นหนึ่งใน “นิยามะ” หรือข้อควรปฏิบัติของศาสนาฮินดู ๑๐ ประการ โดยให้ถือว่าเงิน ๑ ใน ๑๐ ส่วนของรายได้ทั้งหมด เป็นเงินของพระเป็นเจ้า ชาวฮินดูควรบริจาคเงินส่วนนี้ให้แก่ วัด อาศรม หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ยังมีความเชื่อว่า มารดาที่หนึ่งนั้น คือ มารดาผู้ให้กำเนิด มารดาที่นับถือยิ่งขึ้นไปอีก คือ มาตุภูมิซึ่งเป็นที่รวมของมนุษย์ทั้งชาติ ฉะนั้น ไม่ว่าจะอยู่ประเทศใด ชาวฮินดูมีหน้าที่ต้องรักชนชาติทำทุกอย่างเพื่อความสงบสุขและสันติของชนทั้งชาติ เป็นหน้าที่ของมนุษย์ผู้มีมนุษยธรรม หากเราคิดเห็นแก่ตัวเองเท่านั้น ไม่เห็นแก่ส่วนรวมหรือประเทศชาติ เราก็จะเป็นมนุษย์ไม่ได้

ศาสนาซิกข์ มีหลักปฏิบัติตามคำสอนเรื่อง “การแบ่งปันรายได้ ๑๐ เปอร์เซ็นต์” หลังจุนเจือครอบครัวแล้ว เพื่อใช้ในการบริจาคและใช้สอยเพื่อประโยชน์ของสังคม” เรียกการแบ่งปันนี้ว่า ดัสวันต์ หรือร้อยชกสิบ และไม่เพียงเงินเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการสละเวลา ๑๐ เปอร์เซ็นต์ที่มีอยู่เพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมอีกด้วย ในพระมหาคัมภีร์ได้กล่าวเกี่ยวกับการมีจิตอาสาไว้ว่าผู้ที่จะมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีนั้นหาใช่ผู้ที่มีทรัพย์สมบัติหรือเงินทอง แต่คือผู้ที่จะปวารณาตนที่จะรับใช้ผู้อื่นต่างหาก

การน้อมนำคำสอนมาปฏิบัติในเรื่องจิตอาสาว่าเป็นหลักคุณธรรมสำคัญประการหนึ่งที่สังคมไทยมุ่งส่งเสริมให้เกิดกับสังคมไทยเพื่อพัฒนาสังคมสู่ความยั่งยืนและเป็นสุข คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ กล่าวไว้ว่า จิตอาสาตามคำพ่อ : เรียนรู้ตามรอยพระบาท “ ระวังคนจน ” เป็นกุศโลบายที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงฝึกให้พระราชโอรส พระราชธิดารู้จักวิธีการประหยัด อดออม และการเสียสละเพื่อผู้อื่น โดยพระองค์จะตั้งกระป๋องออมสินไว้กลางที่ประทับ หากพระราชโอรส และพระราชธิดาทรงนำเงินไปทำกิจกรรมแล้วมีกำไร อาทิ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สมัยทรงพระเยาว์ พระองค์ทรงได้รับค่าขนมสัปดาห์ละครั้ง แต่แม้จะได้ค่าขนมทุกสัปดาห์ก็ยังทรงรับจ้างเก็บผักและผลไม้ไปขาย เมื่อได้เงินมาก็นำไปซื้อเมล็ดผักมาปลูกเพิ่ม และส่วนหนึ่งจะถูกหยอดสู่กระป๋องนี้ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ เหมือนการเก็บภาษี พอถึงสิ้นเดือน สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้เป็นที่ประจักษ์ของปวงชนชาวไทยตลอดระยะเวลาทรงครองสิริราชสมบัติ ๗๐ ปี ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระองค์ทรงเป็นผู้ให้และแบบอย่างของการให้ ทั้งยังทรงสอนคนไทยผ่านพระบรมราโชวาทและพระราชดำริสัมนับครั้ง

ไม่ถ้วน พระราชดำรัสพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๔๙๗ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๔๙๖ อาทิ “พระพุทธเจ้าก็ตรัสไว้ว่า บุคคลใดประกอบความดี คุณความดีนั้นย่อมต้องสนองตอบ ข้าพเจ้าจึงขอชักชวนแต่ละท่านให้พยายามบำเพ็ญความดีด้วยน้ำใจอันบริสุทธิ์ แม้บางโอกาสอาจจะต้องเสียสละบ้าง ก็จงมานะอย่าท้อถอย จงสมัคครสมาน สามัคคีร่วมใจกันให้มั่นคงด้วยดี ทั้งนี้ เพื่อความสุขสวัสดิ์ของท่าน และเพื่อความวัฒนาถาวรของประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราทั้งหลาย”

๕. กตัญญู พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้ให้ความหมายไว้ว่า กตัญญูเป็นคำภาษาบาลีและเป็นคำนาม หมายถึง ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำให้ ผู้รู้คุณท่าน นอกจากนี้ ยังหมายถึง การสำนึกในอุปการคุณหรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมีต่อตนเอง ความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญ และมีความจำเป็นแก่สังคม ความกตัญญูนั้นไม่มีเฉพาะมนุษย์เท่านั้น ความรู้คุณของวัตถุสิ่งของก็เป็นกตัญญู ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง บ้านที่พักอาศัย ธรรมชาติแวดล้อมที่เราอยู่ ทุกสิ่งล้วนมีบุญคุณ นอกจากนี้ ยังหมายถึง ภาวะทางจิตใจของบุคคลที่รับรู้ถึงประโยชน์หรือคุณค่าที่ตนได้รับการปฏิบัติอย่างดีจากบุคคลอื่น สิ่งอื่น ก่อให้เกิดความตระหนัก ความระลึกรู้ ความซาบซึ้ง ความสำนึกในบุญคุณ และมีแนวโน้มที่จะกระทำการตอบแทนคุณต่อบุคคล หรือสิ่งนั้น ๆ ที่มีคุณต่อตนทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เป็นความรู้สึกของการเข้าใจความรู้สึกรับผิดชอบในการกระทำการตอบแทนจากการที่ตนได้รับสิ่งดี ๆ จากผู้อื่น จากสังคมชุมชนจากประเทศชาติหรือจากโลก และสิ่งแวดล้อมทั้งปวง ความกตัญญูรู้คุณ ซึ่งเป็นความรู้สึกทางบวกนับเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญมากเพราะมีความเชื่อมโยงกับคุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นความรู้สึกของความเอื้ออาทรสังคมน เป็นอารมณ์ของความรู้สึกผิด ความละอาย ความโกรธ ความเกลียดชัง เป็นความรู้สึกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของการสร้างความสุข ความตระหนักในความรู้สึกของผู้อื่นเป็นความไวในการรับรู้ ความเห็นที่คล้อยตามในเชิงบวกในระดับสูง และบุคคลที่มีความกตัญญูรู้คุณสูงจะมีความรู้สึกที่ดีต่อโลกและชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความศรัทธาในการนับถือศาสนา มีความเอื้ออาทรสังคมน รู้รู้เรื่องราวที่เข้ามาในชีวิตในทางบวกมากกว่า มีความสุข มีความมีชีวิตชีวา มีความเห็นอกเห็นใจ มีการให้อภัย มีการให้ความช่วยเหลือ มีการสนับสนุนผู้อื่น มีการมองโลกในแง่ดี มีความหวังในชีวิต และมีความพึงพอใจในชีวิตสูง ซึ่งตรงข้ามกับผู้มี ความกตัญญูรู้คุณต่ำ มีการรับรู้ทางลบมากกว่า เช่น มีความวิตกกังวลสูง มีความหดหู่ซึมเศร้ามาก มีความอิจฉาริษยามาก มีความหลงใญ่ในวัตถุนิยมมาก

ประเภทของความกตัญญูมี ๒ ประเภท ประเภทแรกคือ ความกตัญญูต่อบุคคลผู้มีพระคุณ (บุพการี) คือ บิดา มารดา และอาจารย์อุปัชฌาย์ ประการที่สอง ความกตัญญูต่อสิ่งที่มีบุญคุณ ดังนั้น ความกตัญญูจึงไม่ได้มีขอบเขตอยู่แค่มนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น แต่มีกับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีก เช่น พืช สัตว์ ป่าไม้ แม่น้ำ ลำคลอง ฯลฯ เพื่อสร้างวัฏจักรที่ดีให้แก่ธรรมชาติ ซึ่งจะเกิดผลดีกับทุกสิ่งที่เป็นธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ พืช สัตว์ และสสาร ทำให้สิ่งเหล่านี้เอื้อประโยชน์ให้แก่กันและกัน และในฐานะที่มนุษย์

เป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์จึงมีความกตัญญูกตเวทที่เป็นอย่างยิ่งทั้งต่อมนุษย์ด้วยกันเอง และต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่ร่วมโลกเดียวกัน เพราะความกตัญญูเป็นคุณธรรมค้ำจุนโลกให้อยู่รอด และเป็นคุณธรรม ที่สร้างความรักความผูกพันให้มนุษย์ สัตว์ สถาบัน ธรรมชาติแวดล้อม อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและสมดุล

ผลของการมีความกตัญญู จะทำให้รักษาคุณค่าความดีเดิมไว้ได้ ทำให้สร้างคุณความดีใหม่ เพิ่มได้อีก ทำให้เกิดสติไม่ประมาท ทำให้เกิดขันติ ทำให้เกิดหิริโอตตัปปะ ทำให้จิตใจผ่องใส มองโลกในแง่ดี ทำให้เป็นที่สรรเสริญของคนดี ทำให้มีคนอยากคบหาสมาคม บุคคลผู้มีความกตัญญู ไม่เพียงแต่รู้จักคุณของผู้มีพระคุณและสนองคุณเท่านั้น ยังมีคุณธรรมอย่างอื่นอีกด้วย คือ เป็นผู้ใหญ่ก็มีความเมตตากรุณา ปราณีโอบอ้อมอารี เพื่อแผ่แก่ผู้น้อยทำดีแก่ตน เป็นผู้น้อยที่มีสัมมาคารวะ ซื่อสัตย์สุจริตจงรักภักดีต่อผู้ใหญ่ ที่มีพระคุณแต่ตน ยกย่องเชิดชูไว้ในที่ที่มีบุญคุณ บุคคลผู้มีความกตัญญูจะดำเนินชีวิตเพื่อประโยชน์สุข และความดีงามร่วมกันของสังคม ถ้าเขาจะแสวงหาประโยชน์ของตน เขาจะคำนึงผลประโยชน์สุขและความดี งามร่วมกันของสังคม ถ้าเขาจะแสวงหาประโยชน์ของตน เขาจะคำนึงผลกระทบกระเทือนความรุนแรง และความเสียหายต่อส่วนรวมก่อน เขาจะปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขทั้งแก่ตนและผู้อื่น

ในพุทธศาสนา กล่าวว่า คุณธรรมพื้นฐานที่ทุก ๆ คนควรจะมีในระดับต้น ๆ คือ ความกตัญญู กตเวทที่ธรรมอันเป็นมงคลที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ เป็นตัวบ่งชี้พื้นฐานที่บ่งบอกถึงลักษณะความเป็นคนดี ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นบ่อเกิดของคุณธรรมอื่น ๆ และเป็นฐานช่วยเกื้อหนุนส่งเสริม ให้คนกระทำความดียิ่ง ๆ ขึ้นไป กล่าวคือ บุคคลที่มีความกตัญญูจะแสดงพฤติกรรมตอบแทนคุณต่อบุคคล หรือสังคม หรือสิ่งอื่น ๆ โดยไม่ต้องมีการบังคับควบคุม นับเป็นการกระทำหน้าที่ของตนอันเป็นบทบาท ที่พึงประสงค์ในสังคมไทย ความกตัญญูซึ่งแสดงออกถึงการรู้จักหน้าที่ของตน และมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ ให้สำเร็จลุล่วง จัดเป็นคุณลักษณะหนึ่งของความรับผิดชอบ ช่วยเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติตนสอดคล้องกับ กฎจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม นอกจากนี้ ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความสำคัญของ ความกตัญญูไว้ ๔ ประการ คือ (๑) ความกตัญญูเป็นพื้นฐานของคนดี (๒) ความกตัญญูเป็นเครื่องหมาย ของคนดี (๓) กตัญญูกตเวทที่บุคคลหาได้ยากในโลก และ (๔) ความกตัญญูก่อให้เกิดมงคลแก่ชีวิต พระพุทธเจ้า ตรัสว่า “ภูมิจเวสัปปุริสสานัง กตัญญู กตเวทิตา” แปลว่า กตัญญู รู้คุณ เป็นรากฐานของคนดี ขยายความได้ว่า กตัญญู เป็นบ่อเกิดของคุณธรรมทั้งหลาย กตัญญู เป็นก้าวแรกของคุณธรรมทั้งหลาย ถ้าขาดกตัญญู คุณธรรมทั้งหลายก็อยู่ไม่ได้ กตัญญูจึงมีพลานุภาพยิ่งใหญ่เหนือคุณธรรมทั้งหลายด้วย

ในศาสนาอิสลาม มีคำสอนเรื่อง ให้รู้คุณและรู้จักขอบคุณด้วยพื้นฐานโดยรวม โดยการขัดเกลา ให้อิสลามิกชนรู้จักการขอบคุณ และการยอมรับความดีที่ผู้อื่นได้กระทำต่อเขาและตอบแทนผู้นั้นด้วยสิ่งที่ดี ซึ่งถือว่าเป็นบุคลิกที่สูงส่งและลักษณะที่สวยงาม เช่นเดียวกันการที่ต้อตึง การปฏิเสธและกระทำไม่ดี ต่อผู้ที่ทำดีต่อเราถือว่าเป็นลักษณะที่ทำให้ผู้ที่กระทำมันตกลงสู่ความต่ำทรามยิ่งกว่าสรรพสัตว์ที่ส่วนมาก ของพวกมันมีความรู้คุณ และจดจำความดี สังคมมุสลิมที่ยึดมั่นต่อบทบัญญัติของศาสนานั้นจะเป็นสังคม ที่มีความสุขสงบ เพราะผู้ที่ทำดีจะได้รับผลตอบแทน ผู้ที่กระทำผิดจะถูกตักเตือนและให้อภัย ซึ่งสิ่งนี้จะ เป็น การส่งเสริมให้ความดีงามของผู้คนคงอยู่ตลอดไป เพราะหากปล่อยให้ความต้อตึงและการไม่รู้บุญคุณ แพร่หลายไป ผู้คนจะเลิกการทำความดีและตัวของผู้ที่ศรัทธาก็จะมีความสุขที่ผู้อื่นไม่อาจจะพบมัน

เนื่องจากว่าเมื่อเขาได้รับสิ่งที่ดี ๆ แล้วเขาก็ขอบคุณต่อพระเจ้าของเขา สิ่งที่ดี ๆ อันนั้นก็จะมีแต่จะเพิ่มพูนขึ้น และเมื่อเขาพบกับความยากลำบากเขาก็อดทนและหวังความโปรดปรานจากพระองค์ ความยากลำบาก อันนั้นก็ไม่ว่าจะทำอะไรเขาได้ และจะไม่มีผลใด ๆ ต่อเขา ท่านศาสดา (คือลัลลอสออลัยฮิวะสลัม)

ในศาสนาคริสต์ พระเจ้าสอนให้คริสเตียนเป็นลูกกตัญญู พระวจนะสอนให้คริสเตียน เป็นลูกกตัญญู ในพระธรรมสุภาษิต ๑ : ๘-๙ บุตรชายของเราเอ๋ย จงฟังคำเตือนของพ่อเจ้าและอย่าทิ้ง คำสั่งสอนของแม่เจ้า เพราะทั้งสองนั้นเป็นมงคลงามสวมศีรษะของเจ้า เป็นจี้ห้อยคอของเจ้า พระเจ้า สอนให้คริสเตียนฟังคำสอน คำแนะนำ คำตักเตือนของบิดาและมารดา เพราะทั้งสองอย่างนั้น หมายถึง (๑) มงคลงามสวมศีรษะ การรับคำสั่งสอนคำเตือนของพ่อแม่เป็นความสง่างามของชีวิต เป็นสิริมงคล ในชีวิตลูก (๒) จี้ห้อยคอ หลายคนสวมจี้ห้อยคอเป็นเครื่องประดับ หลายคนใช้เป็นเครื่องรางของขลัง เป็นวัตถุมงคล สำหรับคนที่ฟังคำสอนและคำเตือนของพ่อแม่ นั้น ก็ถือเป็นความสวยงามของชีวิต อีกทั้งยังทำให้ชีวิตปลอดภัย เพราะคำสอนของพ่อแม่เป็นมงคล เป็นเหมือนวัตถุมงคลประจำตัวลูก พระธรรมมาระโก ๗ : ๑๐ จงให้เกียรติบิดามารดาของเจ้า และผู้ใดประณามบิดามารดาจะต้องมีโทษถึงตาย พระวจนะตอนนี้ตรงตามตัวอักษร คือ พระเจ้าสอนว่าเป็นคริสเตียนต้องให้เกียรติบิดามารดาของตน และผู้ที่ประณาม ผู้ที่ถูกดูหมิ่น บิดามารดาของตนมีโทษถึงตาย เป็นกฎที่ชัดเจนและเด็ดขาดที่คริสเตียน ทุกคนไม่สามารถหลบเลี่ยงได้ในสมัยโบราณนั้นผู้ใดประณามบิดามารดาของตนจะถูกขว้างด้วยก้อนหินจนตาย ซึ่งไม่ผิดกฎหมายแต่อย่างใด ถ้าจะเปรียบกับปัจจุบัน คือ พระพร ความเจริญ ความสง่างาม เกียรติของชีวิต ได้ตายจากผู้นั้นไปแล้ว พระธรรมเอเฟซัส ๖ : ๑-๓ ฝ่ายบุตรจงนบถเชื่อฟังบิดามารดาของตน ในองค์พระผู้เป็นเจ้า เพราะกระทำอย่างนั้นเป็นการถูก จงให้เกียรติแก่บิดามารดาของเจ้า นี่เป็นพระบัญญัติ ข้อแรกที่มีพระสัญญาไว้ด้วย เพื่อเจ้าจะไปดีมาดีและมีอายุยืนนานที่แผ่นดินโลก จากพระวจนะนี้พระเจ้า สอนให้เราเป็นลูกที่กตัญญู ดังนี้ (๑) นบถเชื่อฟังบิดามารดา นบถเชื่อฟัง คือ การเชื่อฟังบิดามารดาด้วยความเคารพ อ่อนน้อม เต็มใจ มิได้เชื่อฟังเพราะถูกบังคับหรือเชื่อฟังเพราะเราหวังผลตอบแทนจากท่าน (๒) ให้เกียรติแก่บิดามารดาให้ความเคารพ ยกย่องท่านเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่ทำสิ่งใดที่เสื่อมเสีย ต่อชื่อเสียงและเกียรติยศของพ่อแม่ และ (๓) ผลที่ได้เมื่อเรากระทำตามพระวจนะ คือ ไปดีมาดีหมายความว่า จะไปไหนมาไหนพระเจ้าจะคุ้มครอง และมีอายุยืนยาว ซึ่งหมายความว่าพระเจ้าจะอวยพรให้เราใช้ชีวิตที่ยืนยาว พร้อมความสุขใจ

ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หลักคำสอนเรื่อง “กตัญญู” คือ สอนให้ลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่ เสมือนหนึ่งพระเจ้า (Taittiriya Upanishad 1.11.2) ในคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู บ่งไว้ว่าผู้ใด ที่ต้องการจะปฏิบัติเพื่อ “ศุทธพุทธิ” ผู้นั้นควรจะปฏิบัติตามหลักธรรม ๘ ประการที่เรียกว่า “อชฎางคโยค” ได้แก่ ยม นิยม อาสน ปรานายาม ปรตยาหาร ธารณา ฤษยาน และสมาธิ หลักธรรมทั้ง ๘ ประการนี้หลักธรรม นิยม ในข้อ (๔) ขยา ได้แก่ การเคารพบูชา เช่น ควรเคารพบูชา มารดา บิดา ครูบาอาจารย์ พระธรรมคัมภีร์ พระเวท พระพรหม (ปรมาตมา) หรืออะไรอื่นที่ควรเคารพด้วยทั้งหมด และข้อ (๗) คุรุสุคุรุชา ได้แก่ การปฏิบัติต่อครูบาอาจารย์ หรือศาสนา ด้วยความเชื่อถือและเคารพด้วยความจงรักภักดี

ในศาสนาซิกข์ หลักคำสอนที่สำคัญของศาสนาซิกข์เพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุดคือ การเข้าถึงสุขอันเป็นนิรันดร์หรือนิรวาณ ชาวซิกข์ได้นำคำสอนเรื่องต่าง ๆ มาเป็นหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่สำคัญหลายประการ อาทิ การทำเขว้าเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของชาวซิกข์ หมายถึง การรับใช้และบริการต่อชุมชน สังคม ด้วยท่วงกาย วาจา และใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน ควบคู่กับการรำลึกถึงพระผู้เป็นเจ้าของด้วยการสวดภาวนาสรรเสริญคุณความดีของพระผู้เป็นเจ้าของ การทำเขว้าจึงเป็นการสอนให้ชาวซิกข์เสียสละเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นการแสดงออกถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนตามคำสั่งสอนของพระศาสดาคูรุนานักเทพที่ว่า “ความอ่อนหวานและการถ่อมตนนั้น เป็นแก่นแห่งความดีและคุณธรรมทั้งปวง”

๔.๑๐ สรุปคุณธรรมที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย ตัวบ่งชี้ และความหมาย

คุณธรรม	ตัวบ่งชี้	ความหมาย
พอเพียง	ความพอประมาณ	ความพอดีในการใช้ชีวิตที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
	มีเหตุผล	กระบวนการคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างรอบคอบโดยพิจารณาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจ และการกระทำ
	มีภูมิคุ้มกัน	การวางแผนใช้ชีวิตอย่างรอบคอบ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ เพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบ หรือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
วินัย	การยอมรับและปฏิบัติตามตามบรรทัดฐานทางสังคม	การแสดงออกถึงการยอมรับและการประพฤติปฏิบัติตนตามวิถีประชา จารีต และกฎหมาย เพื่อควบคุมความประพฤติของบุคคล อันจะนำไปสู่สังคมที่มีระเบียบ และดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและปกติสุข
	การควบคุมตนเอง	ความสามารถในการกำกับตนเองทั้งความคิด และการกระทำให้อยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ เพื่อนำตนเองให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข
	การตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตน	ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมใด ๆ ให้บรรลุผลที่ตรงเวลา ตามบทบาทหน้าที่ หรือตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ
สุจริต	การละอายต่อการทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง	การแสดงความรู้สึกไม่สบายใจ รังเกียจ อาย กระดากในใจตน ไม่กล้าทำสิ่งที่ผิดกฎระเบียบ ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือลับหลังผู้อื่น
	การไม่เอาเปรียบและไม่แสวงหาผลประโยชน์	การกระทำในสิ่งที่ตรงไปตรงมา รักษาความสัตย์ ไม่เอาเปรียบ และไม่ยึดผลประโยชน์อันมิชอบของตนเองและพวกพ้องเพียงฝ่ายเดียว

คุณธรรมที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย (ต่อ)

คุณธรรม	ตัวบ่งชี้	ความหมาย
สุจริต	การยืนหยัด ในความถูกต้อง	การแสดงออกหรือการสนับสนุนความคิด การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมาย และต่อต้านการทุจริต ด้วยความกล้าหาญ แม้ว่าจะมีความยากลำบาก หรืออุปสรรคขัดขวาง
จิตอาสา	จิตอาสา	การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น องค์กร และสังคม ด้วยความสมัครใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน
	สำนึกสาธารณะ	การตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และสาธารณะสมบัติ ด้วยการเอาใจใส่ ดูแลรักษา โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ
	การเสียสละเพื่อช่วยเหลือ ผู้อื่น	การอุทิศร่างกาย สติปัญญา ทรัพย์สิน และเวลา เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน
กตัญญู	การสำนึกในความดี	การเห็นคุณค่า รู้สึกขอบคุณ คิดในทางบวก หรือมีทัศนคติที่ดีต่อคุณความดีที่ตนเอง หรือส่วนรวมได้รับประโยชน์ในทางที่ถูกต้องเหมาะสม
	การเคารพความดี	การชื่นชม ยกย่อง ให้เกียรติในความดีที่ตนเอง หรือส่วนรวมได้รับประโยชน์ในทางที่ถูกต้อง โดยแสดงออกด้วยความสุภาพเหมาะสม
	การตอบแทนความดี	การประพฤติตนในทางที่ดีเมื่อมีโอกาส โดยไม่ละเมิดสิทธิ์หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เพื่อแสดงความขอบคุณความดีที่ตนเอง หรือส่วนรวมได้รับประโยชน์ในทางที่ถูกต้อง

พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู

ส่วนที่ ๕

สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๕.๑ สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

คุณธรรมเป็นคุณค่าพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ที่เป็นการทำความดีหรือทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและผู้อื่นหรือสังคมส่วนรวม จึงเป็นเรื่องที่ปรากฏให้เห็นในพฤติกรรม / การกระทำของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ทุกคนควรพยายามรักษาเพื่อดำรงคุณค่านี้ด้วยการควบคุมความคิดและการกระทำให้อยู่ในกรอบ ของความดี ที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม เป็นการฝึกฝนพัฒนาจนเป็นทักษะชีวิต (Soft Skills) ที่มีคุณธรรมเป็นองค์ประกอบ ก็จะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบ พร้อมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ปัจจัยที่ช่วยทำให้องค์กรประสบความสำเร็จขับเคลื่อนโลกสมัยใหม่ เป็นปัจจัยหลักต้นสำคัญให้เกิดการพลิกโฉมประเทศ และช่วยส่งผลดังพระราชดำรัสของพระบาท- สมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

“คุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความรัก ความสามัคคี ที่ทำให้คนไทยเราสามารถร่วมมือร่วมใจกันรักษา และพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันไปได้ตลอดรอดฝั่ง ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และแก่ประเทศชาติ ประการที่สาม คือ การที่ทุกคน ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริตในกฎกติกา และในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียม เสมอกัน ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำความดี ความเห็นของตนให้ถูกต้อง เทียบตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุในผลหากความคิด จิตใจ และการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกันในทางที่ดี ที่เจริญนี้ ยังมีพร้อมมูลในกาย ในใจของคนไทย ก็มั่นใจได้ว่า ประเทศชาติไทยจะดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไปได้...”

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสในการเสด็จออกมหาสมาคมงานพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม วันศุกร์ที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙

สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum : WEF) เห็นว่าทักษะชีวิตที่มีคุณธรรม เป็นองค์ประกอบ เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยทำให้มนุษย์สามารถรับมือกับสถานการณ์โลกที่พลิกผันของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) และหุ่นยนต์ (Robot) ตลอดจนสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั้งเรื่องความจริงใจในพฤติกรรมหรือการแสดงออก (Credibility and Authenticity) จากการดำเนินชีวิตอย่างมีเข็มทิศคุณธรรม (Moral Compass) มีความคงเส้นคงวาและความน่าเชื่อถือ ตลอดจนมีคุณธรรมความซื่อตรง (Integrity) ความเห็นอกเห็นใจผู้รอบข้าง (Empathy) ความตระหนักต่อความสำคัญ / เร่งด่วน (Urgency) ต่อการแสดงออกดังกล่าว รวมถึงทักษะชีวิตอื่น ๆ ที่อยู่ในระบบคิดที่ทำให้เห็นความซับซ้อนของโลกปัจจุบัน จนสามารถมองไปข้างหน้าได้ การสื่อสาร (Communication) ในทิศทางเชิงบวก และนำสู่การสร้างร่วมมือ (Collaboration) ทักษะชีวิต (Soft Skills) ดังกล่าวเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยให้บุคคลไม่เพียงแรงงานปัจจัยการผลิตในระบบเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับปัจจัยกายภาพที่ใช้ในการผลิตประเภทอื่น เช่น ที่ดิน อาคาร หรือเครื่องจักร เป็นต้น หากสามารถเป็นทุนมนุษย์หรือทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบพร้อมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ปัจจัยที่ช่วยทำให้องค์กรประสบความสำเร็จขับเคลื่อนโลกสมัยใหม่ และเป็นปัจจัยผลักดันสำคัญให้เกิดการพลิกโฉมประเทศ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในช่วงระยะเวลา ๕ ปี ข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ จึงได้นำหลักธรรมในทุกศาสนาที่ต่างสอนให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี มีคุณธรรม ในการรักษาสืบสานวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม พร้อมทั้งน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดเป็นคุณธรรมที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย เพื่อนำสู่ความเป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบในการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) อันเป็นแผนสืบเนื่องจากแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ประกอบด้วย “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู” ซึ่งครอบคลุมความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ขยายความได้ดังต่อไปนี้

พอเพียง เป็นคำที่มาจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง เป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างพอประมาณ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม มีเหตุผล ใช้ความรู้ อยากรอบคอบและรอบด้าน และสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้สามารถรอดพ้นจากวิกฤตภัยต่าง ๆ ได้

วินัย ปฏิบัติตนตามกติกายาบรรณวิชาชีพขององค์กรและสังคม ตามหน้าที่ พลเมืองดี และเคารพกฎหมาย ตลอดจนป้องกันและรับผิดชอบผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

สุจริต มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ยึดมั่น ยืนหยัดในการรักษาความจริง ความถูกต้อง และเป็นธรรม ไม่สนับสนุน ไม่ร่วมมือ ไม่ยินยอมพร้อมต่อด้านการทุจริตทุกรูปแบบ

จิตอาสา การให้และเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อสรรพสิ่งทั้งหลาย เพื่อประโยชน์สุขแก่พวกเขาเหล่านั้นและของสังคม

กตัญญู สำนึกรู้คุณและแสดงออกถึงความกตัญญูต่อแผ่นดินเกิด ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สถาบันองค์กร และผู้มีพระคุณ นับตั้งแต่บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ครูอาจารย์ เป็นต้น ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของ อาจเป็นการกระทำหรือความจริงใจบนหลักพื้นฐานของความถูกต้องดีงาม

การส่งเสริมคุณธรรมถึงแม้จะสามารถส่งเสริมหรือสร้างให้เกิดขึ้นได้ในระดับปัจเจกบุคคล หรือมนุษย์แต่ละคนโดยตรง แต่หากจะให้เกิดการพลิกโฉมทางสังคมจะต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการทางสังคมโดยการกล่อมเกลากองทัพสังคม ควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคนตามพระราชดำรัสของพระบรมชนกชาติเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร “ระเบิดจากข้างใน” และหลีกเลี่ยงการสั่งการจากระดับบนสู่ล่าง (Top-Down) รวมถึงการดำเนินงานให้เป็นแนวทางเดียวกันก่อให้เกิดกลไกหรือระบบสังคมทั้งกระบวนการ บ่มเพาะภายในจิตใจในทุกช่วงวัยของมนุษย์นับตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา การปลูกฝังเรียนรู้ในระบบครอบครัวและระบบการศึกษา ที่ไม่ได้เป็นระบบการเรียนรู้ด้วยการถ่ายทอดจากผู้สอนสู่ผู้เรียนอันเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียว แต่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันเป็นปฏิสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์หลายทิศทาง เป็นกิจกรรมการปฏิบัติของผู้เรียนรู้ได้มาร่วมกันสะท้อนการมีคุณธรรม จนเป็นการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Direct Learning) รวมทั้งการฝึกฝนและพัฒนาต่อเนื่องในระบบการทำงาน การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีพฤติกรรม หรือการแสดงออกที่สะท้อนการมีคุณธรรมในระดับบุคคลจากการปรับเปลี่ยนวิถีคิด กรอบคิด หรือค่านิยม หรือการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับปัจเจกบุคคล เป็นระบบคิดที่ไม่เพียงการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ หรือคิดเป็นยังรวมการคิดถึงคุณค่าและความหมายของการดำรงอยู่ของชีวิตของมนุษย์ ซึ่งสะท้อนโดยคุณธรรมที่แสดงออกจากพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของเขา เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคมนับตั้งแต่สังคมหน่วยที่เล็กที่สุดคือ ครอบครัว หรือขยายใหญ่ขึ้นเป็นหน่วยงาน / องค์กร ตลอดจนชุมชน ก็ควรมีการพัฒนา ระบบและการเสริมสร้างขีดความสามารถของกลไกเพื่อการขับเคลื่อนและส่งเสริมคุณธรรม เป็นกลไกทางสังคมที่คอยกำกับ / เตือนสติปัจเจกบุคคลให้ตระหนักหรือระมัดระวังการแสดงออกในพฤติกรรม ไม่เป็นเพียงการแสดงออกถึงการมีคุณธรรมเฉพาะบุคคลหรือบางคน แต่เป็นกตีกการร่วมในสังคม ก่อให้เกิดเป็นกระแสหรือพฤติกรรมของคนในสังคมที่แสดงออกร่วมกัน (Collective Behavior) เป็นการสร้างกลไกร่วมขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมให้เกิดขึ้น ทำให้เกิดการดำเนินชีวิตที่สะท้อนการมีคุณธรรมได้อย่างเป็นระบบที่มีความยั่งยืนและสำคัญทั้งสามกระบวนการข้างต้น ยังเป็นการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมในลักษณะคู่ขนานอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต สามารถสร้างความร่วมมือภายในสังคมในการแก้ปัญหาวิกฤติและเหตุการณ์พลิกผันต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญในปัจจุบันและอาจเกิดขึ้นในอนาคต

แผนปฏิบัติการราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) สอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ ด้านที่ ๓ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านที่ ๖ การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ประเด็นที่ ๑๑ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ประเด็นที่ ๑๕ พลังทางสังคม และประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) หมายความว่า ๑๒ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต

นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) แผนปฏิบัติราชการด้านการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) และยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) มีสาระสำคัญดังนี้

๕.๑.๑ วัตถุประสงค์

แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เป็นแผนพัฒนาเชิงประเด็น ซึ่งเป็นแผนต่อเนื่องจากแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ที่ขยายระยะเวลาการดำเนินการถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๕ และแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ภายใต้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ที่ขยายระยะเวลาการดำเนินการถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๕ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทุกแห่งและที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นเครื่องมือในการแปลงแนวทางและขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากการส่งเสริมคุณธรรมเป็นประเด็นการพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ครบทุกมิติ ทุกช่วงวัย เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และสร้างสังคมไทยปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน และนำพลังบวกมาร่วมมือแก้ไขปัญหาวิกฤติและเหตุการณ์พลิกผันต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญในปัจจุบันและอาจเกิดขึ้นในอนาคต

แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) จึงเป็นแผนที่มีการจัดทำโดยใช้สถานการณ์คุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยเทคนิค SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (Strength Weakness Opportunity and Threat Analysis : SWOT Analysis) เพื่อรองและพิจารณาตัวแปรที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

นอกจากนี้ ยังมีการถ่ายทอดจากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ประเด็นที่ ๑๑ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ประเด็นที่ ๑๕ พลังทางสังคม และประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) หมวดหมายที่ ๑๒ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคตสู่การปฏิบัติในระดับโครงการ / กิจกรรม ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของ แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐาน

ทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) และแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด ถ่ายทอดเป้าหมาย และตัวชี้วัดของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เพื่อให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ร่วมดำเนินการภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ให้บรรลุเป้าหมาย ขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นคุณค่าหลัก นำการพัฒนา

ในอนาคต ๕ ปีข้างหน้า มุ่งหวังให้กระทรวงสาธารณสุขมีระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ที่มีความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน โดยมีหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม เป็นหลักนำทางและหลักคิดในการดำรงชีวิต และการพัฒนาให้ปรากฏชัดเป็นรูปธรรมในกระทรวงสาธารณสุข พัฒนาบุคลากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรม จริยธรรม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในทุกมิติ ส่งเสริมการทำความดีอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมพัฒนาระบบเครดิตสังคม (Social Credit) การให้ด้วยพลังบวก เป็นแหล่งเรียนรู้ ปลุกฝัง / ฝึกฝนพัฒนาคนในด้านคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับหน่วยงานอื่น ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม บนฐานคิดการรับรู้ถึงเป้าหมาย หรือ Sense of Purpose นั่นคือการรับรู้และสร้างเป้าหมายร่วมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงอนาคตของกระทรวงสาธารณสุขไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมก่อนประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง และร่วมมือกันสร้างเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุขการทำความดีที่ยิ่งใหญ่ร่วมกันด้วยการมองไปข้างหน้า เปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า นำสู่การเป็นกระทรวงคุณธรรม (Moral Ministry of Public Health) ภายใต้คุณธรรม ๕ ประการ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู และค่านิยมของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข “MOPH” โดยให้ค่านิยม “MOPH” ฝังอยู่ในจิตวิญญาณของบุคลากรสาธารณสุขทุกคน ไม่ว่าจะเป้าหมายการทำงานจะเป็นอย่างไรก็จะประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคนและพัฒนาระบบคุณธรรม จริยธรรมที่ดีและยั่งยืน ตลอดจนพัฒนาภาคีเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนคุณธรรม จริยธรรมให้มากขึ้นอย่างมีคุณภาพ และต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและสร้างระบบนิเวศคุณธรรม ระบบนิเวศจริยธรรม วัฒนธรรมจริยธรรมในกระทรวงสาธารณสุขสู่สังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืน มีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑

๕.๑.๒ ภาพรวมเป้าหมาย ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมายรวม

เป้าหมาย

กระทรวงสาธารณสุข เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบอย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัด

๑. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ

๒. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ

๓. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมิน ITA

๔. ดัชนีความสุขคนทำงาน

ค่าเป้าหมาย

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ ค่าเป้าหมายตามตัวชี้วัดดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย				
	ปี ๒๕๖๖	ปี ๒๕๖๗	ปี ๒๕๖๘	ปี ๒๕๖๙	ปี ๒๕๗๐
๑. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐
๒. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐
๓. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมิน ITA	๙๒	๙๔	๙๔	๙๔	๙๕
๔. ดัชนีความสุขคนทำงาน	ร้อยละ ๗๐ เมื่อสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๘๐				

๕.๑.๓ แผนย่อย

๑. แผนย่อยที่ ๑ สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขให้เป็นองค์กรส่งเสริมการทำความดี เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ
๒. แผนย่อยที่ ๒ เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ระบบ และกลไกการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
๓. แผนย่อยที่ ๓ ส่งเสริมให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นแบบอย่างการส่งเสริมองค์กรคุณธรรมต้นแบบ
๔. แผนย่อยที่ ๔ ส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรม และสร้างสังคม-วัฒนธรรม ภายในหน่วยงาน

แผนย่อยที่ ๑ สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ให้เป็นองค์กรส่งเสริมการทำความดี เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ

แผนย่อยนี้ มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นคุณค่าหลักของบุคคล และหน่วยงาน จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม ส่งเสริมการทำความดีอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับบุคคล ถึงระดับหน่วยงาน เสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง และมีหลักสูตรทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่งดงาม เป็นหลักนำทางและหลักคิด ในการดำรงชีวิตและการพัฒนาให้ปรากฏชัดเป็นรูปธรรม ครอบคลุมถึง

๑. พื้นที่ทางกายภาพที่เป็นคุณภาพชีวิต นับตั้งแต่สภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลชีวิต รวมถึงอาคารสถานที่ที่มั่นคง ปลอดภัย และเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรม ส่งเสริมคุณธรรม

๒. ระบบนิเวศคุณธรรม และพื้นที่ทางสังคม เป็นพื้นที่ของการปฏิสัมพันธ์ การปฏิบัติตน เพื่อสะท้อนการมีคุณธรรมจริยธรรม ทั้งที่เป็นข้อตกลงภายในครอบครัว และ / หรือชุมชน มาตรการ / นโยบาย / เจตนารมณ์ของหน่วยงาน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ตลอดจนพื้นที่สร้างสรรค์ ทั้งสื่อกระแสหลัก และสื่อออนไลน์ เป็นการสร้างประสบการณ์ร่วมจากการดำเนินการตามข้อตกลง หรือการทำกิจกรรม ทำให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ นำไปปฏิบัติ เห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนที่สะท้อน การมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

๓. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมหรือการทำความดี ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้สะท้อนการมีคุณธรรมจริยธรรมของตน ทั้งที่เป็นกิจกรรมภายในและภายนอกหน่วยงาน เช่น การประหยัดพลังงานและทรัพยากร การจัดการขยะ และ Zero Waste การสร้างพื้นที่สีเขียว การปลูกป่า และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแสดงออกและส่งต่อคุณค่าของวันสำคัญต่าง ๆ ที่หน่วยงานเข้าร่วม การทำบุญวันสำคัญทางศาสนา และกิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น

กลยุทธ์

- กลยุทธ์ที่ ๑ วางระบบรากฐานการส่งเสริมคุณธรรมของสถาบันการศึกษาในสังกัด สถาบันพระบรมราชชนก
- กลยุทธ์ที่ ๒ ขับเคลื่อนหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ ด้วยการนำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู มาเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต
- กลยุทธ์ที่ ๓ ขับเคลื่อนกลไกชมรมจริยธรรมของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ ด้วยการนำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู มาเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต

- กลยุทธ์ที่ ๔ สร้างระบบนิเวศคุณธรรม ส่งเสริมพื้นที่สังคม / สาธารณะ ทั้งที่เป็นพื้นที่กายภาพ หรือพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ โดยให้มีกิจกรรมที่แสดงออกถึงกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม การทำความดีอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับบุคคลถึงระดับหน่วยงาน โดยใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- กลยุทธ์ที่ ๕ ส่งเสริมคุณธรรมหรือการทำความดี ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สะท้อนการมีคุณธรรมจริยธรรมของตนทั้งที่เป็นกิจกรรมภายในและภายนอกหน่วยงาน และกิจกรรมการทำความดีด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาตามกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่ ๑ วางระบบรากฐานการส่งเสริมคุณธรรมของสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	พัฒนาระบบการเรียนการสอน โดยบรรจุคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู ทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมนอกหลักสูตร ให้ลงมือปฏิบัติจนเป็นพลตินนิสัย เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่มีความพร้อมในทุกมิติ ตามมิติทางศาสนา มิติหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมิติทางวัฒนธรรมไทยที่งดงาม	- สถาบันพระบรมราชชนก - สถาบันการศึกษาในสังกัด สถาบันพระบรมราชชนก
๒	ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ส่งเสริมการทำความดีอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับบุคคลถึงระดับหน่วยงาน เสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง	- สถาบันพระบรมราชชนก - สถาบันการศึกษาในสังกัด สถาบันพระบรมราชชนก
๓	ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมระบบนิเวศคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ โดยการสร้างพื้นที่และสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม หรือการทำความดี ทั้งการสร้างหรือปรับปรุงพื้นที่กายภาพให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรม สร้างพื้นที่สังคมให้เกิดข้อตกลงร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี มีจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีระเบียบ และเคารพกฎหมาย	- สถาบันพระบรมราชชนก - สถาบันการศึกษาในสังกัด สถาบันพระบรมราชชนก

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๔	ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก เปิดพื้นที่ทางสังคม / สาธารณะ โดยใช้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ มีกิจกรรมที่แสดงออกถึงกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม โดยใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร	- สถาบันพระบรมราชชนก - สถาบันการศึกษาในสังกัด สถาบันพระบรมราชชนก

กลยุทธ์ที่ ๒ ขับเคลื่อนหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นองค์กรคุณธรรม ต้นแบบ ด้วยการนำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู มาเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	ส่งเสริมให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ ด้วยการนำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู และนำหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม มาเป็นคุณค่าหลักในการดำรงชีวิต เป็นหลักคิดและการพัฒนาให้ปรากฏชัด เป็นรูปธรรม	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข
๒	ส่งเสริมผู้นำคุณธรรม / ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และต้นแบบที่ดี ทั้งระดับบุคคล ระดับองค์กร ยกย่องผู้นำที่นำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู มาเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต และมุ่งเน้นผู้นำ ที่มีจิตสาธารณะและจิตอาสา มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข
๓	ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชูบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม นำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู มาเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต โดยการให้รางวัลเพื่อเป็นการยกย่องผลจากการประกอบคุณงาม ความดีอย่างสม่ำเสมอ สามารถเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่าง แก่บุคคลอื่นในหน่วยงานให้ยึดถือเป็นแบบอย่างได้ และร่วมสร้างแรงบันดาลใจให้คนเป็นคนดี	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๔	ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชูองค์กร / กลุ่มงาน ด้านการส่งเสริมคุณธรรม	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข
๕	ส่งเสริมการจัดระบบเครดิตสังคม (Social Credit) ส่งเสริมการให้ด้วยพลังเชิงบวก เพื่อให้บุคลากรเกิดคุณธรรมจิตอาสา	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข
๖	หน่วยงานกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาองค์กรคุณธรรม และส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับประพฤติปฏิบัติ ตามหลักคุณธรรม และจรรยาบรรณของทุกวิชาชีพ โดยมีหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ไม่ใช่เพื่อเลื่อนวิทยฐานะ	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข
๗	นำค่านิยมของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข “MOPH” มาเป็นบรรทัดฐานทางคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติทางคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติตนของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข	- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข
๘	ส่งเสริมและสนับสนุนการขยายงานในหน่วยงานที่เริ่มดำเนินการเป็นองค์กรคุณธรรมให้เกิดความต่อเนื่อง และเปิดโอกาสการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำการจัดการความรู้ การถอดบทเรียนมาใช้อย่างเป็นระบบ	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข
๙	ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนาองค์กรคุณธรรม ด้วยการกำหนดการดำเนินการองค์กรคุณธรรมอย่างต่อเนื่องทุกปี	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข
๑๐	กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การนิเทศที่เสริมพลัง (Empowerment) เสริมสร้างการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑๑	ส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรในหน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามแบบคุณธรรมวิถีใหม่ (MOPH Moral in New Normal) ที่สอดคล้องกับวิกฤติโรคอุบัติใหม่ที่อาจเกิดขึ้น และนำหลักคำสอนไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ได้แก่ ๘.๑ กิจกรรมเทิดทูนสถาบันชาติ ๘.๒ กิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ๘.๓ กิจกรรมสำคัญทางศาสนาของแต่ละศาสนา ๘.๔ อื่น ๆ	ส่วนกลาง - กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการงานพิธีการและพิธีกรรมทางศาสนา - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการตามแนวทางของกรมการศานาที่กำหนดในแต่ละกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และประสานทุกส่วนราชการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขดำเนินการและรวบรวมรายงานผลการดำเนินงานไปยังกรมการศาสนา
๑๒	ส่งเสริมให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ โดยการสร้างพื้นที่และสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม หรือการทำความดี ทั้งการสร้างหรือปรับปรุงพื้นที่กายภาพให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรม ส่งเสริมพื้นที่สังคมให้เกิดข้อตกลงร่วมกันทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี มีจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีระเบียบ และเคารพกฎหมาย	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
๑๓	ใช้พลัง “บวร” เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบ	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

กลยุทธ์ที่ ๓ ขับเคลื่อนกลไกชมรมจริยธรรมของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ ด้วยการนำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู มาเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	ส่งเสริมให้หน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค นำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู และนำหลักธรรมทางศาสนา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม มาเป็นคุณค่าหลักในการดำรงชีวิต เป็นหลักคิดและการพัฒนาให้ปรากฏชัดเป็นรูปธรรม ขับเคลื่อนให้เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบผ่านกลไกชมรมจริยธรรม	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๒	ส่งเสริมผู้นำคุณธรรม / ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และต้นแบบที่ดี ทั้งระดับบุคคล ระดับองค์กร ยกย่องผู้นำที่นำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู มาเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต และมุ่งเน้นผู้นำที่มีจิตสาธารณะและจิตอาสา มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๓	ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชูบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม นำคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู มาเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต โดยการให้รางวัลเพื่อเป็นการยกย่องผลจากการประกอบคุณงามความดีอย่างสม่ำเสมอ สามารถเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่นในหน่วยงานให้ยึดถือเป็นแบบอย่างได้ และร่วมสร้างแรงบันดาลใจให้คนเป็นคนดี	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๔	ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชูองค์กร / กลุ่มงาน ด้านการส่งเสริมคุณธรรม	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๕	ส่งเสริมการจัดระบบเครดิตสังคม (Social Credit) ส่งเสริมการให้ด้วยพลังเชิงบวก เพื่อให้บุคลากรเกิดคุณธรรมจิตอาสา	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๖	นำค่านิยมของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข “MOPH” มาเป็นบรรทัดฐานทางคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติทางคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติตนของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๗	กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การนิเทศที่เสริมพลัง (Empowerment) เสริมสร้างการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๘	ส่งเสริมให้ชมรมจริยธรรมให้เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ โดยการสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อม พื้นที่ ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม หรือการทำความดีทั้งการสร้างหรือปรับปรุงพื้นที่กายภาพให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรม ส่งเสริมพื้นที่สังคมให้เกิดข้อตกลงร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี มีจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีระเบียบ และเคารพกฎหมาย	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๙	ใช้พลัง “บวร” เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนชมรมจริยธรรมของหน่วยงาน	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑๐	ส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรในหน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามแบบคุณธรรมวิถีใหม่ (MOPH Moral in New Normal) ที่สอดคล้องกับวิกฤติโรคอุบัติใหม่ และนำหลักคำสอนไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ได้แก่ ๘.๑ กิจกรรมเทิดทูนสถาบันชาติ ๘.๒ กิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ๘.๓ กิจกรรมสำคัญทางศาสนาของแต่ละศาสนา ๘.๔ อื่น ๆ	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ

กลยุทธ์ที่ ๔ สร้างระบบนิเวศคุณธรรม ส่งเสริมพื้นที่สังคม / สาธารณะ ทั้งที่เป็นพื้นที่กายภาพ หรือพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ โดยให้มีกิจกรรมที่แสดงออกถึงกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม การทำความดีอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับบุคคลถึงระดับหน่วยงาน โดยใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	สร้างระบบนิเวศคุณธรรม และส่งเสริมให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเปิดพื้นที่ทางสังคม / สาธารณะ โดยใช้พื้นที่สาธารณะ และสื่อสังคมออนไลน์ มีกิจกรรมที่แสดงออกถึงกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม โดยใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๒	นำระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit) มาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมกระทรวงสาธารณสุขในลักษณะ “คนดีมีที่ยืน ความดีมีพื้นที่ในสังคม”	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานเขตสุขภาพ
๓	ส่งเสริมระบบเครือข่ายทางสังคมคุณธรรมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมสร้างกลไกการมีส่วนร่วม การสื่อสารข้อมูลการเผยแพร่รูปธรรมความสำเร็จในรูปแบบวิถีใหม่	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
		<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๔	เปิดโอกาสให้บุคลากรมีการแสดงความยินดีต่อพฤติกรรม ของคนดี หรือผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อพื้นที่สาธารณสุข และสื่อสังคมออนไลน์	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๕	การวางระบบคัดเลือกคนดีและผลงานของหน่วยงาน อย่างโปร่งใส ยุติธรรม ปราศจากอคติ และเผยแพร่ ต่อสาธารณะ	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๖	การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบันทึก และรวบรวมข้อมูลบุคลากร หน่วยงานด้านองค์การคุณธรรม ชมรมจริยธรรม และเผยแพร่ต่อสาธารณะ สามารถเข้าถึง ข้อมูลได้โดยง่าย	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ

กลยุทธ์ที่ ๕ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หรือการทำความดี ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สะท้อนการมีคุณธรรมจริยธรรมของตนทั้งที่เป็นกิจกรรมภายใน และภายนอกหน่วยงาน และกิจกรรมการทำความดีด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	ส่งเสริมกิจกรรมแกนนำกัลยาณมิตร หรือกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการทำความดี เพื่อขยายผล	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๒	ส่งเสริมการนำคุณธรรมเพื่อจิตอาสา และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดพลังงานและทรัพยากร การจัดการขยะ และ Zero Waste การสร้างพื้นที่สีเขียว การปลูกป่า และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ

หมายเหตุ

ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หมายถึง ส่วนราชการระดับกรมทุกกรม หน่วยงานของรัฐภายใต้กำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข องค์การมหาชน รัฐวิสาหกิจ

แผนย่อยที่ ๒ เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ระบบ และกลไกการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

แผนย่อยนี้ มุ่งเน้นการสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ทักษะชีวิต พัฒนาในบุคลากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตบนฐานชีวิตวิถีใหม่ ให้มีพฤติกรรมและทักษะชีวิตที่สะท้อนคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมระบบการจัดการการเรียนรู้ ที่เป็นกระบวนการภายในหน่วยงาน เผยแพร่งานวิชาการผ่านช่องทางต่าง ๆ นอกจากนี้ พัฒนาระบบ และกลไกการขับเคลื่อนและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ครอบคลุมถึงกฎหมาย มาตรการ นโยบาย รัฐบาล ที่เป็นกลไกกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขร่วมพัฒนาระบบ และขับเคลื่อนและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

กลยุทธ์

- กลยุทธ์ที่ ๑ เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการจัดการการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตบนฐานชีวิตวิถีใหม่
- กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาเกณฑ์การประเมินองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม
- กลยุทธ์ที่ ๓ ยกระดับคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ของหน่วยงานภาครัฐ (ITA)

แนวทางการพัฒนาตามกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่ ๑ เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการจัดการการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	จัดให้มีการเรียนรู้เรื่อง คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต และการรักษาวินัยแก่ข้าราชการพลเรือน พนักงานราชการ พนักงานกระทรวงสาธารณสุข และเจ้าหน้าที่ ของรัฐทุกประเภท บนฐานชีวิตวิถีใหม่	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๒	กำหนดให้มีหน่วยงาน ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับงานด้านการเสริมสร้างวินัย และรักษาจริยธรรม ประจำหน่วยงาน	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๓	พัฒนาระบบบริหารบุคคลให้โปร่งใส เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพเป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยมีระบบการสรรหา คัดเลือก แต่งตั้ง โยกย้ายปราศจากการใช้ดุลยพินิจ มีหลักฐานการพิจารณาที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ชัดเจน เปิดเผยได้ เพื่อให้ระบบราชการสามารถดึงดูดสรรได้ทั้งคนดี คนเก่ง มีคุณธรรม และศักยภาพสูงเข้ามาปฏิบัติราชการ	- ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๔	๔.๑ เสริมสร้างการเคารพสิทธิมนุษยชนและจริยธรรมที่เป็นสากลที่เคารพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของผู้ปฏิบัติงานเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๓ ที่เห็นชอบมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหากล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน และตามกฎหมาย ก.พ. ว่าด้วยการกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. ๒๕๖๓ ๔.๒ จัดให้มีกลไกการรับเรื่องร้องเรียนการทุจริตและประพฤติมิชอบ การล่วงละเมิดทางเพศหรือคุกคามทางเพศในที่ทำงาน การร้องทุกข์ หรือข้อปัญหาหรือข้อกังวลใจ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ ของผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ทั้งการร้องเรียนผ่านหน่วยงานโดยตรง ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ และมีมาตรการในการคุ้มครองและรักษาความลับของผู้ร้องเรียน	- ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๕	ใช้ทฤษฎีชวนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างแนบเนียน (Nudge Theory) เพื่อออกแบบการตัดสินใจทางความคิด (Choice Architecture) อันก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนมาสู่พฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงประสงค์	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาแนวทางการประเมินองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	พัฒนาแนวทางการประเมินองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินองค์กร ชุมชน อำเภอ จังหวัดคุณธรรม ของกรมการศาสนา	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข
๒	นำแนวทางการประเมินองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินองค์กร ชุมชน อำเภอ จังหวัดคุณธรรม ของกรมการศาสนา ให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินองค์กรคุณธรรมต้นแบบ	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ

กลยุทธ์ที่ ๓ ยกระดับคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA)

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	กำหนดให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ตามที่สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนด	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
๒	ขับเคลื่อนให้การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ตามที่สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนด เป็นตัวชี้วัดระดับกระทรวง ตัวชี้วัดผู้บริหารทุกระดับ และตัวชี้วัดการขับเคลื่อนนโยบาย มุ่งเน้นแต่ละปี	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๓	ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การยกระดับให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ในระดับ AA	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
๔	ส่งเสริมยกย่อง เชิดชู หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ในระดับ A ถึงระดับ AA	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข
๕	กำหนดให้มีมาตรการที่สอดคล้องกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ขับเคลื่อนให้มาตรการที่กำหนดมีการใช้บังคับอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

หมายเหตุ

ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หมายถึง ส่วนราชการระดับกรมทุกกรม หน่วยงานของรัฐภายใต้กำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข องค์การมหาชน รัฐวิสาหกิจ

แผนย่อยที่ ๓ ส่งเสริมให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นแบบอย่างการส่งเสริมองค์กรคุณธรรม ต้นแบบ

แผนย่อยนี้ มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมด้านการส่งเสริมคุณธรรม นำการพัฒนาองค์กรคุณธรรม สร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย และขยายความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ และพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านองค์กรคุณธรรมทั้งบุคคล หน่วยงานต้นแบบ ชมรมจริยธรรม มุ่งเน้นการเผยแพร่ต่อสาธารณะอย่างเป็นระบบ ข้อมูลสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย

กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างนวัตกรรมด้านการส่งเสริมองค์กรคุณธรรมต้นแบบ

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาคือความเข้มแข็งของเครือข่าย และขยายความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ

กลยุทธ์ที่ ๓ พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นระบบ

แนวทางการพัฒนาตามกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างนวัตกรรมด้านการส่งเสริมองค์กรคุณธรรมต้นแบบ

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	สนับสนุนบุคคลและหน่วยงานในการสร้างผลงานด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น การสร้างหลักสูตร การอบรม การออกแบบกระบวนการ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานดีเด่นด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่ดี ภายอมรับ และการขยายผลอย่างต่อเนื่อง	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - สำนักบริหารยุทธศาสตร์สุขภาพวิถีชีวิตไทย สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๒	สนับสนุนให้มีการจัดช่องทางพัฒนาสร้างสรรค์ ประกาศคุณค่าความดีกับบุคคล / หน่วยงานที่สรรสร้างความดีงามแก่ส่วนรวมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เวทีตลาดนัดคุณธรรม การประชุมสัมมนาวิชาการ การมอบประกาศเกียรติคุณในวาระต่าง ๆ	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
		<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๓	การรวบรวมองค์ความรู้จากผลงานการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในหน่วยงาน / องค์กร ซึ่งขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ โดยใช้รูปแบบการวิจัยหรือการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เช่น การถอดบทเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนา ต่อยอดองค์ความรู้ ให้เกิดความต่อเนื่อง	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๔	วางแผนการจัดระบบการคัดเลือกคนดี และผลงาน ของหน่วยงานอย่างโปร่งใส ยุติธรรม ปราศจากอคติ และเปิดเผยต่อสาธารณะ	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย และขยายความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	สนับสนุนการดำเนินงานเครือข่ายคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เป็นค่านิยม / สังคม-วัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๒	ส่งเสริมแกนนำกัลยาณมิตร หรือกระบวนการการเรียนรู้ของเครือข่าย เพื่อต่อยอดและขยายผล	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๓	สร้างรูปแบบความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณธรรมกับหน่วยงานอื่น เช่น การลงนามความร่วมมือในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หรือมาตรฐานทางจริยธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๔	การกำหนดแนวทางการร่วมมือกับหน่วยงาน หรือภาคส่วนอื่น ๆ ที่มุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรม และสังคม-วัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๕	เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความยินดีต่อพฤติกรรมของคนดี หรือผลงานวิชาการด้านคุณธรรม จริยธรรม ต่อสาธารณะ	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
		- สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๖	ผลักดันให้เกิดความร่วมมือกับองค์กรที่สนับสนุนทรัพยากร ในการพัฒนาองค์กรคุณธรรม	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข

กลยุทธ์ที่ ๓ พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นระบบ

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการจัดระบบข้อมูล บุคลากร / หน่วยงานด้านองค์กรคุณธรรม จริยธรรม และเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะอย่างเป็นระบบ ข้อมูลสามารถ เข้าถึงได้โดยง่าย	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๒	สนับสนุนให้หน่วยงานจัดทำทำเนียบบุคลากร / หน่วยงาน ต้นแบบ อย่างเป็นระบบ มีการเผยแพร่และขยายผล อย่างต่อเนื่อง	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ

หมายเหตุ

ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หมายถึง ส่วนราชการระดับกรมทุกกรม
หน่วยงานของรัฐภายใต้กำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข องค์กรมหาชน รัฐวิสาหกิจ

แผนย่อยที่ ๔ ส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรม และสร้างสังคม-วัฒนธรรม ภายในหน่วยงาน

โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการนำมาตรฐานทางจริยธรรม (Ethical Standard) ประมวลจริยธรรม (Code of Ethics) เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติด้านจริยธรรมในองค์กรให้ชัดเจน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข การจัดทำข้อกำหนดจริยธรรมซึ่งเป็นข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันภายในหน่วยงานของรัฐ (Ethical Agreement) ที่สอดคล้องกับบทบาทภารกิจของหน่วยงาน สภาพปัญหา และความเสี่ยงทางจริยธรรม เช่น การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest : COI) ระบบอุปถัมภ์ การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การสร้างสังคม-วัฒนธรรมภายในหน่วยงาน รวมถึงความโปร่งใสและเป็นธรรมในการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันภายในหน่วยงาน ประกาศให้ประชาชนทั่วไปโดยได้รับทราบถึงกรอบการปฏิบัติหน้าที่อันเหมาะสมในการให้บริการแก่ประชาชน ขับเคลื่อนงานของรัฐในมิติต่าง ๆ โดยกำหนดจุดเน้นให้มีการส่งเสริมการนำมาตรฐานทางจริยธรรม ประมวลจริยธรรม และข้อกำหนดจริยธรรม เป็นเครื่องมือในการสร้างมาตรฐานทางจริยธรรม และบูรณาการการส่งเสริมจริยธรรมเข้ากับการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อสร้างสังคม-วัฒนธรรมภายในหน่วยงาน ให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชนเป็นสำคัญ โดย “ไม่มีช้อยกเว้น ไม่มีข้อกังขา และไม่สูญเปล่า” เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นศรัทธาในการบริหารราชการ และบุคลากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมากขึ้น

กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนากลไกการส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรม การส่งเสริมจริยธรรมในระดับองค์กรให้เชื่อมโยงสอดประสานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ ๒ บูรณาการงานด้านการส่งเสริมจริยธรรมเข้ากับงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อสร้างสังคม-วัฒนธรรมภายในหน่วยงาน

แนวทางการพัฒนาตามกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนากลไกการส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรม การส่งเสริมจริยธรรมในระดับองค์กรให้เชื่อมโยงสอดประสานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	กำหนดให้มีหน่วยงาน ผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาจริยธรรม ประจำหน่วยงาน	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ส่วนราชการระดับกรม
๒	ส่งเสริมบทบาท เสริมสร้างประสิทธิภาพและความเข้มแข็งให้กับคณะกรรมการจริยธรรม ประจำส่วนราชการ	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ส่วนราชการระดับกรม

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๓	จัดให้มีการบูรณาการภารกิจระหว่างคณะกรรมการจริยธรรม ประจำส่วนราชการ เพื่อให้การส่งเสริมจริยธรรมในระดับองค์กรเชื่อมโยงสอดประสานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ส่วนราชการระดับกรม
๔	นำข้อเสนอของคณะกรรมการจริยธรรม ประจำส่วนราชการ มาขับเคลื่อนให้เกิดผลในเชิงประจักษ์อย่างต่อเนื่อง	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ส่วนราชการระดับกรม
๕	รายงานผลการดำเนินงานด้านคุณธรรม จริยธรรม การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ การส่งเสริมคุณธรรมอย่างเป็นระบบ	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ส่วนราชการระดับกรม

กลยุทธ์ที่ ๒ บูรณาการงานด้านการส่งเสริมจริยธรรมเข้ากับงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อสร้างสังคม-วัฒนธรรมภายในหน่วยงาน

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
๑	จัดทำข้อกำหนดจริยธรรม ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันภายในหน่วยงาน สอดคล้องกับบทบาทภารกิจ สภาพปัญหาและความเสี่ยงทางจริยธรรม	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ส่วนราชการระดับกรม
๒	จัดทำข้อกำหนดจริยธรรมของส่วนราชการที่รับผิดชอบ ทุนหมุนเวียนที่ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลของหน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีความเสี่ยงสูงเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณ การใช้อำนาจอนุมัติอนุญาต หรือมีความคาดหวังสูงจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ส่วนราชการระดับกรม ซึ่งรับผิดชอบกองทุนหมุนเวียนที่ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล
๓	จัดให้มีสื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติตนจนเกิดเป็นพฤติกรรมจริยธรรมในเรื่องพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน และข้อกำหนดจริยธรรมของส่วนราชการระดับกรม และส่วนราชการระดับกรมซึ่งรับผิดชอบกองทุนหมุนเวียนที่ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ส่วนราชการระดับกรม

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
		- ส่วนราชการระดับกรม ซึ่งรับผิดชอบกองทุน หมุนเวียนที่ไม่มีสถานะ เป็นนิติบุคคล
๔	ส่งเสริมให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข สร้างการตระหนักรู้ในพฤติกรรมหรือประเด็นล่อแหลมต่าง ๆ รวมทั้งการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ ส่วนรวม ที่อาจนำมาซึ่งการเสื่อมเสียชื่อเสียงขาดความเชื่อถือ ศรัทธา หรือพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในหน่วยงานของตนเอง โดยการจัดทำหลักเกณฑ์ วิธีการ ที่จะใช้ภายในหน่วยงานเพื่อรักษาและส่งเสริมจรรยาบรรณ ของหน่วยงานเอง	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๕	กำหนดให้มีหน่วยงานที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และรับเรื่อง ร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาด้านจรรยาบรรณหรือพฤติกรรมล่อแหลม ต่อการฝ่าฝืนจรรยาบรรณ และเปิดโอกาสให้บุคลากรในสังกัด มีช่องทางในการหาหรือทางจรรยาบรรณได้โดยง่าย	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข
๖	ผลักดันให้ผู้บริหารในองค์กร ยอมรับ ปฏิบัติ และร่วมเป็น ผู้กระทำการสำคัญในการขับเคลื่อนจรรยาบรรณให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจรรยาบรรณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ประมวลจรรยาบรรณข้าราชการพลเรือน และข้อกำหนดจรรยาบรรณ ของส่วนราชการอย่างเคร่งครัด	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข ราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๗	สื่อสารประชาสัมพันธ์เรื่องบทบาทของผู้นำในองค์กรในการ เป็นผู้กระทำการส่งเสริมจรรยาบรรณ เพื่อสร้างการรับรู้การทำ ตามต้นแบบผู้นำ (Leadership Model) เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และกระตุ้นให้บุคลากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ปฏิบัติตาม	- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน การทุจริต กระทรวง สาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานขับเคลื่อน
		<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๘	รณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ยึดหลักตามพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพล และข้อกำหนดของส่วนราชการอย่างเคร่งครัด ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ให้มีการเปิดเผยสิ่งทุจริต (ไม่ทนต่อการทุจริต) การฝ่าฝืนจริยธรรม การให้ข้อมูลเพื่อช่วยเหลือผู้ถูกรังแกโดยไม่เป็นธรรม ไม่ปล่อยปละละเลย	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๙	ส่งเสริมรักษามาตรฐานทางจริยธรรม และการเสริมสร้างวินัย โดยให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ให้ความรู้เรื่องการรักษามาตรฐานทางจริยธรรม การเสริมสร้างวินัยเป็นประจำทุกปี แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงาน เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการเสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา มีวินัย และป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัย	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ราชการบริหารส่วนภูมิภาค - สำนักงานเขตสุขภาพ
๑๐	นำหลักสูตรการพัฒนาจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐของสำนักงาน ก.พ. ตามมติคณะกรรมการมาตรฐานทางจริยธรรม (ก.ม.จ.) ในคราวประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ เพื่อยกระดับการรับรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมตามมาตรฐานทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรม ค่านิยมกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข - กองบริหารทรัพยากรบุคคล - วิทยาลัยนักรบริหารสาธารณสุข

หมายเหตุ

ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หมายถึง ส่วนราชการระดับกรมทุกกรม หน่วยงานของรัฐภายใต้กำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข องค์การมหาชน รัฐวิสาหกิจ

๕.๒ ผลที่ได้รับจากแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๑. ระบบรากฐานการส่งเสริมคุณธรรมในกระทรวงสาธารณสุข มีความเข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับคุณธรรมบนฐานชีวิตวิถีใหม่
๒. เกิดองค์กรคุณธรรมต้นแบบ องค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น กลุ่มงาน และบุคคลต้นแบบ ในสังคมกระทรวงสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น
๓. บุคลากรกระทรวงสาธารณสุข มีพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ถูกต้องดีงามด้วยคุณธรรม ที่พึงประสงค์ มาตรฐานทางจริยธรรม (Ethical Standard) ประมวลจริยธรรม (Code of Ethics) และข้อกำหนดทางจริยธรรม ค่านิยมหลัก MOPH เทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันบนฐานชีวิตวิถีใหม่ ดำรงไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมไทยอย่างมีความสุข มั่นคง มั่นคั่ง และยั่งยืน
๔. กลไกการขับเคลื่อนจริยธรรมในกระทรวงสาธารณสุข มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ สามารถทำงานได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ตามที่กฎหมายกำหนด
๕. ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการงานด้านคุณธรรม จริยธรรม ระหว่างหน่วยงาน เกิดสังคม-วัฒนธรรมทางคุณธรรม จริยธรรมในสังคมกระทรวงสาธารณสุข อันเป็นการส่งเสริมการบริหารงานให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
๖. ยกระดับการรับรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม ตามมาตรฐานทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรม ค่านิยมกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๗. เกิดระบบนิเวศคุณธรรม (Moral Ecosystem) ระบบนิเวศจริยธรรม (Ethics Ecosystem) ในสังคมกระทรวงสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น มีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑

พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู

ส่วนที่ ๖

การขับเคลื่อน การติดตามประเมินผล และการบริหารความเสี่ยง

๖.๑ กลไกและการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เป็นแผนปฏิบัติการราย ๕ ปี ระดับส่วนราชการ ที่มีความสอดคล้องกับแผนระดับที่ ๑ อันประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ ด้านที่ ๓ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมและด้านที่ ๖ การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ แผนระดับที่ ๒ อันประกอบด้วย แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ประเด็นที่ ๑๑ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ประเด็นที่ ๑๕ พลังทางสังคม และประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แผนการปฏิรูปประเทศด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ฉบับปรับปรุง) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) หมายเหตุที่ ๑๒ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งแผนระดับที่ ๓ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) และแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เป็นหลัก ดังนั้น การกำหนดกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) จึงกำหนดขึ้นภายใต้หลักการ

๑. การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
๒. ประสานพลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ได้ข้อเสนอในการดำเนินงานเชิงนโยบาย งบประมาณ และองค์ความรู้ด้านวิชาการ
๓. จัดกระบวนการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ตัวชี้วัดที่กำหนด ในแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ตลอดจนถึงความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา
๔. มีการรายงานผลการดำเนินงาน / โครงการ ตามแผนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) อย่างต่อเนื่อง
๕. ใช้กลไกที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้วยการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนบทบาท หรือกำหนดกลไกการดำเนินงานใหม่เท่าที่จำเป็น

๖.๒ แนวทาง กรอบแนวคิด และรูปแบบการติดตามประเมินผลตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๖.๒.๑ แนวทางของวงจรการบริหาร PDCA

การติดตามและประเมินผล ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งสำหรับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) การติดตามและประเมินผล ยึดแนวทางของวงจรการบริหาร PDCA หรือวงจร Deming (Deming Cycle) เนื่องจากกิจกรรมการติดตามและประเมินผลจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่งานการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ทราบถึงผลการดำเนินการ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการ ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติสามารถกำหนดแนวทางการแก้ไข ปรับปรุงแผนปฏิบัติการและวิธีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของหน่วยงาน ตามระยะเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อเป้าหมายของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้อย่างตรงจุด อย่างกว้าง ๆ ไว้ ๔ ด้าน ดังนี้

๑. การวางแผน (Plan)

๑.๑ จัดทำแผนงาน / โครงการ ให้มีความครบถ้วน เช่น การกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานตามกิจกรรม การกำหนดตัวชี้วัดที่มีความชัดเจนและสามารถวัดผลได้ ควรเชื่อมโยงกับเป้าหมาย ตัวชี้วัดค่าเป้าหมายรวม และแผนย่อยทั้ง ๔ แผนย่อย ตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๑.๒ จัดทำแผนงาน / โครงการ ให้มีความสมบูรณ์ เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการตรวจสอบและการติดตามผลการดำเนินงาน (Check) และการปรับปรุงการดำเนินงาน (Act) เพื่อการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานได้ในลำดับถัดไป

๑.๓ สร้างการมีส่วนร่วมและตระหนักถึงเป้าหมายของความสำเร็จในการดำเนินการตามแผนงาน / โครงการ

๑.๔ สร้างความเข้าใจถึงการดำเนินงานของแผนงาน / โครงการ นั้น ๆ เพื่อช่วยสร้างความตระหนักถึงเป้าหมายและการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ โดยพิจารณาความสอดคล้องกับเป้าหมายตัวชี้วัด ค่าเป้าหมายรวม และแผนย่อยทั้ง ๔ แผนย่อย ตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๒. การปฏิบัติ (Do)

๒.๑ จัดลำดับความสำคัญของงานในกรณีที่มีภารกิจเร่งด่วนแทรกซ้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินงานได้ทันตามแผนงาน / โครงการ ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงผลกระทบในทุกระดับที่อาจเกิดขึ้นจากความล่าช้าหรือไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จตามเป้าหมาย

๒.๒ สื่อสาร ชี้แจง และสร้างความเข้าใจต่อบริบทของแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งระบุผู้รับผิดชอบหลัก

๓. การตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงาน (Check)

๓.๑ จัดระบบ / รูปแบบ การติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการที่ทันสมัยการณณ์และเป็นรูปแบบเดียวกัน เช่น การกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมในการวัดความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และจัดทำรูปแบบของการรายงานผลการดำเนินงานให้มีความละเอียดและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๓.๒ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโดยพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากความล่าช้าหรือไม่สามารถดำเนินโครงการได้บรรลุเป้าหมาย

๓.๓ จัดทำระบบการติดตามและประเมินผลโดยเน้นความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักถึงความสำคัญของการติดตาม และรายงานผลโครงการของเจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบโครงการเป็นหลักสำคัญ

๓.๔ ชี้แจงหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนกลไกการมีส่วนร่วมในการรายงานผล

๔. การปรับปรุงการดำเนินงาน (Act)

๔.๑ แจ้งปัญหาและระบุสาเหตุ พร้อมเสนอแนวทางในการแก้ไขและดำเนินการตลอดจนกำหนดเวลาที่คาดว่าจะแล้วเสร็จ หากแผนงาน / โครงการ ไม่สามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จตามเป้าหมาย

๔.๒ สร้างกลไกสนับสนุนการดำเนินงานโครงการให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา อาทิ การจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง หรือรูปแบบรายงานนำเสนอที่สามารถเห็น Gap ของการปฏิบัติงาน

๔.๓ เสนอแนวทางเพื่อการปรับปรุงหรือทบทวนหรือแก้ไข เพื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อการดำเนินงานในภาพรวมของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

กระบวนการติดตามและประเมินผล จึงเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมากเนื่องจากกระบวนการติดตามและประเมินผลตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ จะช่วยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) สามารถรับทราบผลการดำเนินการรวมถึงปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินการเป็นระยะ รวมถึงสามารถวางแผนเพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการดำเนินการ ให้มีความเหมาะสมต่อทรัพยากร สภาพแวดล้อมในการดำเนินการ ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ในระหว่างปี

๖.๒.๒ กรอบแนวคิดดัชนีชี้วัดความสมดุล หรือ Balanced Scorecard

กรอบแนวคิดในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานแผนปฏิบัติราชการ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้นำกรอบแนวคิด ดัชนีชี้วัดความสมดุล หรือ Balanced Scorecard ของ Robert S. Kaplan and David P. Norton แต่เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) จึงต้องดัดแปลงเกณฑ์ชี้วัดดังกล่าวซึ่งใช้กับภาคเอกชนให้เหมาะสมกับ บริบทของแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติราชการที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ประกอบไปด้วย ๔ มิติที่สำคัญ ได้แก่

๑. มิติด้านประสิทธิผลและความคุ้มค่า (Financial Perspective)
  ๒. มิติด้านผลกระทบต่อประชาชนที่จะได้รับการบริการจากภาครัฐที่มีการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมในหน่วยงาน (Customer Perspective)
  ๓. มิติด้านประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติงาน (Internal Perspective)
  ๔. มิติด้านการเรียนรู้และการเติบโต (Learning and Growth Perspective)
- สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. มิติด้านประสิทธิผลและความคุ้มค่า (Financial Perspective)

หมายถึง มุมมองด้านความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินการ ตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร

๒. มิติด้านผลกระทบต่อประชาชนที่จะได้รับการบริการจากภาครัฐที่มีการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม (Customer Perspective)

หมายถึง การดำเนินการตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ตอบสนองต่อความต้องการสูงสุดต่อประชาชน ที่จะได้รับการบริการจากภาครัฐที่มีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในหน่วยงานได้

๓. มิติด้านประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการ (Internal Perspective)

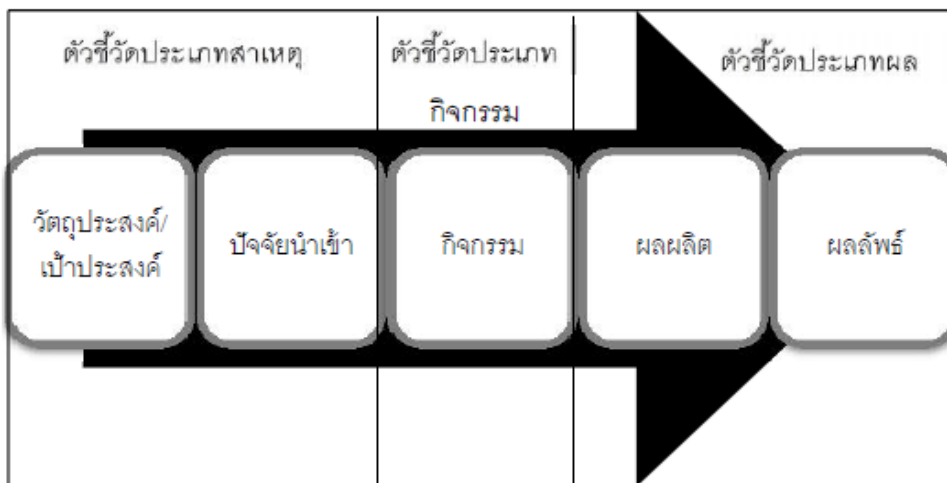
หมายถึง กระบวนการจัดการซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมภายในของการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ที่ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมีความเหมาะสมทั้งเวลาและทรัพยากรที่ได้รับ

๔. มิติด้านการเรียนรู้และการเติบโต (Learning and Growth Perspective)

หมายถึง การเรียนรู้และการเติบโตของหน่วยงานที่ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นมิติที่สะท้อนถึงขีดความสามารถ / สมรรถนะในการปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๖.๒.๓ รูปแบบการติดตามและประเมินผล

โดยรูปแบบการติดตามและประเมินผลตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้นำทฤษฎีเชิงระบบ (System Model) มาใช้เป็นรูปแบบในการติดตามและประเมิน

จากรูปแบบการติดตามและประเมินผลดังกล่าวสามารถจำแนกตัวชี้วัดในการประเมินออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑. ตัวชี้วัดประเภทสาเหตุ (Lead Indicator)

การประเมินปัจจัยนำเข้า ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) อาทิ บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น

๒. ตัวชี้วัดกิจกรรม

การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน ตั้งแต่การเริ่มวางแผนการดำเนินงาน การเริ่มดำเนินงานตามแผน ขั้นตอนระหว่างการทำงาน และขั้นตอนหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการดำเนินงาน

๓. ตัวชี้วัดประเภทยผล (Lag Indicator)

การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สามารถชี้ให้เห็นภาพของการบรรลุวัตถุประสงค์

โดยตัวชี้วัดทั้ง ๓ ประเภท จะมีกรอบแนวคิดดัชนีชี้วัดความสมดุล หรือ Balanced Scorecard ทั้ง ๔ มิติ เป็นประเด็นชี้้นำการกำหนดตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) การดำเนินการติดตามและประเมินผลใน ๒ ระดับ ประกอบด้วย

๑. การประเมินภาพรวมของตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)
๒. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ กิจกรรม และแนวทางในการดำเนินงาน

๖.๓ การติดตามและประเมินผลตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

การติดตามและประเมินผลตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้กำหนดกลไกการติดตามและประเมินผลของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ดังนี้

๑. ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข เป็นกลไกหลักในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในระดับกระทรวง ที่รับผิดชอบการขับเคลื่อนงานตามนโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต พลังทางสังคม และการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แผนการปฏิรูปประเทศด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ฉบับปรับปรุง) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) หมายเหตุที่ ๑๒ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) และแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ดำเนินการตามหน้าที่

และอำนาจที่กำหนดในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ ตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๒. กลุ่มงานจริยธรรม ของส่วนราชการระดับกรม เป็นกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในระดับกรม ที่เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔ ที่เห็นชอบในหลักการแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการต่อต้านการทุจริตตามที่สำนักงาน ก.พ. เสนอ (ปัจจุบันอยู่ระหว่างการปรับบทบาทภารกิจ)

๓. หน่วยงานของรัฐในกำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข องค์การมหาชน และรัฐวิสาหกิจ เป็นกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในระดับหน่วยงานของรัฐในกำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข องค์การมหาชน และรัฐวิสาหกิจ

๔. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลชุมชน เป็นกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในระดับภูมิภาค

ด้วยทฤษฎีและแนวทางข้างต้น จึงนำมาซึ่งการดำเนินการติดตามและประเมินผลใน ๒ ระดับ คือ (๑) การประเมินภาพรวมของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) และ (๒) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรการ โครงการ กิจกรรม และแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

๑. การประเมินภาพรวมของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

เป็นการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานตามตัวชี้วัดในภาพรวมของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) โดยพิจารณาว่ามีความสำเร็จตามเป้าหมาย ตัวชี้วัด แผนย่อยทั้ง ๔ แผนย่อย มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการแก้ไขปรับปรุงวิธีการดำเนินงานตามกรอบระยะเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อเป้าหมายของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้อย่างตรงจุด โดยการประเมินภาพรวมนั้น จะเป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนฯ

ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่ในการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) พร้อมทั้งให้ความเห็นและข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ในระยะต่อไป

๒. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรการ โครงการ กิจกรรม และแนวทางในการดำเนินงาน

เป็นการประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรการ โครงการ กิจกรรม และแนวทางในการดำเนินงานของทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ มีการเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม หรือไม่ โดยประเมินผลการดำเนินงานโครงการเป็นรายไตรมาส หรือรอบ ๖ เดือน และรอบ ๑๒ เดือน

ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทุกหน่วยงานที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ประเมินผลการดำเนินงานผ่านหน้าเว็บไซต์ และระบบที่สำคัญ ดังนี้

๑. รายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ กิจกรรม รายไตรมาส หรือรอบ ๖ เดือน และรอบ ๑๒ เดือน บนหน้าเว็บไซต์ของหน่วยงาน
๒. รายงานผลการดำเนินงานตามมาตรการเป็นรายงานประจำปี บนหน้าเว็บไซต์ของหน่วยงาน
๓. รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นรายงานประจำปีบนหน้าเว็บไซต์ของหน่วยงาน
๔. รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข รอบ ๖ เดือน และรอบ ๑๒ เดือน ไปยังกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
๕. รายงานผลผ่านระบบข้อมูลงบประมาณผ่านระบบติดตามการบริหารยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ (Strategic Management System : SMS)
๖. รายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการระดับหน่วยงาน รอบ ๖ เดือน รอบ ๙ เดือน และรอบ ๑๒ เดือน

๖.๔ การบริหารความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง

การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) นั้น จะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงและภาวะคุกคามที่จะกระทบต่อการดำเนินงานและความสำเร็จตามแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) รวมถึงผลกระทบและโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Risk Impact & Risk Likelihood) เพื่อวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการจัดการความเสี่ยงที่สามารถควบคุมหรือบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มั่นใจว่าความเสี่ยงนั้นจะไม่เกิดผลกระทบต่อความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายของแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่ามีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และมีแนวทางการจัดการความเสี่ยง ดังนี้

ความเสี่ยง	แนวทางการจัดการความเสี่ยง
<p>๑. ความเสี่ยงจากการนำแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ไปปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสม</p> <p>ไม่เข้าใจแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) อย่างถ่องแท้ หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ให้ความร่วมมือ และบูรณาการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขอย่างจริงจัง</p>	<p>๑.๑ ผู้บริหารของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ต้องให้ความสำคัญกับปัญหาคุณธรรม จริยธรรม อย่างจริงจัง</p> <p>๑.๒ การใช้กลไกขับเคลื่อนอย่างมีส่วนร่วม และบูรณาการโดยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน</p> <p>๑.๓ การสร้างความรู้ความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อร่วมขับเคลื่อนตามบทบาทหน้าที่หลักของหน่วยงานผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชุมชี้แจง การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในทิศทาง เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ตลอดจนแนวทางการทำงานร่วมกัน</p> <p>๑.๔ การติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงาน รวมถึงการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค และประเมินผลความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง</p>
<p>๒. ความเสี่ยงจากการไม่ปฏิบัติตามแผนงาน / โครงการ</p> <p>เนื่องมาจากผู้รับผิดชอบขาดความรู้ที่จะผลักดันให้เกิดการปฏิบัติได้ ขาดสำนักรับผิดชอบและหน่วยงานขาดกลไกการกำกับติดตาม ดูแล การควบคุมภายในที่เหมาะสม</p>	<p>๒.๑ ปรับปรุง ตรวจสอบการมอบหมายงาน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ และกระจายการมอบหมายงานให้มีความเหมาะสม</p> <p>๒.๒ จัดทำแผนงาน / โครงการ ที่มีกรอบเวลา และขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน</p> <p>๒.๓ พัฒนาช่องทางที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้รับผิดชอบแผนงาน / โครงการ สามารถสื่อสารปัญหาอุปสรรคกับผู้บังคับบัญชา โดยสะดวกและทันกาล</p> <p>๒.๔ มีระบบตรวจสอบ ติดตาม และรายงานผลต่อผู้บริหาร และระบบการรายงาน ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง</p>

ความเสี่ยง	แนวทางการจัดการความเสี่ยง
<p>๓. ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันเนื่องจากมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดดของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนำมาซึ่งโอกาสที่เปิดกว้างในการขาดซึ่งคุณธรรม จริยธรรม รุนแรงขึ้น หากหน่วยงานที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งภาคเครือข่ายไม่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว</p>	<p>๓.๑ เสริมสร้างความเข้มแข็งในเรื่องเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ และสร้างความเชื่อมโยงการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารออนไลน์ระหว่างหน่วยงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้สามารถสกัดกั้นการกระทำที่ขาดคุณธรรม จริยธรรมได้อย่างเท่าทัน</p> <p>๓.๒ สร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชนโดยสะดวก เพื่อร่วมทำหน้าที่เฝ้าระวังและแจ้งเบาะแสพฤติกรรมจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>
<p>๔ ความเสี่ยงจากการเกิดภาวะวิกฤติที่มีโอกาสที่จะส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงและกว้างขวางนำไปสู่ความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง กระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามปกติ และไม่สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามกรอบระยะเวลาที่ตั้งไว้ เช่น การเกิดภัยพิบัติ โรคติดต่ออุบัติใหม่อย่างรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด ทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์</p>	<p>๔.๑ ประเมินความเสี่ยงและภัยคุกคามที่มีโอกาสเกิด และส่งผลกระทบต่อการทำงาน โดยทบทวนกิจกรรมกระบวนการทำงาน รวมถึงระดับผลกระทบของการขับเคลื่อนแผนงาน / โครงการในกรณีที่เกิดกิจกรรมกระบวนการทำงานดังกล่าวต้องหยุดชะงัก หากเกิดสภาวะวิกฤติ</p> <p>๔.๒ กำหนดกลยุทธ์ หรือแนวทางในการสร้างความต่อเนื่องของการปฏิบัติงาน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าแผนการดำเนินงานมีความพร้อมต่อสภาวะวิกฤติ และมีการปรับปรุงทบทวนกลยุทธ์ หรือแนวทางอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความต่อเนื่อง เพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น</p> <p>๔.๓ พัฒนาระบบเฝ้าระวังการเกิดสภาวะวิกฤติ โดยมีการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และให้เท่าทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลง</p> <p>๔.๔ กำหนดหน่วยงานและผู้รับผิดชอบบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤติ มอบหมายให้มีการปฏิบัติตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>

พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (๒๕๖๑). **คู่มือการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัททำไทย เพลส จำกัด.
- กรมการศาสนา. กระทรวงวัฒนธรรม. (๒๕๖๓, ออนไลน์). **ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู**. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓ จาก <http://e-service.dra.go.th/hinduism.php?p=word>.
- กรมการศาสนา. กระทรวงวัฒนธรรม. (๒๕๖๓, ออนไลน์). **ศาสนาซิกข์**. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ จาก http://www.m-culture.go.th/mculture_th60/download/sikhism.pdf.
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (๒๕๕๔). **ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (๒๕๔๘). **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี.
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (๒๕๕๙). **แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔)**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (๒๕๖๕). (ร่าง) **แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (๒๕๖๑). **การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (๒๕๖๑). **คู่มือการส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (๒๕๖๑). **แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙** คู่มือการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔). กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (๒๕๓๘). **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (๒๕๔๔). **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (๒๕๕๐). **ปกกฎหมายกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม**. วารสารพัฒนาสังคม ๙ (๑) หน้า ๑-๒๙
- นงลักษณ์ วีรัชชัย ศจีมาศ ณ วิเชียร และพิสมัย อรทัย. (๒๕๕๑). **การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรม**. ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).
- มหาวิทยาลัยมหิดล. **รายงานประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวัฒนธรรม. ๒๕๖๔.
- ราชบัณฑิตสถาน. (๒๕๔๒). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์การพิมพ์.
- ราชบัณฑิตสถาน. (๒๕๖๓, ออนไลน์). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ จาก http://dictionary.orst.go.th/lookup_domain.php.
- วศิน อินสระ. (๒๕๔๑). **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : ทองกาว.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (๒๕๒๖). **จริยศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข. **รายงานการประชุมคณะกรรมการจริยธรรมประจำสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ครั้งที่ ๒/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๔**. นนทบุรี. ๒๕๖๔.
- สำนักงาน ก.พ.. **ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) (ฉบับเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรี)**. นนทบุรี : สำนักงาน ก.พ.. ๒๕๖๕.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (๒๕๕๙). **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษฯ.
- สำนักงาน ป.ป.ช.. (ร่าง) **แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐)**. นนทบุรี : สำนักงาน ป.ป.ช.. ๒๕๖๕.
- สำเนียง ยอดศรี. (๒๕๖๐). **จริยศาสตร์ จริยธรรม และคุณธรรมตามแนวความคิดของนักปรัชญา**. วารสารปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สุวรรณธรรมา ลี้ม และ พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (๒๕๖๒) **แนวทางส่งเสริมกตัญญูกตเวทีในสังคมไทย An Approach for Promoting Katannukatavedi in Thai Society**. Journal of MCU Peace Studies Vol.7 No.2 (March-April 2019). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อุบล เลี้ยววาริณ. (๒๕๕๑. ออนไลน์). การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดแบบพหุมิติของจิตลักษณะด้านการรับรู้คุณความดี. Digital Research Information Center เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕. <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/231422>
- อุบล เลี้ยววาริณ. (๒๕๕๕). การวิจัยและพัฒนาชุดฝึกความสำนึกของคุณเพื่อเสริมสร้างความกตัญญูรู้คุณ ความรับผิดชอบและผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. วารสารวิจัยและพัฒนา ปีที่ ๔ (๒๕๕๕).

พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู

ผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

๑. นายธงชัย กীরติหัตถยากร	รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านสนับสนุนงานบริการสุขภาพ
๒. นายรุ่งเรือง กิจผาติ	หัวหน้าทีปรีการระดับกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข

ผู้จัดทำ

๑. นางสาวสุชาภา วรินทร์เวช	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
๒. นายพศวีร์ วัชรบุตร	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
๓. นางสาวกาญจนาธิษ ทรพรหม	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
๔. นางสาวเขมรินทร์ อภิสุทธิพงษ์กุล	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
๕. นางสาวชนกพร แสนสุด	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๖. นางสาวพรนิตา นาคทับทิม	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๗. นางสาวกันตินันท์ เพ็ญสุพรรณ	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
๘. นางสาวณิชาธิ์ ศรีสิทธิพรหม	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๙. นายนิทัศน์ สนิธิเกสริน	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
๑๐. นางสาวนงลักษณ์ พูลนาค	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๑๑. นางสาวนันทินิตย์ กุกุดเรือ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๑๒. นางสาวกัญญา หิรัญ	นักวิชาการเงินและบัญชี
๑๓. นางสาวน้ำฝน พยัคคานนท์	นักทรัพยากรบุคคล
๑๔. นางสาวทิพย์วรรณ ภูสิงห์ทอง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
๑๕. นางสาวชญัญกร ลามาลี	นักทรัพยากรบุคคล
๑๖. นางสาวชยาภรณ์ โกสัยพัฒน์	นักวิชาการพัสดุ
๑๗. นางสาวกิตติพร ธีระโคตร	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

บันทึกข้อความ

ห้องปลัดกระทรวงฯ
 นพ.โอภาส การย์กวินพงศ์
 เลขที่ 4648
 วันที่ 7 ต.ค. 2565
 เวลา 15.33 น.

ห้องรองปลัดกระทรวงฯ
 นพ.ณรงค์ สายวงศ์
 เลขที่ 4745
 วันที่ 5/10/65
 เวลา 12.50

ส่วนราชการ ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตฯ กลุ่มงานยุทธศาสตร์ฯ โทร. ๐ ๒๕๙๐ ๑๓๓๐

ที่ สธ ๐๒๑๗.๐๑/๔๑๔๗ วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเห็นชอบแผนปฏิบัติการด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

เรียน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

เรื่องเดิม

๑. คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ในคราวประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ มีมติเห็นชอบ (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ซึ่งเป็นแผนระดับที่ ๓ ที่เป็นแผนการพัฒนาเชิงประเด็น (Issue-based) เพื่อให้หน่วยงานทุกภาคส่วนร่วมขับเคลื่อนให้คุณธรรมเป็นคุณค่าหลักนำการพัฒนาให้เกิดการพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ครบทุกมิติ ทุกช่วงวัย เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน และนำพลังบวกมาสร้างความร่วมมือแก้ปัญหาวิกฤตและเหตุการณ์พลิกผันต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญในปัจจุบันและอาจเกิดขึ้นในอนาคต พร้อมไปกับการบรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

๒. ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำ (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ซึ่งเป็นแผนที่ดำเนินการต่อเนื่องมาจากแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ที่ขยายกรอบเวลาให้ใช้ต่อไปจนถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๕ และจัดการประชุมวิพากษ์ (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ โรงแรมทีเค พาเลซ แอนด์ คอนเวนชั่น ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกกระทรวงสาธารณสุข ได้ร่วมให้ข้อคิดเห็นต่อ (ร่าง) แผนปฏิบัติการฯ อย่างมีส่วนร่วม

๓. แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้ให้ความสำคัญกับความสอดคล้องของแผน ๓ ระดับ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ เรื่อง “แนวทางการเสนอแผนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี” โดยมีความสอดคล้องกับแผนระดับที่ ๑ แผนระดับที่ ๒ และแผนระดับที่ ๓ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แผนระดับที่ ๑ สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ด้านที่ ๓ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านที่ ๖ การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

แผนระดับที่ ๒ สอดคล้องและถ่ายทอดเป้าหมายทั้งระดับภาพรวมและระดับแผนย่อย รวมถึงแนวทางการพัฒนาจากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๐ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ประเด็นที่ ๑๑ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ประเด็นที่ ๑๕ พลังทางสังคม และประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แผนการปฏิรูปประเทศด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ฉบับปรับปรุง) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) หมายเหตุที่ ๑๒ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติในระดับโครงการ

แผนระดับ ๓ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐) และแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๐)

แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) มีแผนย่อยจำนวน ๔ แผนย่อย ประกอบด้วย **แผนย่อยที่ ๑** สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ให้เป็นองค์กรส่งเสริมการทำความดี เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ **แผนย่อยที่ ๒** เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ระบบ และกลไกการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม **แผนย่อยที่ ๓** ส่งเสริมให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นแบบอย่างการส่งเสริมองค์กรคุณธรรมต้นแบบ และ**แผนย่อยที่ ๔** ส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรม และสร้างสังคม-วัฒนธรรมภายในหน่วยงาน มีเป้าหมายคือ กระทรวงสาธารณสุข เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบอย่างยั่งยืน หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมิน ITA เมื่อสิ้นสุดแผน ทั้งนี้ การขับเคลื่อนสู่เป้าหมายดังกล่าวนี้ ประกอบด้วย ๓ ตัวชี้วัด คือ (๑) ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ (๒) ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ (๓) ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมิน ITA และ (๔) ดัชนีความสุจริตการทำงาน เมื่อสิ้นสุดแผนฯ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนสู่เป้าหมายดังกล่าวนี้ ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๔ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย				
	ปี ๒๕๖๖	ปี ๒๕๖๗	ปี ๒๕๖๘	ปี ๒๕๖๙	ปี ๒๕๗๐
๑. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐
๒. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบ	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐	๙๐
๓. ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การประเมิน ITA	๙๒	๙๔	๙๔	๙๔	๙๕

มุ่งหวังให้กระทรวงสาธารณสุขมีระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมบนฐานชีวิตวิถีใหม่ที่มีความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน โดยมีหลักธรรมทางศาสนา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม เป็นหลักนำทางและหลักคิดในการดำรงชีวิตวิถีใหม่และการพัฒนาให้ปรากฏชัดเป็นรูปธรรมในกระทรวงสาธารณสุข พัฒนาบุคลากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรม จริยธรรม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในทุกมิติ ส่งเสริมการทำความดีอย่างเป็นระบบ ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับหน่วยงานอื่นในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

บนฐานคิดการรับรู้ถึงเป้าหมาย หรือ Sense of Purpose นั่นคือการรับรู้และสร้างเป้าหมายร่วมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงอนาคตของกระทรวงสาธารณสุขไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมก่อนประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง และร่วมมือกันสร้างเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุข ในการทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ร่วมกันด้วยการมองไปข้างหน้า เปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า นำสู่การเป็นกระทรวงคุณธรรม (Moral Ministry of Public Health) ภายใต้คุณธรรม ๕ ประการ นั่นคือ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู และค่านิยมของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข “MOPH” โดยให้ค่านิยม “MOPH” ผั่งอยู่ในจิตวิญญาณของบุคลากรสาธารณสุขทุกคน ไม่ว่าเป้าหมายการทำงานจะเป็นอย่างไร ก็ประสบความสำเร็จ

ข้อพิจารณา

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข ขอเรียนว่า ได้นำข้อคิดเห็นต่อ (ร่าง) แผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) มาแก้ไขปรับปรุง และจัดทำเป็นแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ฉบับสมบูรณ์แล้ว เห็นควรแจ้งทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทราบ และนำแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เป็นเครื่องมือและแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาคนและพัฒนาระบบคุณธรรม จริยธรรมที่ดีและยั่งยืน ตลอดจนพัฒนาภาคีเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนคุณธรรม จริยธรรมให้มากขึ้นอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและสร้างระบบนิเวศคุณธรรม ระบบนิเวศจริยธรรม วัฒนธรรมจริยธรรม ในกระทรวงสาธารณสุขสู่สังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืน มีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ผลักดันสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของแผนระดับที่ ๑ ถึงแผนระดับที่ ๓ ตามเป้าหมายภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด

ข้อเสนอ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หากเห็นชอบขอได้โปรดดำเนินการดังนี้ต่อไปด้วย จักเป็นพระคุณ

๑. เห็นชอบแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)
๒. ลงนามในหนังสือถึงหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
๓. อนุญาตให้นำแผนปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข เว็บไซต์สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข และเว็บไซต์ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข

เรียน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

X
(นายรุ่งเรือง กิจผาติ)

เพื่อโปรดพิจารณาเห็นชอบและอนุญาตให้นำแผนปฏิบัติราชการที่ปรึกษาระดับกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวง- หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต
สาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ขึ้นเผยแพร่
กระทรวงสาธารณสุข

บนเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขสำนักงานปลัดกระทรวง-
สาธารณสุข และศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวง-
สาธารณสุข ต่อไปด้วย จะเป็นพระคุณ

- เห็นชอบข้อ ๑
- อนุญาตข้อ ๓

(นายณรงค์ สายวงศ์)
รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านพัฒนาการสาธารณสุข

(นายโอภาส การย์กวินพงศ์)
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข
๑๗ ต.ค. ๒๕๖๕

พอเพียง
วินัย
สุจริต
จิตอาสา
กตัญญู

0 2590 1330

www.stopcorruption.moph.go.th

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข

แบบฟอร์มการขอเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานในราชการบริหารส่วนกลาง
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ตามประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

เรื่อง แนวทางการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงาน พ.ศ. ๒๕๖๑
สำหรับหน่วยงานในราชการบริหารส่วนกลางสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

แบบฟอร์มการขอเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ชื่อหน่วยงาน : ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข

วัน/เดือน/ปี : ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๕

หัวข้อ: แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)
และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

รายละเอียดข้อมูล (โดยสรุปหรือเอกสารแนบ)

แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)
และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

Link ภายนอก: ไม่มี

หมายเหตุ: .....

.....
.....

ผู้รับผิดชอบการให้ข้อมูล

สุชาภา วรินทร์เวช

(นางสาวสุชาภา วรินทร์เวช)

ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

วันที่ ๒๒ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ผู้อนุมัติรับรอง

สุชาภา วรินทร์เวช

(นางสาวสุชาภา วรินทร์เวช)

ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ (หัวหน้า)

วันที่ ๒๒ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ผู้รับผิดชอบการนำข้อมูลขึ้นเผยแพร่

พศวีร์ วัชรบุตร

(นายพศวีร์ วัชรบุตร)

นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ

วันที่ ๒๒ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕